

Alpha Books biên soạn

Sách
bỏ túi

Skills for Success

50 ĐIỀU TRƯỜNG HỌC KHÔNG DẠY BẠN

và 20 điều cần làm trước khi rời ghế nhà trường

NHÀ XUẤT BẢN
LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

 alphabooks®
TRUYỀN CẢM HỨNG

ALPHA BOOKS (biên soạn)

50 ĐIỀU TRƯỜNG HỌC KHÔNG DẠY BẠN

LỜI GIỚI THIỆU

Đứa trẻ nào cũng được dạy ở trường rằng, một đứa trẻ ngoan phải biết yêu thương mọi người; kính trọng, lễ phép với ông bà, cha mẹ và thầy cô giáo; hòa nhã, thân ái với bạn bè, v.v... Một học sinh giỏi phải biết giải các bài toán khó, biết làm những bài văn hay, phải thuộc bài, v.v... Nhưng không có trường lớp nào nói với chúng là “Các em không hoàn hảo nhưng cũng không cần phải tỏ ra là người hoàn hảo”; chẳng có bài học nào rèn luyện cho chúng bản lĩnh để đối mặt với những bất công trong cuộc sống; cũng không có trang sách nào dạy chúng biết rằng “một lần bị bẽ mặt, các em sẽ trưởng thành hơn”... Vậy các em phải học những điều đó từ đâu?

Câu trả lời đã được Charles J. Sykes – chủ nhân nổi tiếng của chương trình Talk Show trên Đài phát thanh Milwaukee (Mỹ), một nhà báo, giảng viên đại học – đúc rút lại trong 50 điều trường học không dạy bạn (50 Rules Kids Won't Learn in School). Từ những trải nghiệm cá nhân, thấu hiểu những bờ ngõ, nhằm tưởng của con trẻ khi bước chân vào thế giới thực – nơi không phải lúc nào cũng có vòng tay chở che của bố mẹ, kết hợp với những lời khuyên bổ ích của người thân và đồng nghiệp, Charles J. Sykes đã phát triển từ 10 điều nhỏ nhất đầu tiên lên thành 12, 14 và cuối cùng là 50 điều trong cuốn sách.

Đã có nhiều trang thư điện tử, website và nhiều tờ báo giới thiệu về cuốn sách này. Không ít chính trị gia và người nổi tiếng đã tìm đọc “bộ sưu tập” 50 nguyên tắc này. Thành công trong nhà trường, trở thành một học sinh, sinh viên giỏi không đồng nghĩa với thành công trong cuộc sống. Ngay cả Bill Gates – người đã bỏ dở chương trình đại học tại Harvard – cũng từng coi nhiều điều trong số đó là lời khuyên cho chính mình. 50 điều nói trong cuốn sách không chỉ viết cho bọn trẻ, mà còn dành cho các bậc phụ huynh và cả những người thầy. Ngay cả những người đã tốt nghiệp đại học, đã đi làm cũng thấy học hỏi được nhiều từ những lời khuyên này.

Hiện nay, các chương trình giáo dục ở Việt Nam vẫn mang nặng tính lý thuyết, khiến không ít học sinh, sinh viên sau khi ra trường cảm thấy bờ ngõ, lúng túng trước thực tế của cuộc sống. Nhận thức được sự cần thiết phải trang bị cho giới trẻ những kiến thức có tính thực tiễn hơn, Alpha Books đã mua bản quyền và tiến hành biên soạn cuốn sách này với sự cộng tác của Nhà báo Tô Lan Phương (báo Công Lý). Với giọng văn hài hước, hóm hỉnh của tác giả, được lồng ghép thêm các ví dụ gần gũi từ thực tế cuộc sống của giới trẻ trong nước, chúng tôi tin rằng cuốn sách nhỏ này sẽ là một món quà tinh thần rất hữu ích cho những bạn trẻ còn đang cấp sách tới trường, và cả những người đã trưởng thành.

Xin trân trọng giới thiệu cùng các bạn cuốn sách 50 điều trường học không dạy bạn. Hãy đọc để biết bạn đã KHÔNG ĐƯỢC HỌC những gì trong nhà trường. Hãy đọc để trưởng thành hơn và thành công hơn.

Tháng 1 năm 2009

CÔNG TY SÁCH ALPHA

Điều 1

Hãy cảm ơn sự “giám sát” của bố mẹ.

Bạn đã tốt nghiệp phổ thông trung học. Bạn bắt đầu hát câu “đã qua đi rồi tuổi thơ” (Trong bài hát Xa rồi tuổi thơ – Ngọc Lễ) với cảm giác kiêu hãnh pha chút ngậm ngùi của kẻ “trưởng thành”. Bạn tin là mình đã lớn và hoàn toàn có khả năng kiểm soát cuộc sống cũng như tự chịu trách nhiệm về hành vi của mình. Vậy mà dường như bố mẹ bạn không chịu nhìn ra điều đó. Họ vẫn giữ thói quen như thời bạn lên một lên hai, họ rầy la bạn vào bất cứ lúc nào họ muốn. Họ vẫn kiểm soát việc bạn làm gì, đi đâu, với ai, bao giờ về và mặc gì.

Nếu cha mẹ bạn làm phiền bạn bằng những câu hỏi đó, đừng càu nhàu, hãy trả lời họ. Điều đáng sợ nhất trong cuộc sống chính là nhận được sự thờ ơ của những người ruột thịt. Bạn chỉ nên buồn khi bố mẹ bạn không thêm quan tâm xem bạn đang làm gì, nghĩ gì. Những thanh niên bị bắt vì đua xe vào một hay hai giờ sáng, tụ tập hút chích thường thú nhận rằng họ làm thế để khỏi lẩn tránh cô đơn trong chính ngôi nhà của mình. Nếu bố mẹ không hỏi han bạn, bạn sẽ cảm thấy như mình bị bỏ rơi và buồn bã với ý nghĩ họ không còn yêu thương bạn nữa.

Đôi khi, bạn nóng nảy, bực tức vì sự tra xét kỹ càng đó. Bạn cho rằng mình không còn là một đứa trẻ để cha mẹ “kèm cặp” như thế. Vậy, bạn hãy học cách chứng tỏ sự trưởng thành của mình đi! Hãy bắt đầu từ những việc nhỏ nhất như dọn dẹp nhà cửa, nấu nướng, tìm các cơ hội để có học bổng hay tìm một công việc thích hợp, kiếm tiền phụ giúp bố mẹ. Điều đó ý nghĩa hơn nhiều so với việc bạn chỉ biết khẳng định “con đã lớn rồi” mà không làm gì cả.

Hãy ra khỏi nhà và kiếm đủ tiền mua cho bố mẹ bạn một ngôi nhà mới!

Điều 2

Điều 2

Đừng thờ ơ với những gì bạn có thể làm cho người khác

Thực tế, bị đẩy vào tình huống khó xử không phải là điều tồi tệ nhất có thể xảy ra với bạn, và chắc chắn nó không tệ hơn những điều mà bạn có thể làm do bị cám dỗ, hoặc không làm vì gia đình, bạn bè và những người quen của bạn để tránh bị khó xử. Bạn tỏ thái độ thờ ơ, vô trách nhiệm khi không đến thăm bà ốm đang nằm viện, không sửa xe giúp bạn gái hay phớt lờ người quen khi thấy họ gặp tai nạn trên đường... Sự thờ ơ này còn đáng xấu hổ hơn bất cứ tình huống khó xử nào mà bạn có thể tránh được.

Đôi khi, bạn cố tỏ ra thờ ơ với mọi người vì cho rằng, nếu bạn cư xử nhã nhặn, sẵn sàng giúp đỡ người khác, đám bạn bè “tân tiến” sẽ bảo “con bé đó hay bày trò phúc đức quá”. Nhìn thấy một người ngã xe, bạn cũng muốn đứng lại đỡ người ta dậy, nhưng không hiểu sao bạn lại cảm thấy ngượng ngập. Hoặc giả là bạn bình thản bỏ đi với ý nghĩ không có bạn thì cũng sẽ có một ai đó làm điều này. Tại sao “một ai đó” lại không phải là bạn nhỉ? Bạn đã tuyên bố với bố mẹ là mình lớn rồi, vậy đây chính là lúc để bạn chứng tỏ sức mạnh và sự tận tâm của người trưởng thành.

Bạn giận dỗi bố mẹ và bỏ nhà đi, nhưng nghe tin bố ốm nặng, bạn không biết phải hành động ra sao. Có nên về thăm bố không? Nếu về nhà tức là bạn đã chịu “thua” bố khi làm hòa trước. Lòng hiếu thắng của bạn có thể sẽ giết chết tình cảm đẹp đẽ giữa hai bố con. Hãy thử tưởng tượng đến cảnh bạn đang bị ốm. Khi đó bạn muốn gì? Tất nhiên, bạn sẽ rất muốn được nhìn thấy ánh mắt yêu thương, lo lắng của người thân. Bạn muốn được hỏi han, chăm sóc và không còn thời gian cho những tự ái vặt vãnh nữa. Vậy thì bố của bạn cũng đang có cảm giác như vậy. Bạn có thể làm được rất nhiều điều cho bố nếu bạn có thể dẹp bỏ lòng tự trọng để trở về. Chắc chắn bạn không cần phải giải thích nhiều, bố bạn cũng sẽ tự hiểu là bạn đã lớn, bạn đủ sức gánh vác những phần việc của mình và của cả người khác.

Bất kể mọi người nói gì, đừng thờ ơ trước những người đang cần đến sức vóc, trí tuệ và tình cảm của bạn.

Điều 3

Khói thuốc không làm nên một người trưởng thành.

Một đứa trẻ 11 tuổi tập tọe hút thuốc chỉ vì muốn mọi người nhìn mình như một người đã 20 tuổi. Một người 20 tuổi thì lại muốn biết được cách vầy tàn thuốc điệu nghệ như các minh tinh màn bạc. Nhiều cô gái nghĩ việc hút thuốc khiến mình trở nên hấp dẫn và cá tính. Liệu bạn có là một trong những người đang cầm điếu thuốc trên tay rồi nghĩ về chuyện tập làm người lớn và cố chứng tỏ mình là người cá tính hay không?

Điều tôi muốn đề cập ở đây không phải là vấn đề hút thuốc có hại như thế nào. Chắc chắn rằng vấn đề này đã được giới truyền thông liên tục cảnh báo. Tôi chỉ muốn cùng bạn tìm hiểu động cơ của việc cầm điếu thuốc trên tay.

Bạn có thể hút thuốc nếu không sợ bị sạm da, vàng răng, hôi miệng, tổn tiền hoặc viêm đường hô hấp, ung thư phổi. Bạn có thể hút thuốc nếu điều đó giúp bạn tập trung vào công việc hơn và không bị tăng cân. Chỉ có điều, đừng vì muốn chứng tỏ mình đã trưởng thành hay cá tính hơn người khác mà phải khổ sở hít khói thuốc. Tôi đã từng nhìn thấy rất nhiều nam thanh nữ tú tùm năm tùm ba để tập cách vầy tàn thuốc lá, nhả thuốc hình chữ O. Hình ảnh ấy khiến tôi nghĩ: “Thật buồn cười, lũ trẻ đang học làm người lớn đây”.

Khi đi xin việc, cán bộ nhân sự yêu cầu bạn phải đảm bảo về độ tuổi lao động, sức khỏe, trình độ học vấn, chứ không ai quan tâm đến việc bạn hút thuốc một cách cá tính cả. Và hãy nhớ, nếu không đủ dũng khí từ bỏ khói thuốc thì bạn nên tìm một vị trí thích hợp để hút thuốc. Tránh xa nơi công cộng, bệnh nhân, những bà bầu, em bé và các văn phòng đang bật điều hòa... Đừng khiến người khác khổ khổ vì thú vui của cá nhân bạn.

Không có thành công đáng giá nào từ việc bắt chước những thói hư tật xấu của người khác. Vì thế, hút thuốc lá hay xăm mình cũng không làm bạn đẹp hơn khi bạn mới 15 tuổi.

Điều 4

Gầy hay béo chỉ là chuyện

thứ yếu. Quan trọng là bạn như thế nào

Ở một góc độ hẹp, ngành công nghiệp thời trang phải chịu trách nhiệm một phần trong việc cổ xúy hình ảnh “siêu gầy”. Cuối thập niên 1990, hãng đồng hồ Accurist Watches tung ra chiến dịch quảng cáo với hình ảnh một người mẫu ốm mảnh mai đến mức người ta có thể thấy “ba cái xương sườn” dưới lớp áo len và cổ tay của cô nhỏ đến mức không thể mang đồng hồ mà phải đeo ở... bắp tay.

Sau công nghiệp thời trang, đến lượt Hollywood bắt đầu chứng kiến xu hướng các diễn viên nữ không thích hình ảnh đầy sức sống như cách đây vài thập niên. Họ đang tự biến mình thành những “bóng ma dật dờ” còm cõi trên sàn diễn, sân khấu với thân hình khẳng khiu “siêu mỏng”.

Nhưng bạn đừng nhầm tưởng rằng “bộ xương di động” thì vẫn quyến rũ, trừ phi bạn định nghĩa quyến rũ là chết đói, rượu chè be bét, dạ dày luôn trống rỗng, yếu ớt và cơ thể gầy mòn. Bạn cũng đừng bao giờ nhầm lẫn giữa hình ảnh của một người nổi tiếng với cơ thể thực ngoài đời của họ. Đối với bạn, điều này có thể khó nhận ra, vì có thể bạn chưa bao giờ “tận mắt” nhìn thấy họ trong tình trạng khỏe thân.

Nhiều bạn trẻ tự hỏi tại sao mình lại bị ám ảnh bởi cái nhìn của Keira Knight – nữ diễn viên người Anh sở hữu thân hình “siêu phẳng” và thường bị dư luận đồn thổi rằng cô mắc chứng bệnh biếng ăn trầm trọng nên mới trở thành “slim-lady” như hiện nay. Thật đáng buồn là có vô số bạn trẻ thần tượng những ngôi sao siêu gầy như Mary-Kay Olsen hay Lara Flynn Boyle, và cho rằng thân hình của họ như thế là bình thường, thậm chí là hoàn hảo.

Xu hướng “bùng nổ” những người mẫu siêu gầy đã dẫn đến việc nhiều bình thường bắt chước mặc những bộ quần áo giống các cô người mẫu đó đã mặc trong các buổi trình diễn. Nắm bắt được tâm lý đó, nhiều hãng thời trang đã tung ra những kiểu áo váy dán size 0, mà thực chất là size 8. Mục đích là để đánh lừa cảm giác người mua – những người sợ béo – để họ cảm thấy mình đã gầy đi. Thậm chí, có những hãng tung ra thị trường cỡ 00. Nếu các cỡ quần áo “ảo” đó tiếp tục được ưa chuộng, chắc hẳn không bao lâu nữa, mọi loại quần áo được bày bán trên thị trường sẽ giảm dần về size “âm”. Điều đó có nghĩa gì? Một phụ nữ đi mua sắm quần áo cỡ “âm” thì thể trạng của cô ta liệu còn khỏe mạnh được bao lâu nữa? Và có còn quyến rũ được ai?

Hình ảnh các nữ minh tinh Hollywood gầy nhẳng, thiếu sức sống lại thu hút sự chú ý của nhiều bạn trẻ, thậm chí cả những phụ nữ đã có gia đình và đang sở hữu một cơ thể khỏe mạnh, cân đối. Họ cảm thấy thiếu tự tin với hình thể “vượt chuẩn” của mình. Thật sai lầm khi họ nghĩ mình “không phải là phụ nữ”, không hấp dẫn chỉ vì họ không gầy. Nếu cứ so

sánh như thế thì hình ảnh “màu mỡ phì nhiêu” của 66% người Mỹ sẽ được xem là thừa cân hoặc béo phì.

Thật điên rồ khi có cô người mẫu nhịn ăn tới mức gục ngã trên sàn catwalk, như siêu mẫu lừng danh Carmen Kass từng ngất xỉu trong buổi trình diễn thời trang của hãng Prada, do chế độ ăn kiêng quá nghiêm ngặt. Ngày 14 tháng 11 năm 2006, người mẫu Brazil Caroline Reston, 21 tuổi, cao 1,75 m nhưng chỉ nặng không quá 40kg, đã chết tại bệnh viện bởi cơ thể suy kiệt sau một thời gian dài ăn kiêng, dẫn đến chán ăn. Sau đó vài tháng, một người mẫu Brazil khác là Galvao Vieira, 14 tuổi, cũng chết vì bệnh chán ăn. Cái chết của cô một lần nữa là hồi chuông báo động đối với việc ăn kiêng quá độ của các siêu mẫu hiện nay.

Bạn có nghĩ rằng, mình có thể sở hữu một thân hình “siêu phẳng” mà vẫn mạnh khỏe được không? Tôi nghĩ là không thể. Tôi thích người phụ nữ đầy đặn với những đường cong gợi cảm. “Tôi ghét nhìn vào tạp chí người đẹp, nơi đầy rẫy những cô gái “siêu gầy”. Trông các cô ấy như đang đói ăn vậy, điều đó sẽ là tấm gương xấu cho các cô gái đang tuổi lớn”, ngôi sao đa tài Jennifer Lopez nói.

“Người trong cuộc” đó nói rất đúng. Khỏe, đẹp và quyến rũ không phụ thuộc vào việc bạn ăn cho béo lên (mốt của thời Phục hưng) hay nhịn ăn cho gầy đi (trào lưu của thế kỷ XXI). Ăn uống điều độ, luyện tập thể thao thường xuyên và luôn yêu đời – đó mới là con đường đi tới cái đẹp. Quan trọng là bạn khỏe mạnh để đủ sức yêu bản thân và làm những việc mình yêu thích. Đừng phí thời gian vào công cuộc ép xác để được giống một ai đó.

Điều 5

Các cuốn sách được đánh giá qua cái bìa, và bạn cũng thế.

Ngày nay, cách nhìn và đánh giá về “sành điệu” của giới trẻ thật sự đáng lo ngại. Đối với họ, “sành điệu” có nghĩa là phải: đầu cắt tọc lốc, tóc uốn lộn như mì ống spaghetti, nhuộm đủ màu. Áo bó sát người hở lưng, rốn, thậm chí “trong suốt”. Quần, váy siêu ngắn, ống ngố mài bạc, xé nham nhở kiểu cách,...

Xu thế “khác người” trong cách ăn mặc, trang điểm, đầu tóc và cả những phụ kiện đang được thế hệ 8X, 9X ưa chuộng. Họ coi đó là sự phá cách, độc đáo và không đụng hàng. Nếu bạn là một trong những người ăn mặc theo xu hướng này thì tôi tin chắc là bạn sẽ thường phải đương đầu với những khó khăn sau: bố mẹ kêu ca, thầy cô khó chịu, nhiều người đánh giá bạn là kẻ đua đòi, hư hỏng, ăn mặc “nhố nhăng”...

Khi trao đổi về những thắc mắc rằng cô gái mặc áo siêu ngắn để khoe hình xăm sau lưng và chiếc khuyên đeo ở rốn có biết mình đang mặc giống như những đứa con gái hư hỏng hay không, một blogger bình luận: Tất nhiên cô ta biết mình muốn thể hiện gì khi mặc đồ đó. Mục đích mặc hở hang của cô ta là cố tình khoe “hàng”. Còn những cô gái ăn mặc kín đáo, nghiêm túc thì sẽ không phô trương trước đám đông như vậy.

Hẳn là khi “phá cách”, bạn không muốn phải đối mặt với sự khó chịu của những người thân cũng như bị đánh giá là kẻ hư hỏng. Đơn giản là bạn muốn khẳng định cái tôi của mình. Cũng như việc tập hút thuốc lá, việc bạn ăn mặc gì, mặc thế nào là quyền của cá nhân bạn, nhưng hãy để ý tới thời gian và địa điểm bạn tham gia. Đừng mặc trang phục dành cho sàn nhảy vào giảng đường cũng như khi đi làm, vì ngay lập tức bạn sẽ cảm thấy mình giống như một nốt nhạc bị lạc điệu. Các cuốn sách thường được đánh giá ngay khi nhìn thấy cái bìa, và bạn cũng vậy. Bạn có thể mất cơ hội được đánh giá đúng thực chất chỉ vì những thứ bạn đang khoác lên người.

Tất cả chúng ta nên có một chiếc gương, dù hình dáng và kích cỡ ra sao, để biết chúng ta đang mặc gì và trông thế nào trước khi ra khỏi nhà. Hãy chăm chỉ soi gương để biết rằng mình nên mặc gì khi ra khỏi nhà, vì điều đó góp phần làm nên “thương hiệu” của riêng bạn.

Điều 6

Hãy mạnh dạn khẳng định cái “tôi” của mình một cách lành mạnh.

Một cô bé người Mỹ 14 tuổi năn nỉ mẹ cho phép cô xỏ khuyên mũi. Lúc đầu, người mẹ khẳng khái từ chối vì cô bé chưa đủ lớn để xỏ khuyên mũi, khuyên lưỡi hay xăm mình. Nhưng cuối cùng, vì muốn là người bạn tốt nhất của con nên bà đã nhượng bộ.

Nội quy trường học không cho phép xỏ khuyên mũi, nhưng cô bé vẫn đeo. Vì không tôn trọng nội quy nhà trường, cô bị phạt 5 ngày nghỉ học ở nhà. Sự bất chấp quy định nhà trường của cô gái nhằm mục đích thể hiện mình bằng việc đeo khuyên mũi đã gây sự chú ý cho nhiều học sinh khác trong trường và họ đã đồng tình, cổ vũ hành động của cô. Chính vị hiệu trưởng đã phải thốt lên: “Thật là một học sinh dũng cảm, dám đương đầu với nội quy của trường để bảo vệ điều mình tin tưởng. Tôi muốn nói với Bộ Giáo dục rằng, tôi tự hào về em.”

Còn cô gái giải thích rằng: “Tôi cảm thấy tự thể hiện bản thân là điều quan trọng trong một môi trường mở như ở trường học. Tôi luôn học từ các thầy cô giáo, bạn bè và cha mẹ rằng, ngôi trường là nơi bạn nhận ra bạn là ai và bạn đang đứng ở đâu. Đơn giản, tôi chỉ làm theo những gì được dạy trong trường.” Cô chính là sản phẩm của sự tự nhận thức về bản thân, sự tự thể hiện bản thân. Rõ ràng, cô không được dạy phải lệ thuộc vào những người có quyền năng. Cô không quen với suy nghĩ rằng, từ “không” sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến cô. Có thể cô không được dạy rằng, có những điều cô không thể có như cô muốn, hoặc có thể phải chờ đến đủ tuổi hợp pháp mới được làm những điều cô mong muốn.

Cách làm của cô bé cũng là một cách PR cho bản thân mình, là thể hiện cho mọi người biết mình là người thế nào – một người tự tin trước đám đông và tự khẳng định mình đang tồn tại, tạo dựng hình ảnh cho bản thân như một tiêu điểm sống. Để làm được điều đó, bạn phải hiểu bản thân mình có những điểm mạnh gì và không ngại ngần phát huy điểm mạnh đó, kể cả khi người khác khẳng định là không thể. Đấu tranh để đeo khuyên tai chỉ là một ví dụ nhỏ trong việc khẳng định cái tôi của mình. Tất nhiên tôi tin là bạn cũng đủ khôn ngoan để hiểu rằng có những thứ không được phép “phá rào” như việc đi xe máy khi chưa đủ tuổi quy định hay vượt đèn đỏ... Bị công an phạt chỉ là một phần nhỏ của sự phiền phức, hậu quả lớn hơn có thể là việc bạn gây tai nạn cho người khác và cho cả bản thân bạn.

PR bản thân nên đi đôi với việc bạn dám sống thật với bản thân, dám nghĩ dám làm, dám thay đổi những gì mà bạn cho là không đúng, không còn phù hợp. Bạn có thể trở thành nhà hùng biện tài năng, hay là một MC xinh đẹp thông minh, một diễn viên trẻ triển vọng,...Kể cả khi bạn không cần đến những mục tiêu đó thì việc khẳng định cái tôi của mình cũng giúp bạn có được phong thái tự tin, đàng hoàng, chững chạc. Hãy hình dung bạn giống như một cái cây đang vươn mình ra ánh sáng vậy.

Điều 7

Những điều trong phim không giống ngoài đời.

Cuộc sống của bạn không phải là một bộ phim sitcom như Cô gái xấu xí hay Những người độc thân vui vẻ từng được trình chiếu vào “giờ vàng” trên truyền hình. Vấn đề của bạn không thể được giải quyết trong 30 phút như trong phim. Ngoài đời, người lớn không vô lý và ngu xuẩn, trẻ con không phải cái gì cũng biết như các diễn viên thể hiện trên tivi. Ngoài đời, mọi người phải rời quán cà phê để đi làm, ngừng chơi thể thao để đi đón con và hoãn buổi xem hòa nhạc để dạy con học bài. Tất nhiên, bạn biết điều này. Nhưng rồi, tại sao bạn lại bắt chước cách ăn mặc, để đầu tóc như các diễn viên, và bình phẩm nội dung phim cũng như cách sống của các diễn viên “trong phim”?

Trong các bộ phim, chính nghĩa luôn thắng phi nghĩa, công lý được bảo vệ, người xấu bị vào tù, bị đánh bại, hay bị trừng phạt rất xứng đáng và logic. Sự lãng mạn luôn được đề cao, chàng trai thường chinh phục được cô gái sau khi vượt qua nhiều thử thách diễn ra chỉ trong 40 phút, cha và con trai bất đồng thường có xu hướng hòa hợp, những kẻ nói dối sẽ bị phát hiện... Tất cả mọi thứ hoàn thành, xung đột được giải quyết, chương tiếp theo là một sự khởi đầu mới và thường không để lại vết tích.

Trên tivi, hiếm khi bạn thấy mọi người bị rối tung lên vì những điều lặt vặt của cuộc sống. Không ai có những cái mụn xấu xí trên mặt, những vị anh hùng hiếm khi hai cằm, những người yêu nhau được tự do yêu đương. Trong các bộ phim, cuộc sống không nhàm chán. Tất cả đều ngăn nắp, sạch sẽ và hoàn hảo. Tóm lại, các vấn đề trong phim đều được giải quyết trong vài tiếng đồng hồ, có phần đầu, phần kết và không có điều gì dang dở cả. Nói cách khác, những hình ảnh trong phim không phải là những điều thực tế mà bạn sẽ gặp trong cuộc sống đời thường.

Nhà văn Lance Burri từng viết:

“Ở nhà các tối thứ Sáu và làm những công việc vụn vặt hàng ngày như rửa chén bát, làm bài tập. Ngày này qua ngày khác, đó có thể là cuộc sống của bạn, không phải của tôi. Cuộc sống của tôi thú vị hơn nhiều. (...) Mọi thứ không gọn gàng, ngăn nắp. Khi một vấn đề được giải quyết, một vấn đề khác lại nảy sinh. Và đôi khi, chuyện này chưa xong chuyện khác đã tới. Không mối quan hệ lãng mạn nào mãi mãi tươi mới và thú vị dù ngày qua ngày.

Cuộc sống là phải trả tiền cho các hóa đơn, phải lau sàn nhà, đau đầu phải đi khám bác sĩ và chỉ mong các con đừng gây lộn trong 5 phút.

Tôi học được cách bước lùi một bước như thế nào, học được cách có cái nhìn xa hơn về mọi thứ. Điều tôi thấy ở đây là: những phiền toái, những vấn đề, những cuộc chiến, những lo lắng, tất cả cuối cùng đều có giá trị. Nó không thú vị nhưng là gia vị cho cuộc sống và diễn ra hàng ngày. Nhưng khi tôi còn trẻ, tôi đã không hiểu được điều này.

Tôi học được rằng, đi dạo trước cửa nhà vào buổi tối, ngồi ăn tối trong nhà hay chơi với bọn trẻ... mang lại niềm vui lớn cho bản thân tôi. Tôi nghĩ, đó là điều tôi phải cảm ơn nhiều nhất.”

Nói cách khác, bạn đừng mất công mong ước mọi thứ đến với mình giống như những bộ phim sitcom. Nếu bạn biết cách làm cho cuộc sống của mình thú vị, mọi thứ sẽ đến với bạn thật hoàn hảo.

Điều 8

Hãy cẩn thận! Có thể có người đang quan sát bạn.

Bất cứ khi nào truy cập Internet, vào các trang web như MySpace và Facebook, bạn đều có thể bắt gặp câu châm chọc: “Bạn có biết ai đang cùng làm việc với bạn trên mạng không?” Bạn khó có thể trả lời chính xác câu hỏi này.

Khi bạn viết thông tin nào đó trên blog của mình, bạn hoàn toàn không thể kiểm soát nổi ai sẽ đọc chúng và nội dung đó sẽ được sử dụng như thế nào. Bạn hồn nhiên khoe khoang về cuộc nhậu nhẹt “thâu đêm suốt sáng” của mình trên MySpace. Nhiều khả năng ông chủ tương lai của bạn – người sẽ phỏng vấn bạn vào thứ Hai tuần tới, có thể đọc được những thông tin đó và bổ sung nó vào mục “thông tin cá nhân” của bạn. Vì vậy, bạn đừng hy vọng sẽ thành công trong cuộc phỏng vấn này.

Khi bạn “post” ảnh của mình hay bình phẩm về những cô gái thích “khoe hàng” (nude), về những pha tình cảm “nóng bỏng” trên mạng, rất có thể những bức ảnh, những lời bình phẩm của bạn sẽ được cô bạn cùng lớp, người hàng xóm hay một kẻ quấy rối tình dục, người trong phòng giáo vụ nhà trường tải về máy của họ. Thậm chí, bạn có thể nhận được điện thoại từ cha của cô gái mà bạn bình phẩm gọi đến. Và bạn sẽ bị cảnh cáo hay mắng nhiếc thậm tệ.

Điều này gây ra một cuộc tranh cãi khá thú vị về việc đừng nên làm gì trước web-cam . Rất có thể ai đó sẽ chụp được bạn và hình ảnh đó có thể lan truyền rất nhanh trên mạng, gây hậu quả khôn lường.

Bạn còn nhớ vào khoảng tháng 10 năm 2007, cư dân mạng xôn xao vì video quay cảnh sex của Hoàng Thùy Linh, diễn viên chính trong series phim truyền hình Việt Nam Nhật ký Vàng Anh phần 2, bị tung lên trang youtube.com. Đoạn video được quay bằng điện thoại di động, sau khi đưa lên mạng đã lan truyền rất nhanh trong giới trẻ.

Dù sau ít phút được “update” lên trang youtube.com, đoạn video đã được gỡ bỏ nhưng có khá nhiều blog bình luận và “post” ảnh về sự kiện này. Đa phần phản ứng của các blogger đều là “sốc”, “hình tượng sụp đổ”, “không thể tin được”, v.v... Sự cố trên đã buộc series phim truyền hình Nhật ký Vàng Anh phải ngừng phát sóng.

Có ai đó đã nhận xét: “Lương tâm là tiếng nói bên trong cảnh báo chúng ta rằng, có thể ai đó đang nhìn vào...” Nếu có ai đó nhìn vào thì sao? Liệu việc say rượu, gian lận trong thi cử, những hành động sàm sỡ ở ghế sau ô tô, múa thoát y trong một bữa tiệc, trốn thuế, tham gia một vụ hiếp dâm tập thể, chụp ảnh khỏa thân rồi tung lên mạng hoặc lưu giữ trong điện thoại những video clip rẻ tiền... có bị phát hiện? Bạn có tự tin nói rằng, bạn làm một việc gì đó kín đáo mà không ai biết, thậm chí cả bố mẹ của bạn không? Tôi chắc là không. Chiếc

“camera cuộc sống” sẽ khiến bạn đôi lúc bị bế tắc vì điều đó, diễn hình như trường hợp của diễn viên Hoàng Thùy Linh.

Thực tế, lỗi lầm cá nhân có thể biến thành những vụ xì-căng-đan khiến cả thế giới biết đến bạn, và bạn không thể gào lên rằng mọi người hãy để cho bạn được yên. Vì vậy, khi đưa ra những lựa chọn, bạn hãy xem xét kỹ càng và luôn tự hỏi những người khác nhìn nhận nó thế nào. Bạn sẽ giải thích điều đó với bố mẹ, anh em, bạn bè, giáo viên, đồng nghiệp, hàng xóm và người yêu ra sao? Hoặc thậm chí với những người bạn gặp trong căng-tin trường học, bạn có thể giải thích sự việc đó để họ có cùng suy nghĩ như bạn không? Họ sẽ cho đó là trò đùa? Hay họ sẽ tự hỏi bạn có thể đang nghĩ điều gì khác?

Tất nhiên, lúc đó, tất cả họ đều nghĩ rằng họ có một suy nghĩ tốt, họ không “xấu xa” như những trường hợp bị phát giác dưới đây:

Một số học sinh cấp ba đã lén cho thuốc nhuận tràng vào ly cà phê của giáo viên, và sau đó đã bị phạt.

Đội bóng rổ của trường sẽ lỡ mất trận thi đấu tại giải bóng rổ toàn quốc vì một ai đó vô tình đưa ảnh một thành viên đang khề khà uống bia lên trên mạng.

Một số cầu thủ chơi tại Giải Bóng bầu dục Quốc gia của Mỹ (NFL) phải giải thích (trước tiên là với vợ, sau đó là bố mẹ, cuối cùng là cảnh sát) về việc tại sao họ vào phòng tắm dành cho nữ ở một trường trung học phổ thông địa phương.

Báo chí Việt Nam đồng loạt đưa tin lên trang nhất về việc những người có học hàm, học vị cử tiến sĩ, giáo sư trong ngành giáo dục tham gia đánh bạc.

Một CEO (giám đốc điều hành) phải giải thích số tiền 200.000 đô-la trong quỹ của công ty được sử dụng vào việc chi trả cho tiệc sinh nhật của ông ta như thế nào.

Bạn không thể điều khiển được những gì người ta nghĩ về bạn. Khi thật sự cảm thấy bản thân tốt, bạn sẽ ít lo lắng về việc người khác nghĩ gì về mình. Nếu bạn có ý định sống ở một hoang mạc xa xôi thì khi đó bạn sẽ không cần phải đề phòng chuyện “tai vách, mạch rừng”. Nhưng sự thật là bạn đang sống trong một xã hội đầy rẫy những mối quan hệ phức tạp và cạm bẫy. Tôi chỉ có thể nhắc nhở bạn: hãy cẩn thận!

Muốn biết mọi thứ, chỉ phải gõ từ khóa vào mục tìm kiếm của trang Google.com (công cụ tìm kiếm), bạn sẽ có tất cả.

Điều 9

Làm chủ bản thân trong “thế giới thông tin”.

Các phương tiện thông tin hiện đại cho phép bạn cập nhật thông tin 24/24 giờ mỗi ngày. Nhưng trong mớ ngồn ngộn thông tin đó, khó có thể nhận biết điều gì là thật, điều gì là giả. Khi lướt trên xa lộ thông tin, bạn có thể dễ dàng bị hút vào thế giới ảo của những cảm xúc “tự tạo”, và những kịch tính được xây dựng lên từ đó. Chưa kể những “gia vị” được thêm vào, kết quả là sự thật bị thổi phồng quá mức.

Nhiều người dù biết đó là tin “lá cải” nhưng vẫn không tránh khỏi cảm giác bán tín bán nghi. Ví dụ như một số tin tức trên mạng nói này nói nọ về ca sĩ, diễn viên nổi tiếng nào đó, khiến mọi người xôn xao bàn tán và thậm chí là “tẩy chay” họ. Yahoo!, blog nói riêng và Internet nói chung đều là những phương tiện tốt giúp chúng ta dễ dàng liên lạc với nhau hơn. Nhưng sử dụng chúng với mục đích sai trái (như tung tin nhảm nhí, phi thực tế, tạo những trang web đen có hại cho “sức khỏe cộng đồng”, đăng hình ảnh, đoạn phim “xấu” của ca sĩ, diễn viên...) thì không nên chút nào. Nếu cứ duy trì tình trạng đó, chắc chắn thế giới này sẽ “bùng nổ” vì chẳng biết đâu là thật, đâu là giả.

Nhiều nhà nghiên cứu cho rằng giới trẻ đang sống trong thế giới bão hòa của công nghệ kỹ thuật số. Họ dành trung bình 6,5 giờ/ngày để nghe, xem các chương trình từ các phương tiện truyền thông, trong khi chỉ dành 1 giờ để làm bài tập. Nada Kakabadse, Giáo sư trường Kinh tế Northampton (Anh), nói rằng: các sản phẩm công nghệ cao ảnh hưởng đến khả năng suy nghĩ, quyết đoán của con người, tương tự như việc mất khả năng định hướng không gian khi dùng thuốc gây nghiện (...). Nhiều người gắn bó với điện thoại di động đến mức luôn mang chúng kè kè bên mình ngay cả khi vào phòng ngủ, phòng chiếu phim, rạp hát, tiệc tùng... Nhiều sinh viên thú nhận rằng họ cảm thấy bị hút hẫng, lo lắng, xáo trộn, mất phương hướng khi không được sử dụng điện thoại hoặc không kết nối được Internet trong một vài ngày.

Nhà văn Anh Doris Lessing, người đoạt giải Nobel Văn học năm 2007, đã lên tiếng cảnh báo nguy cơ cả một thế hệ sẽ bị cám dỗ bởi các thông tin trên Internet. Theo bà, Internet không thể hiện được toàn diện về thế giới, mà giới trẻ lại quá “nghiền” Internet. Điều đó sẽ tạo nên một nền văn hóa bị đứt gãy (fragmented culture).

Cách tốt nhất để phòng ngừa sự quá tải thông tin là biết đặt thứ tự ưu tiên cho nhu cầu thông tin của mình. Điều này phụ thuộc vào mỗi cá nhân. Công nghệ hiện đại không phải là hoàn toàn xấu, nhưng phải biết cách để tránh khỏi sự quá tải đó và không để bị hút vào chúng đến nỗi không còn quan tâm đến những gì diễn ra xung quanh, bạn bè và cả gia đình.

Hãy dành nhiều thời gian ngồi bên cạnh hoặc nói chuyện với những con người thực, thay vì ngồi hàng giờ nhắn tin hoặc chat. Hãy dành nhiều thời gian hơn cho mọi người trong gia đình, khuyến khích các thành viên về nhà cùng ăn tối, chuyện trò và xem tivi. Đây không

phải là những khẩu hiệu suông vì nếu chịu khó quan sát, bạn sẽ thấy rằng nhiều người trong số chúng ta đã trở thành nô lệ của công nghệ thông tin. Việc lựa chọn bạn ảo trên các diễn đàn đã “trói” nhiều người vào màn hình vi tính hàng giờ đồng hồ. Họ có thể lang thang trên mạng như một người mộng du có ý thức đến tận hai, ba giờ sáng. Tiếng gõ bàn phím đã lấn át những lời tâm sự nhỏ to. Bạn có thể bị lạc vào xa lộ thông tin và không tìm thấy giá trị đích thực của cuộc sống xung quanh mình, trong ngôi nhà của mình.

Nền công nghệ hiện đại đang nhấn chìm bạn trong cơn lũ thông tin. Hoặc chỉ tiếp nhận những gì cần thiết và bỏ qua những cái còn lại, hoặc bạn sẽ chết chìm trong đó. Điều đó phụ thuộc vào bản lĩnh và cách lựa chọn của bạn.

Điều 10

Hãy quan tâm đến cuộc sống tình dục an toàn.

Bạn biết điều này, đúng không? Nếu là một cô bé hay cậu bé 16 tuổi, bạn có thể lúc nào cũng muốn nghe và tìm hiểu về điều này. Đó là hành trang thật sự cần thiết để bạn bước vào đời, bên cạnh kho kiến thức về toán, lý, hóa, văn, sử, địa...

Người lớn nhiều khi lưỡng lự hoặc có tâm lý ngại nói với con cái về vấn đề tình dục, vì cho rằng đây là điều tế nhị, khó nói và rằng con họ còn quá nhỏ, chưa nên biết về giới tính. Thậm chí, nhiều bậc phụ huynh còn tỏ ra phần nộ khi được hỏi về vấn đề có nên đưa giáo dục giới tính vào trường học hay không. Đó là quan niệm sai lầm. Giáo dục giới tính không chỉ là môn học cần thiết mà còn rất thú vị đối với tuổi vị thành niên. Cuốn Hoa hồng giấu trong cặp sách (dịch từ nguyên bản tiếng Trung) sở dĩ trở thành sách “hot” trong giới trẻ Việt Nam cũng bởi vì nội dung cuốn sách đề cập đến điều mà họ cần biết, trong khi người lớn lại cấm đoán. Trang bị những kiến thức về giới tính đúng đắn là một yếu tố giúp bạn hướng tới cuộc sống tình dục lành mạnh và tích cực.

Ở nhiều nước, khi vào một cửa hàng tiện nghi, bạn có thể đọc thấy đoạn quảng cáo về thuốc cho người yếu sinh lý đáng tin cậy nhất dán trên cửa ra vào hay trên tường. Vào mạng, bạn sẽ thấy hàng nghìn trang web khiêu dâm – nơi mọi người làm những điều mà cha mẹ họ không nghĩ là sẽ được đưa lên mạng. Và nói thẳng thắn: các bộ phận nhạy cảm trên cơ thể bạn cần cái mà chúng cần và chúng có thể muốn bất cứ lúc nào. Điều quan trọng chính là bạn phải biết tự chủ với bản thân.

Những học giả am hiểu lĩnh vực này cần phải suy nghĩ kỹ trước khi đưa ra kết luận rằng sự nghèo hèn là một yếu tố dẫn tới việc có thai ở độ tuổi vị thành niên. Nói như thế là phiến diện vì phần lớn nguyên nhân gây nên tình trạng có thai ngoài ý muốn của nhiều bạn trẻ là do họ có quan hệ tình dục bừa bãi. Ý thức cũng như sự hiểu biết của mỗi người quyết định đến vấn đề này chứ không phải sự giàu nghèo. Ở nhiều nước, các nữ sinh có thai khi còn ngồi trên ghế nhà trường sẽ bị đuổi học, không được học lên cao đẳng hay đại học và không được hưởng những chế độ an sinh xã hội khác.

Phụ nữ có quan hệ tình dục khi còn quá trẻ rất dễ bị nhiễm các bệnh lây qua đường tình dục, hoặc trở nên thất vọng, chán nản và thậm chí có ý muốn tự tử. Những đứa con của họ có nhiều khả năng thiếu cân và học hành không đến nơi đến chốn. Theo một nghiên cứu, có tới 13% bé trai do các bà mẹ tuổi teen sinh ra vướng vào vòng tù tội và 22% bé gái cũng đi vào vết xe đổ của mẹ chúng trong tương lai. Còn các chàng trai, những tác nhân đẩy bạn gái vào thế “tiến thoái lưỡng nan” này, đều bị tác động đến tâm lý, hoặc lo lắng, buồn khổ, hoặc luôn phải tìm cách trốn tránh trách nhiệm.

Điều này cho thấy, bạn nên học cách quan hệ tình dục an toàn nếu không muốn phải ân hận vì một phút “nồng nổi”. Đừng coi việc học cách sử dụng bao cao su, uống thuốc tránh thai là

chuyện tầm phào của một ai đó. Đó là vấn đề nghiêm túc đối với một người đang trưởng thành như bạn. Đó là cách tôn trọng chính bạn và tương lai của bạn. Hãy tự chủ và bảo vệ cuộc sống của bạn vì bạn có thể sẽ là nạn nhân của các bệnh lây qua đường tình dục, thậm chí là AIDS và sau cùng là cái chết.

Điều 11

Đừng đổ lỗi cho người khác vì những quyết định của bạn.

Nếu chiếc mô tô của bạn “quá khổ”, đó không phải vì hãng đồ ăn nhanh McDonald ép bạn phải ăn những chiếc bánh BigMacs. Nếu bạn hút thuốc, đó không phải là lỗi của hãng Joe Camel. Đừng đổ lỗi cho người khác vì những vấn đề hoặc lựa chọn của bạn. Đừng trách nhà hàng Fastfood bán nhiều món mà bạn ưa thích như gà rán KFC, BBQ hay spaghetti, pizza Italia, khiến bạn “không thể kìm hãm cái dạ dày được”. Tất cả chỉ là lời ngụy biện cho sở thích của bạn. Bạn biết đồ ăn nhanh có thể làm bạn tăng cân vùn vụt nhưng bạn vẫn ăn. Hút thuốc có hại cho sức khỏe nhưng bạn vẫn hút. Ăn cái gì, hút cái gì là do bạn lựa chọn, quyết định. Bạn phải chịu trách nhiệm về điều đó.

Nhiều bạn trẻ phàn nàn với tôi rằng họ bị thất nghiệp như ngày hôm nay là do bố mẹ định hướng nghề nghiệp sai. Đáng lẽ cuộc đời họ đã khá hơn nếu như ngày trước thi vào trường đại học Giao thông – vận tải thay vì chọn ngành sư phạm như gợi ý của bố mẹ. Họ rất vô lý khi đẩy quả bóng trách nhiệm về phía các bậc phụ huynh. Thứ nhất, là một học sinh cấp ba đã có thể biết mình muốn gì, nên làm gì và tự xác định được khả năng của bản thân để chọn trường đại học. Thứ hai, chuyện xin được việc hay không phụ thuộc vào nhiều nguyên nhân như kết quả học tập, sự quen biết, tài “đi cửa sau” hoặc may mắn “gặp thời”. Thực tế, tôi không thấy một người thật sự có tài nào mà phải chịu cảnh ăn không ngồi rồi mãi. Học ngành giao thông hay theo ngành sư phạm đều có cơ hội tìm việc làm ngang nhau, nếu bạn có chuyên môn vững vàng. Đổ lỗi cho người khác vì những gì mình lựa chọn thật là một điều nực cười đối với những người sống ở thế kỷ đề cao cá nhân như ngày nay.

“Ngành công nghiệp đồ ăn nhanh đã phá hỏng cuộc đời tôi”, Caesar Barber, 57 tuổi, nặng 123 kg, một trong những người đi kiện các tập đoàn thức ăn nhanh ở Mỹ, nói. Ông này cho biết, ông thường xuyên lui tới các cửa hàng bán đồ ăn nhanh từ ba đến bốn lần một tuần, cho tới năm 1996, khi một bác sĩ cảnh báo rằng khẩu phần hàng ngày có thể giết chết ông ta. Ông ta nói mình đã bị lừa rằng bánh burger của hãng McDonald được làm hoàn toàn từ thịt bò, có nghĩa là “tốt cho sức khỏe của bạn”. Thật là một mánh lới. Barber đã hai lần bị đau tim và bị bệnh tiểu đường hành hạ. Ngay lập tức, vụ kiện này đã được mang ra làm trò cười. Tờ báo The Onion đã đăng một bài báo có tính chất châm biếm, một câu chuyện nhằm bịt miệng dư luận có tựa đề “Hãng kẹo Chocolate Hershey đề nghị bồi thường 135 tỷ đô-la cho những người Mỹ béo phì”.

Tiếp theo vụ kiện cáo rùm beng của Barber là vụ kiện của hai thiếu niên hàng ngày vẫn ăn món bánh rán phồng và giờ đây đang sở hữu một vòng mô tô khổng lồ. Tòa án đã không thụ lý vụ này và tuyên bố: “Không ai bị ép phải ăn đồ ăn nhanh của McDonald”. Tòa cũng chỉ ra rằng, luật pháp không bảo vệ sự ăn uống quá độ của họ.

Một ngày sẽ trở nên tuyệt vời hơn khi bạn không dán mắt vào màn hình tivi mà đạp xe đi dạo hoặc làm một điều gì đó. Hãy tập thể dục thường xuyên và rèn luyện tính tự chủ để nói "không" với những đồ ăn không có lợi cho sức khỏe. Tự bạn phải quyết định nên hay không nên làm việc gì và đừng vin vào bất cứ lý do nào để ngụy biện cho hành động của mình. Ít nhất, bạn có thể tự quyết định là mình có đưa món gà rán hay hamberger vào thực đơn hay không.

Điều 12

Bạn không phải là người duy nhất chịu cảnh bất hạnh.

Hãy ngừng than vãn đi!

Tôi muốn bạn hiểu điều này thông qua bài viết của một blogger với nhan đề “Tôi có phải là người bất hạnh nhất?”

... Tôi đứng trên sân thượng tòa chung cư 9 tầng. Gió lồng lộng thổi vào mặt, rét cắt da. Tôi không biết mình đã làm sai điều gì, tất cả mọi thứ đang quay lưng với tôi, hình như không một ai trên thế giới này có thể hiểu được tôi. Nỗi đau của tôi quá lớn mà không ai có thể chia sẻ được. Tôi đau xót vì thấy mình thật cô đơn. Tôi muốn thoát khỏi tình trạng này nên tôi quyết định nhảy xuống. Có lẽ đó là cách duy nhất giải thoát tôi khỏi muộn phiền.

Ngang qua tầng 9, tôi nhìn thấy gương mặt sưng húp của người phụ nữ ấy. Bà là y tá một phòng mạch tư. Bao nhiêu tiền kiếm được đều bị ông chồng tệ bạc nướng vào sòng bài. Không biết bao nhiêu lần ông ta thượng cẳng chân, hạ cẳng tay với bà. Hôm nay, bà lại vừa hứng chịu một cơn thịnh nộ.

Tầng 8, có một thằng bé vừa thi trượt đại học. Nó được dạy bảo rằng sẽ không làm được gì nếu không đỗ đại học. Chăm chỉ học hành bấy lâu, kết quả lại không như mong muốn. Nó thẫn thờ đi ra đi vào. Vậy là hôm nay, nó vẫn không tìm thấy điều gì mới mẻ cho cuộc sống sau này.

Tầng 7, có cô gái làng chơi tỉnh dậy sau một đêm bù khú. Cô khoác lên mình cái áo mỏng tang, chuẩn bị cho một đêm mới bắt tận. Chẳng ai yêu thương cô, cô cũng chẳng quan tâm đến ai. Hôm nay, cô lại tiếp tục cái kiếp “bán thân nuôi miệng”.

Tầng 6, cậu sinh viên vẫn đang cắm cúi vào trang việc làm của tờ báo. Tốt nghiệp với bằng thành tích không tốt lắm, nên mãi mà cậu vẫn chưa tìm được một việc gì tử tế. Gấp tờ báo lại. Hôm nay, cuộc tìm kiếm của cậu vẫn trong vô vọng.

Tầng 5, ông giáo nghèo mệt mỏi nằm vật ra sàn. Những tưởng dạy học là một nghề thanh cao, nhưng đời sống đạo đức suy tàn khiến ông nhận ra mình bất lực. Chứng kiến lứa học trò mình cố công dạy dỗ lần lượt đi vào băng hoại, ông thở dài ngao ngán. Hôm nay, ông tiếp tục ray rứt vì vẫn chưa làm tròn thiên chức của một người thầy.

Tầng 4, đôi vợ chồng cãi nhau inh ỏi. Cả hai đều là công nhân, thu nhập không đủ sống khiến họ trở nên gắt gỏng và cáu giận với tất cả mọi thứ xung quanh. Và hôm nay, họ lại cãi nhau nảy lửa, để tạm quên đi cuộc mưu sinh.

Tầng 3, cái dáng khắc khổ của ông lão cô đơn. Ông ở chung cư này đã lâu rồi, hàng tháng đều có tiền trợ cấp nhưng tuyệt nhiên không một ai đến thăm ông. Ngày ngày, ông vẫn lục lọi trong hộp thư của mình rồi lặng lẽ trở lên tay không. Hôm nay, ông vẫn chẳng có thư.

Tầng 2, cô gái trẻ vừa chia tay với bạn trai. Tôi từng thấy họ rất thắm thiết bên nhau, rồi chẳng hiểu lý do gì chàng trai không đến thăm cô nữa. Cô gái ở lì trong phòng và khóc. Vậy là hôm nay, cô vẫn không có gì ngoài một tình yêu đã mất.

Tầng 1, tay nát rượu la hét ôm tôi. Không ai hiểu vì sao hắn cứ say xỉn như thế. Vui đầu bên ly rượu, cuộc đời hắn cũng chông chênh như bước chân khi say của hắn. Hôm nay, hắn vẫn không tỉnh được.

Trước khi nhảy xuống, tôi đã nghĩ mình là người bất hạnh nhất... Đến tầng trệt, đột nhiên tôi nhận ra, ai cũng có những vấn đề riêng của mình. Khi chứng kiến hoàn cảnh của người khác, tôi nghĩ dường như nỗi đau của mình vẫn chưa đến nỗi tuyệt vọng, rằng tôi vẫn chưa phải là người bất hạnh nhất. Tôi muốn được làm lại. Nhưng quá trễ rồi... mặt đất đã ở trước mắt...

Bạn nghĩ sao về câu chuyện trên? Đã bao giờ bạn rơi vào cảm giác chán chường, tuyệt vọng? Có lúc nào bạn nghĩ mình là người duy nhất trên thế gian này hứng chịu khổ đau, bế tắc của cuộc sống? Tôi nghĩ ai trong số chúng ta cũng từng có tâm trạng như vậy. Tôi chỉ muốn bạn tin rằng, cuộc sống muôn hình muôn vẻ, cũng như con người vậy, bạn nghĩ gì, làm gì và đón nhận cuộc sống thế nào thì quanh bạn luôn có những người đồng cảnh ngộ như bạn.

Bạn không phải là đứa trẻ đầu tiên bị bỏ rơi hoặc bị mang ra làm trò cười. Bạn không phải là người đầu tiên cảm thấy cô đơn. Bạn cũng không phải là đứa trẻ đầu tiên hoặc duy nhất bị loại trong một trò chơi bởi những thành viên khác và cảm thấy thất vọng ê chề. Bạn cũng đừng lo mọi người sẽ phát hiện ra những việc làm “trong bóng tối” của bạn, dù bạn đã tắt điện và cửa đóng then cài. Bạn không phải là người duy nhất làm “chuyện ấy”. Chỉ có điều, bạn không biết vì họ không nói ra.

Vì vậy, bạn hãy ngừng việc than vãn đi bởi vì rất có thể bạn sẽ làm một ai đó khó chịu với ý nghĩ: ôi dào, chuyện có gì mà ầm ĩ!

“Yêu cho roi cho vọt”

không phải lúc nào cũng đúng.

Trong cuộc sống, những cách cư xử quá khắt khe nhiều khi không mang lại hiệu quả giáo dục tốt, thậm chí lại có tác dụng tiêu cực, bởi nó xuất phát từ những suy nghĩ không thấu đáo. Nó còn tệ hơn cả sự trì trệ, kém vận động và quan liêu. Vì thế, các nhà quản lý cần suy nghĩ thấu đáo trước khi đưa ra quyết định phạt hoặc đình chỉ một hành động bị coi là vi phạm nội quy.

Dưới đây là những hình phạt tưởng là nghiêm khắc nhưng hết sức tai hại, thậm chí phản tác dụng đang được áp dụng ở nhiều nơi trên thế giới.

Ở Tây Virginia (Mỹ), một sinh viên mang thuốc ho đến trường thì bị coi là vi phạm quy định dùng thuốc của trường.

Ở Louisiana, nhà trường đã cùng bỏ phiếu đồng tình đuổi học một học sinh tên là Amanda Stiles vì các quan chức nhận được thông tin cậu này hút thuốc trong trường, rồi họ khám người cậu và phát hiện có một viên thuốc giảm đau Advil. Tất nhiên, họ đã không tìm thấy điều thuốc hay chiếc bật lửa nào.

Cách hành xử quá khắt khe trên không khiến các bạn trẻ thật sự cảm thấy an toàn và “tâm phục khẩu phục”. Theo họ, đó chỉ là cách để các quan chức giữ được “chiếc ghế” quyền chức. Thay vì khuyến khích giới trẻ có những việc làm đúng thì những hình phạt hà khắc, thiếu suy xét của người lớn chỉ càng chứng tỏ sự chuyên quyền, độc đoán và ngớ ngẩn của họ, đặc biệt khi họ phạt cả những học sinh có những hành động đáng được biểu dương.

Đó là trường hợp bé gái Christine Rhodes, 12 tuổi, người Mỹ, đã bị coi là “kẻ buôn bán ma túy” sau khi Christine Rhodes cho người bạn cùng học là Brandy Dyer, 13 tuổi, dùng chung lọ xịt khi cô bé này lên cơn hen suyễn, khó thở. Christine bị cấm tham gia tất cả các hoạt động tại trường Airy Middle ở Maryland và bị liệt vào “danh sách đen” những đối tượng bán ma túy trong trường. Christine khẳng định cô chỉ cố gắng giúp bạn mình thoát khỏi cơn hen. Cô nói: “Ban giám hiệu nhà trường nói rằng điều tôi làm đã vi phạm nội quy trường học là đưa ma túy cho người khác. Tôi thật sự buồn và đã khóc nhiều khi Brandy bảo rằng đáng lẽ tôi không nên giúp cô ấy, mà để cô ấy nằm đó đến chết...”

“Các bác sĩ nói rằng, nếu Christine không đưa cho tôi lọ xịt, tôi chắc chắn không sống nổi sau cơn hen đó. Cô ấy đã cứu sống tôi và thật không công bằng nếu như họ đưa ra biện pháp trừng phạt như vậy”, Brandy cho biết. Mặc dù vậy, cuối cùng Christine vẫn bị phạt bằng cách cấm tham gia các hoạt động ở trường trong ba năm.

Ở Việt Nam, lâu nay, dư luận lên tiếng khá nhiều về các hình phạt phản giáo dục, gây ức chế tâm lý cũng như tổn hại đến sức khỏe của học sinh như bắt bò bằng gối xung quanh lớp, nhét giấy vào miệng, liếm ghế, đuổi ra khỏi lớp, chép phạt bài vài trăm lần, chạy vòng sân trường ngoài nắng đến ngất xỉu...

Một học sinh trường trung học cơ sở ở quận Tân Bình, thành phố Hồ Chí Minh, bị cô giáo dạy toán đánh bầm từ hông tới cẳng chân vì không làm được bài trên lớp. Một học sinh cấp ba khác (ở Hóc Môn, thành phố Hồ Chí Minh) vì một lần không thuộc bài nên bị cô giáo bắt chép phạt 600 lần bài chưa thuộc. Một nữ học sinh lớp 11 vi phạm nội quy nhà trường đã bị phạt treo lên mái tôn của nhà xe để... quét rác!

Phạt là hình thức nhằm điều chỉnh hành vi của học sinh, nhưng trong nhiều trường hợp, hình phạt được đưa ra một cách cảm tính nhằm giải tỏa cơn tức giận nhất thời của giáo viên mà không đưa ra một hướng mở để học sinh khắc phục lỗi của mình. Bất kỳ hình thức giáo dục nào cũng có hai mặt là khen thưởng và kỷ luật. Phạt cũng là một hình thức giáo dục cần thiết giúp học sinh thay đổi, điều chỉnh hành vi cho phù hợp với những nguyên tắc nhất định, giúp học sinh ghi nhớ lỗi lầm của mình chứ không phải khiến học sinh nhụt chí, ức chế. Hình phạt không được xúc phạm đến nhân phẩm của học sinh. Dù là hình phạt nào, suy cho cùng, giáo viên cũng muốn học sinh của mình học tốt hơn. Tuy nhiên, nếu cân nhắc và lựa chọn hình phạt thích hợp với mục tiêu giáo dục và uốn nắn, mong muốn ấy sẽ được phát huy thay vì khiến học sinh phải sợ sệt đến phần uất.

Bạn đừng bị tung hỏa mù bởi câu “yêu cho roi cho vọt, ghét cho ngọt cho bùi”. Trước một hình phạt mà bạn cảm thấy không thỏa đáng và hơi quá đà, hãy tự tìm cách bảo vệ mình thay vì im lặng chịu đựng. Bởi vì nếu như bạn chịu đựng các hình phạt vô điều kiện thì bạn đang tạo ra mảnh đất màu mỡ cho những hạt mầm bất công nảy nở và phát triển. Bạn đang trong quá trình trưởng thành. Hãy khẳng định sự lớn mạnh của mình bằng việc ngăn chặn những kiểu “roi vọt” không phải vì tình yêu, sự giáo dục mà chỉ vì để giải tỏa cơn cuồng nộ của một người nào đó.

Điều 14

Đừng vội nghĩ thầy giáo của mình nghiêm khắc.

“Tôi không thích giảng bài trong lúc các anh chị nói chuyện riêng!” “Nguyễn Văn A, tại sao anh lại chạy với tốc độ rùa bò vậy, trong lúc sải chân của anh dài gấp hai lần người khác?” “Trần Thị B, đây là lần cuối cùng tôi nhắc nhở em. Nếu em còn cố tình quay cóp thì tôi sẽ cho em ra khỏi phòng thi!” Yêu cầu khắt khe, nóng tính, cứng nhắc, hay ra lệnh, hắc xì dầu... Bao nhiêu tính từ thể hiện sự khó tính, các bạn đều dễ dàng gán ghép cho thầy cô giáo của mình. Hẳn là những câu chuyện này chỉ diễn ra giữa bạn bè với nhau để các bạn giải tỏa căng thẳng trong việc học hành thôi. Tôi tin là chẳng bao lâu nữa, khi trở thành người lớn (hiểu theo nghĩa tốt nghiệp đại học và có công ăn việc làm), bạn sẽ cảm thấy nhớ nhung cái thời bị thầy giáo “đe nẹt” vì tội nói chuyện, quay cóp hay không làm bài. Bởi vì ông thầy có tên gọi là “trường đời” còn khắt khe hơn nhiều lần so với ông thầy dọa đuổi bạn ra khỏi phòng thi ngày nào.

Giữa hai môi trường sư phạm và kinh doanh có sự khác biệt rõ rệt. Nếu một ông chủ hiệu bánh không hiểu khách hàng thích ăn loại bánh nào, hương vị ra sao, mẫu mã gì và nhất là không biết quản lý, điều hành nhân viên làm việc theo yêu cầu của khách hàng thì không thể kinh doanh lâu dài và hiệu quả được. Nhưng một vị hiệu trưởng được bổ nhiệm dù thiếu năng lực quản lý, chuyên môn không giỏi song bằng nhiều cách vẫn có thể tại vị. Đó cũng là một trong những lý do khiến một ông chủ doanh nghiệp sẽ đưa ra những yêu cầu khắt khe hơn, đòi hỏi cao hơn đối với nhân viên của mình so với việc xử phạt của một thầy giáo đối với học sinh.

Giờ thì bạn có nghĩ rằng thầy giáo của bạn nghiêm khắc, khó tính hơn ông chủ của bạn nữa không? Ra trường, đi làm, bạn sẽ phải cọ xát, cạnh tranh với nhiều người, nhiều mối quan hệ ràng buộc để hoàn thành công việc. Ở trong trường, bạn không bị đuổi học chỉ vì đi muộn hay quên làm bài tập về nhà – khi đó, thầy giáo sẽ nhắc nhở và gia hạn hình phạt cho bạn. Trái lại, sếp của bạn sẽ ngay lập tức lưu ý việc bạn đi muộn bao nhiêu phút để có cơ trừ lương vào cuối tháng, hoặc liệt bạn vào danh sách những người không được gia hạn hợp đồng. Ông ta sẽ nổi cáu khi giao cho bạn viết một bản kế hoạch, bán một món hàng, hay kết thúc một công việc đúng thời hạn nhưng bạn không làm được. Hậu quả là công ty mất uy tín, đối tác hủy hợp đồng, hàng hóa ế ẩm, doanh thu thấp... Bạn sẽ phải chịu trách nhiệm về những việc mình làm, phải bỏ tiền túi để bồi thường thiệt hại, thậm chí là bị sa thải. Bạn không có cơ hội để nói lời xin lỗi hay hứa hẹn. Chính bản thân ông chủ cũng không cho phép mình mắc lỗi, trừ những trường hợp xảy ra ngoài ý muốn hay bất khả kháng.

Đã có rất nhiều người thành đạt lên tiếng cảm ơn sự nghiêm khắc của thầy cô, bởi nhờ có sự nghiêm khắc đó mà họ tiến gần đến sự hoàn hảo hơn. Bản thân họ sau này cũng mang hình ảnh “khó tính” của thầy cô vào môi trường kinh doanh của mình, vì họ hiểu sự “khó tính” ấy bắt nguồn từ ý muốn cầu toàn mà thôi.

Bạn cứ thử làm chủ doanh nghiệp đi. Nếu nhân viên của bạn không làm việc hiệu quả, công ty có thể bị phá sản và bạn sẽ mất trắng cả vốn lẫn lãi. Có thể bạn phải bán nhà thế chấp ngân hàng vì khoản vay kinh doanh. Tội tệ hơn, bạn có thể phải ngồi tù nếu nhân viên của bạn làm việc tắc trách, qua mặt bạn để ngoài sổ sách hàng tỷ đồng, viết khống hóa đơn bán hàng mà bạn lại ký vào mà không xem kỹ... Bây giờ thì bạn đã hiểu tại sao sếp của bạn lại hay cau kính rồi chứ? Và bạn sẽ nghĩ rằng: giá mà ai cũng được học những ông thầy khó tính thì nhân viên của bạn sẽ không làm ăn tắc trách như thế này.

Điều 15

Cuộc sống không chia thành những học kỳ và bạn không có kỳ nghỉ hè.

Sau 12 năm học phổ thông, bạn bắt đầu làm quen với giảng đường đại học. Cách giảng dạy và học tập ở bậc học này dù có nhiều khác biệt so với bậc phổ thông nhưng bạn vẫn phải trải qua các kỳ thi và nhận kết quả xếp loại ở mỗi cuối kỳ giống như 12 năm học trước. Một học kỳ mới bắt đầu, bạn sẽ gặp những thầy giáo mới, nhiều bạn mới và cuối cùng là một việc làm mới.

Cuộc sống của người trưởng thành không theo cách như vậy. Nó được định ước trong nhiều năm, chứ không phải tính bằng tuần hay tháng, không có nhiều mốc đáng ghi nhớ hay những vạch đích. Thành công hay thất bại phụ thuộc hoàn toàn vào việc bạn đã làm những gì và như thế nào trong cuộc sống. Có thể trong suốt hai mươi năm, bạn vẫn làm ở một công ty, một công việc, với những gương mặt nhàm chán mà có lúc bạn “chỉ muốn nổi cáu” vì họ. Hai mươi năm, bạn có thể trở thành ông chủ nhờ sự nỗ lực và khả năng vượt trội của bạn. Ngược lại, cũng có thể chẳng có sự thay đổi nào cả, bạn vẫn ở vị trí ban đầu. Bạn không thể biết trước điều gì sẽ xảy ra với mình. Cuộc sống luôn là những ẩn số bất ngờ.

Một năm có 52 tuần. Một tuần bạn phải làm việc 5 ngày, mỗi ngày 8 tiếng. Trong 8 tiếng làm việc đó, ông chủ mong muốn bạn thể hiện hết khả năng của mình. Công việc của bạn không có sự thay đổi nào dù đã 10 tuần trôi qua. Có thể nói, áp lực thành công, thăng tiến, cạnh tranh... trong công việc khiến nhiều người phải “gồng mình” quá sức dẫn đến bị stress, thậm chí tìm đến cái chết.

Nhật Bản là một trong những nước đứng đầu về số người tự tử vì áp lực công việc. Mỗi năm, ở đất nước được mệnh danh là có quan điểm làm việc nghiêm khắc và đội ngũ nhân công chăm chỉ nhất thế giới này có hơn 3.000 người tự tử, nhiều gấp bốn lần số người tử vong vì tai nạn giao thông.

Một nghiên cứu tháng 11 tháng 2003 của bang Victoria (Australia) chỉ ra rằng, công việc chính là nguyên nhân chủ yếu của 109 vụ tự tử trong những năm 1989 - 2000. Chủ trang trại, nữ y tá, nữ bác sĩ, giáo viên và cảnh sát là những người có xu hướng tự tử cao.

Theo thống kê của Mỹ mới đây, chi phí dùng để giải quyết các vấn đề do căng thẳng (stress) công việc gây ra là 300 tỷ đô-la/năm (gồm nghỉ làm, giảm năng suất, thay người làm việc, khám bệnh, phí bảo hiểm...). Đặc biệt, có tới 60-80% tai nạn nghề nghiệp là do stress. Còn tại Canada, khảo sát mới nhất ghi nhận có gần 50% người dân nước này cảm thấy bị stress khi cố gắng cân bằng giữa công việc và cuộc sống riêng tư (10 năm trước tỷ lệ này là 27%).

Mức độ stress của lãnh đạo các doanh nghiệp trên thế giới hiện nay có xu hướng tăng cao. 90% doanh nhân Đài Bắc được hỏi cho biết, họ phải chịu nhiều áp lực trong công việc, khiến

địa phương này trở thành nơi có mức độ stress cao nhất thế giới. Sau đó là Philippines, Botswana, Hong Kong, Singapore và Nam Phi.

Tình trạng làm việc quá giờ, thậm chí mang việc ở cơ quan về nhà làm, khối lượng công việc lớn, những hạn chót hoàn thành công việc hết sức khắc nghiệt, yêu cầu của sếp quá cao hay làm việc trong những điều kiện kém an toàn... xảy ra khá phổ biến. Bên cạnh đó, người lao động nhiều nơi còn phải đối mặt với chính sách sử dụng nhân viên hà khắc – đó là sự sa thải và thay thế. Việt Nam cũng không phải là ngoại lệ. Tình trạng thừa lao động buộc những người hoặc không có năng lực, hoặc vì không có mối quan hệ thân thiết với cấp trên phải về hưu khi vẫn còn sung sức (hưu non). Mọi người đều phải gồng mình để chứng tỏ năng lực bản thân, thậm chí là cạnh tranh với đồng nghiệp để được giữ lại. Áp lực trong công việc, áp lực về cuộc sống bấp bênh nếu bị thất nghiệp đã tạo ra những căng thẳng triền miên đối với nhiều người. Vì những điều này mà họ luôn có nguy cơ rơi vào trạng thái trầm uất.

Khi đi làm, bạn không thể có được một kỳ nghỉ hè dài tới ba tháng như học sinh, sinh viên; không thể có thời gian học hành chảnh mải, vui chơi mỗi khi Tết đến xuân về. Có những lúc bạn phát ốm vì một núi công việc, bạn muốn nghỉ ngơi thư giãn nhưng đối tác dọa sẽ cắt hợp đồng nếu bạn làm chậm. Lúc đó, bạn lại phải vất chân lên cổ làm việc mà không thấy thoải mái chút nào.

Những liệt kê trên đây không phải để dập tắt mọi ước muốn của bạn về tương lai. Ngành du lịch ngày càng phát triển chứng tỏ không phải mọi lao động đều phải vắt kiệt sức cho công việc. Điều mà bạn có thể rút ra từ kinh nghiệm của những người đi trước là hãy chuẩn bị cho tương lai ngay từ bây giờ. Vốn kiến thức mà bạn tích góp được ngày hôm nay có ý nghĩa quyết định đến việc ngày mai bạn còn có những kỳ nghỉ thú vị nữa hay không.

Lịch sử không “tẻ nhạt” và “chán ngắt” như bạn tưởng.

Mới đây, tại Đại học Washington (Mỹ), sinh viên của trường đã bỏ phiếu chống lại đề nghị tuyên dương Boyington – người nhận được huy chương danh dự và tốt nghiệp năm 1933 – vì sự phục vụ của ông trong Chiến tranh thế giới thứ hai. Các sinh viên phản đối rằng Boyington không phải là nhân vật điển hình, và họ không cần vinh danh bất kỳ người da trắng giàu có nào.

Nhưng sau đó, tờ Wallstreet Journal đã có bài viết khẳng định Boyington không phải người da trắng và cũng chẳng giàu có gì. Thực tế, ông là người Mỹ gốc Ấn, và đã sống cảnh “gà trống nuôi ba con”.

Rõ ràng, có những người trẻ tuổi dù được học trong hệ thống giáo dục công lập tốn kém nhưng cuối cùng lại không hề hiểu biết về lịch sử Mỹ, thậm chí không có ý thức về sự hy sinh của người khác. Họ được nuông chiều nên thường nói những lời “vô nghĩa” trong các cuộc họp sinh viên.

Nhiều thanh niên Mỹ có thể kể tên ba diễn viên nổi tiếng nhưng không kể nổi ba cơ quan của chính phủ. Trong một cuộc nghiên cứu gần đây cho thấy, 22% người Mỹ có thể kể tên năm thành viên của gia đình hoạt hình Simpson (Bart, Lisa, Homer, Marge và Maggie), trong khi chỉ có 1 trong số 1.000 người có thể kể tên đủ năm quyền tự do (tự do ngôn luận, tự do tôn giáo, tự do báo chí, tự do hội họp, tự do khiêu nại).

Ở Việt Nam, tình hình cũng không khả quan hơn. Những cuộc thi hoa hậu thường khiến khán giả phải cười chua chát vì nhiều người đẹp không thể nhớ nổi một cột mốc lịch sử. Báo chí thường xuyên “kể tội” giới học sinh, sinh viên vì họ có thể thuộc lòng các nhân vật lịch sử của Trung Hoa từ thời Xuân thu – Chiến quốc mà không biết gì về Lý Công Uẩn, Trần Thủ Độ ở nước mình. “Tại vì lịch sử nước mình chẳng có những chuyện thâm cung bí sử như những bộ phim dã sử của Trung Quốc nên không hấp dẫn”, nhiều bạn trẻ giải thích cho sự thờ ơ này.

Tôi đồng ý với bạn là hầu hết các cuốn sách lịch sử đều không bắt mắt, chúng khá đơn điệu, chỉ cần nhìn đã thấy nhàm chán, chỉ toàn những chuyện “ta thắng, địch thua”. Lại được sự “hậu thuẫn” của không ít giáo viên chỉ biết “diễn nôm” những gì có trong giáo trình nên kết quả mà học sinh, sinh viên thu lại được trong các giờ lịch sử là sự buồn ngủ.

Có thể nói, giáo dục lịch sử đất nước cho mọi người dân, nhất là thế hệ trẻ, luôn là vấn đề không đơn giản với mọi quốc gia. Những người làm bảo tàng ở Mỹ đang nhận ra một cơ hội (giáo dục và kinh doanh) khi nhìn thấy điểm số lịch sử thấp lè tè của học sinh, mà nguyên nhân chính là do các em chán học môn Lịch sử. Vì thế, các bảo tàng lịch sử kiểu mới được xây dựng ngày càng nhiều trên khắp nước Mỹ. Không còn những chiếc giá cũ kỹ để những

hiện vật khô khốc, những tấm bảng thông tin im lìm và những chữ viết lạnh lùng “cắm sò vào hiện vật”... Thay vào đó là những bộ phim Hollywood, những vở kịch, phim tài liệu được làm như thật. Và hơn hết là những mô hình, những thiết kế giả lập với những hiệu ứng đặc biệt về hình ảnh và âm thanh. Tất cả là nhằm giúp khách tham quan có được cảm nhận như họ đang được sống ở chính thời điểm mà sự kiện lịch sử diễn ra. Bảo tàng Dân tộc học trên đường Nguyễn Văn Huyền (Hà Nội) cũng đang đi theo xu hướng này và nhanh chóng thu hút được sự chú ý của mọi tầng lớp nhân dân, kể cả khách tham quan trong nước lẫn quốc tế.

Đó là một cách dạy lịch sử hay cần được nhân rộng. Nếu thế hệ đi trước không khiến thế hệ chúng ta cảm thấy hứng thú với môn lịch sử, thì cơ hội “sửa sai” đang thuộc về các bạn đấy. Các bạn có thể giúp con cháu mình thoát khỏi sự u mê về lịch sử nếu biết tìm ra những cách diễn thuyết sinh động về các nhân vật, sự kiện thay vì chỉ nói theo sách như một cái máy. Ít nhất bạn cũng phải biết được những kiến thức lịch sử cơ bản để khi con bạn hỏi tại sao lại được nghỉ vào ngày 30 tháng 4, tại sao lại bắn pháo hoa vào ngày 2 tháng 9, bạn cũng biết cách giải thích cho chúng. Lịch sử đi vào cuộc sống từ những chi tiết nhỏ nhất nhất, đừng vội nói chúng “tẻ nhạt”, “chán ngắt” khi tự bạn không biết làm mới suy nghĩ của chính mình.

Bạn có thể chơi thể thao giỏi, nhưng chưa chắc sẽ trở thành tuyển thủ quốc gia.

Nếu bạn là vận động viên bóng rổ trong trường cấp ba hay trường đại học, từng được mến mộ như một ngôi sao nhạc rock, một tài năng trẻ được trọng dụng, bạn đừng vội tự tin rằng sẽ có ngày mình trở thành vận động viên cho Hiệp hội Bóng rổ nhà nghề Mỹ (NBA), rồi bút phá thành tích của các cầu thủ bóng rổ nổi tiếng thế giới hay trở thành ngôi sao ca nhạc với danh hiệu nhiều người mơ ước: Diva. Điều này nghe có vẻ hơi tàn nhẫn đối với một người có nhiều ước mơ như bạn, nhưng thực tế cuộc sống là như vậy. Tôi không có ý định chặt đứt dây của một cánh diều đang bay. Tôi chỉ muốn giúp bạn không cảm thấy hụt hẫng với ý nghĩ chưa xót: “Sao hồi đó mình đạt giải nhất quốc gia môn văn mà giờ đây mình vẫn phải yên phận với công việc văn thư tẻ nhạt?”

Một khi cánh cửa nhà trường khép lại, những cánh cửa mới lại mở ra. Số phận của bạn phụ thuộc vào sự lựa chọn trước những cánh cửa. Nếu bạn đi vào lối này, bạn có thể sẽ phát huy khả năng chạy nhanh như thời học sinh, sinh viên và chẳng mấy chốc bạn trở thành vận động viên điền kinh nổi tiếng thế giới. Nhưng ở lối đi khác, bạn chỉ còn biết gói ghém các thành tích của mình để thi thoảng gặp bạn cũ thì đem ra kể lại như cách người ta nhăm nháp món lương khô lúc đói lòng. Đừng ngạc nhiên khi thấy bạn vẫn là con số không tròn trĩnh trong giới văn chương, dù trước kia bạn là cây văn số một của tỉnh, trong khi một người bạn học chuyên toán ngày xưa lại trở thành nhà văn. Nhiều người vẫn thường phàn nàn rằng cái thằng A ấy ngày xưa học hành chẳng ra gì mà giờ đã lên đến cái ghế lãnh đạo của một địa phương. “Mình học giỏi nhất lớp mà giờ đây lại làm nhân viên của nó, nghĩ thật buồn cho cuộc đời!” Thực tế, đây cũng là chuyện thường tình. Một người lãnh đạo nhiều khi không cần giỏi chuyên môn mà cần khả năng hoạch định chiến lược, sử dụng nhân sự. Người học giỏi chưa chắc đã có năng khiếu dùng người, nên vị thế lúc đi làm trái ngược với vị thế lúc đi học không có gì là lạ. Có những người bộc lộ tài năng quá sớm nên dễ lụi tàn về sau. Thỉnh thoảng, các nhà báo lại nổi hứng đi tìm hiểu xem các thần đồng, những thủ khoa lừng lẫy một thời giờ đang làm gì. Họ khiến độc giả ngạc nhiên vì có nhiều người trong số đó sau này chẳng lấy gì làm nổi bật trong công việc cả. Nếu bạn đọc điều này trước khi đọc những bài báo về thần đồng thì tôi tin là bạn cũng như tôi, sẽ không còn ngạc nhiên vì những lối rẽ khác nhau của số phận.

Cánh cửa mà các bạn chọn lựa không giống nhau. Cuộc sống luôn có những khúc quanh co như thế. Nếu cuộc sống luôn đi theo một đường thẳng để tất cả mọi người đều biết được sau này mình như thế nào thì sẽ không còn gì hấp dẫn. Điều đó cũng tương tự tiểu thuyết chương hồi cuốn hút người khác bởi câu “muốn biết chuyện tiếp diễn ra sao, xem hồi sau sẽ rõ.”

Bạn có thể là vận động viên bóng rổ cừ khôi nhất khi học trung học, thậm chí chơi tốt nhất trong lịch sử trường bạn, nhưng khả năng để bạn có thể gia nhập NBA đôi khi còn mong

manh hơn khả năng để bạn có thể là người đầu tiên đặt chân lên sao Kim. Chỉ 3 trong số 10.000 học sinh trung học (khoảng 0,03%) có thể được NBA nhận. Và 99,97% số học sinh được nhận sẽ bị loại ra sau đó. Bạn phải biết chấp nhận điều đó, dù bạn là “vận động viên cừ khôi nhất” trong ngôi trường của mình nhưng bạn cũng chỉ là hạt cát trong sa mạc rộng lớn.

Cuộc sống còn nhiều điều mới mẻ, hấp dẫn để bạn khám phá, chinh phục. Hãy cố lên!

Đôi khi, lòng tự trọng khác xa những gì bạn nghĩ.

Cuộc sống có thể chào đón bạn bằng một vòng tay ấm áp hay sự khích lệ, động viên. Nhưng cũng có lúc bạn phải đối mặt với những câu nói như “anh bị sa thải”, “mày đáng chết”, “cậu thua rồi”, “đồ ăn hại” ... Bạn cảm thấy bị xúc phạm, xấu hổ, tuyệt vọng. Bạn quay sang đấu lý với người đã thắng bạn, kẻ hăm dọa sa thải bạn và tung cú đấm vào mặt cái tên hỗn xược dám nói bạn là đồ ăn hại. Tệ hơn, cảm thấy chẳng còn lý do gì để kéo dài mạng sống bị mọi người coi rẻ này nữa, bạn nghĩ đến giải pháp tự tử. Bạn coi đó là những cách bảo vệ nhân phẩm của mình. Nếu còn cơ hội để nghĩ lại, bạn sẽ thấy rằng còn có nhiều lựa chọn khác cho bạn, và bạn không nhất thiết phải dùng vũ lực hay tự hủy hoại bản thân để chứng minh lòng tự trọng “cao như núi” của mình.

Cơ nổi xung của bạn chỉ là lớp vỏ bọc bề ngoài che giấu một tâm hồn non nớt, dễ bị tổn thương bên trong. Chúng ta thường rất sợ người khác vạch ra lỗi lầm hay chỉ ra việc làm sai trái của bản thân. Khi đó, chúng ta cảm thấy xấu hổ, tự ti, tinh thần suy sụp rất nhanh.

Một số nhà giáo dục học và bác sĩ tâm lý cho rằng “lòng tự trọng” chỉ đơn thuần là câu thần chú giúp con người cảm thấy tốt về bản thân. Những người lớn lên trong sự nuôi dạy, chăm bẵm quá mức lại thường khó nhìn ra điểm yếu của mình, bởi vì chỉ cần cầm cái chổi quét nhà thôi là họ đã được bố mẹ khen ngợi hết lời. Ở nhà, họ là công chúa, hoàng tử. Đến trường, họ là những ngôi sao. Hào quang lấp lánh xung quanh họ, thậm chí trải dài theo mỗi bước họ đi. Khi ra đời, bị chê bai, trách mắng, gặp một chút oan ức hay thua thiệt, họ coi đó là lòng tự trọng bị xúc phạm. Lòng tự trọng lúc này giống như những người ở trong nhà lâu ngày, ra ngoài gặp gió thì bị cảm lạnh.

Nói một cách công bằng thì hiệu quả công việc của bạn được xếp thứ bao nhiêu trong công ty? Nếu bạn ở hàng áp chót thì việc bạn bị sa thải là điều đương nhiên. Do đó, không có lý do gì để bạn bảo vệ lòng tự trọng bằng nắm đấm cả. Giải pháp tốt nhất là suy nghĩ xem mình đã làm sai những gì để sau này không đi vào vết xe đổ.

Nhưng nếu thực tế cả đời chúng ta chỉ biết mỗi việc cầm chổi quét nhà mà đã được bố mẹ khen ngợi hết lời, thì chúng ta thật sự đã trở thành “đồ ăn hại”. Cuộc sống rộng lớn và phức tạp hơn tổ ấm bé con của bạn. Vì thế, hãy đối mặt với sự thua cuộc, tụt hậu, những lời chê trách bằng việc tự đánh giá bản thân khách quan nhất. Nếu một ai đó nói bạn là “đồ ăn hại”, bạn hãy im lặng làm việc, kiếm tiền và chăm sóc mọi người bằng tất cả sự nỗ lực của bản thân. Đó là phương pháp bảo vệ lòng tự trọng tốt nhất, cũng là cách “trả thù” vinh quang nhất đối với những người dám coi thường bạn.

Điều 19

“Thắng” hay “thua” không phải lúc nào cũng rõ ràng như số 1 và số 2.

Nhà văn Mỹ Denis Waitley đã nói: “Trong cuộc sống, những người thắng cuộc luôn nghĩ rằng tôi có thể, tôi sẽ, tôi là. Trong khi đó, những người thua cuộc lại luôn suy nghĩ trong đầu việc gì họ nên làm, đáng nhẽ đã làm hoặc điều gì họ có thể làm.”

Huấn luyện viên bóng đá huyền thoại người Mỹ Vince Lombardi từng nói: “Trong mỗi cuộc đấu, phần thắng không phải luôn thuộc về kẻ mạnh hơn hay nhanh hơn. Chỉ có điều chắc chắn rằng người thắng cuộc là người luôn nghĩ mình có thể thắng”. Ông còn khẳng định: “Một người sẽ trở thành vĩ đại nếu anh ta muốn thế. Nếu bạn tin tưởng bản thân và có lòng dũng cảm, quyết tâm, sự cống hiến và có hướng đua tranh, nếu bạn sẵn sàng hy sinh vì những điều nhỏ nhất trong cuộc sống và trả giá cho việc làm đó thì bạn xứng đáng trở thành người thắng cuộc.” Người thắng cuộc luôn mong muốn tất cả mọi người đều chiến thắng, còn kẻ thua cuộc luôn nghĩ rằng mình là người chiến thắng duy nhất.

Tiểu thuyết Jonathan Livingstone Sea Gull (Con chim biển Jonathan Livingstone) của tác giả Richard Bach bị 18 nhà xuất bản từ chối. Cuối cùng, tác phẩm được in năm 1970 và bán được 7 triệu bản riêng ở Hoa Kỳ trong suốt năm năm.

Một giáo viên dạy nhạc nói với cha mẹ Enrico Caruso rằng cậu không có chất giọng. Vậy mà sau này, Enrico Caruso lại trở thành một nam danh ca giọng tenor nổi tiếng, từng hát trong các đại hội âm nhạc lớn của thế giới.

Sau khi xem phim chiếu thử trên màn ảnh, một nhà phê bình điện ảnh đã nói với Fred Astaire là anh không đóng phim được vì anh bị hói đầu, anh chỉ có thể nhảy múa chút ít. Khi đã nổi tiếng, tài tử Astaire chép lại lời bình phẩm đó rồi lồng vào khung kính và treo nơi trang trọng trong nhà, trước lò sưởi gia đình.

Ngay cả cha mẹ nhiều khi cũng không thẩm định đúng khả năng của con cái mình. Cô Louisa May Alcott được cha mẹ khuyên tìm một nghề lao động chân tay như học may hay nội trợ. Nhưng cô đã trở thành một vũ công danh tiếng trong vở nhạc cổ điển The Little Women (Những người đàn bà bé nhỏ).

Thực tế, bạn không thể nói trước bất cứ điều gì về tương lai của mình, nhưng có một điều bạn có thể làm được, đó là suy nghĩ tích cực. Hãy nghĩ rằng bạn có thể làm có nghĩa là bạn đã thành công.

Nếu người thắng cuộc luôn đứng trên những giá trị cao đẹp và bỏ qua những điều nhỏ nhặt, thì kẻ thua cuộc hơn thua nhau bằng những điều nhỏ nhặt mà bỏ qua những giá trị cao đẹp của cuộc sống.

Những người thua cuộc thường ghét những cuộc đua tranh vì họ ghét bị thua cuộc. Họ tránh bị kiểm tra vì họ sợ cảm giác bị xấu hổ hơn là quan tâm xây dựng các kỹ năng hoặc đạt được mục tiêu nào đó. Người thua cuộc thường đưa ra những lý do biện minh, đổ lỗi cho người khác hoặc lúng túng khi bày tỏ ý định của họ. Họ luôn có ý định làm gì đó nhưng thật sự không bao giờ thực hiện nó. Họ thường dễ dàng chán nản, bỏ qua vấn đề và chường ngại vật mà họ gặp phải. Vì vậy, họ hình thành thói quen bỏ cuộc.

Những người thua cuộc luôn nghĩ tiêu cực. Thay vì khâm phục những thành công của người khác, họ lại nghĩ đó là kết quả của sự thiên vị, do may mắn hay được hưởng những lợi thế nào đó không công bằng với những người khác. Họ không sẵn sàng chấp nhận việc chỉ vài người xứng đáng có được sự thăng tiến. Còn họ bị buộc phải chấp nhận sự thật là thế, còn nếu xét thẳng thắn, những người kia không xứng đáng.

Những người thua cuộc tự thuyết phục bản thân rằng, họ không thật sự muốn trở thành người thắng cuộc. “Tôi không thật sự muốn trở thành một nghệ sĩ xuất sắc, mà chỉ muốn là một nghệ sĩ bình thường”, một đồng nghiệp có lần nói với tôi như vậy. Trước ngày tham dự các lễ hội thể thao lớn của thế giới, trưởng đoàn Việt Nam thường trả lời báo chí rằng các vận động viên của họ đi thi đấu để cọ xát, học hỏi là chính. Thắng hay thua không quan trọng. Kết quả là các vận động viên tầm cỡ quốc gia thi đấu vật vờ, thành tích còn kém hơn cả trên sân tập. Chẳng ai phải chịu trách nhiệm với việc cả đoàn bị xếp vào top cuối cả, vì ai cũng đã được đặt mục tiêu “cọ xát” và “học hỏi”. Đó là sự thua cuộc ngay từ trong ý nghĩ, điều tối kỵ trong mọi công việc chứ không riêng gì thể thao.

Ngược lại, những người thắng cuộc không sợ kiểm tra, thi cử và không ngại bị loại ra khỏi các cuộc thi. Cái họ có mà những người thua cuộc không có là sự tập trung, chuẩn bị, tính kiên nhẫn và tham vọng. Họ là những người biết cách tách ra khỏi những trò tiêu khiển và những suy nghĩ tiêu cực. Những người thua cuộc thường cho rằng mọi thành công đều nhờ may mắn. Người thắng cuộc cho rằng không bao giờ có yếu tố may mắn trong thành công. Thành công hay không phụ thuộc vào chính bản thân họ và họ sẵn sàng chịu trách nhiệm để có được điều đó.

Người thắng cuộc luôn quan niệm rằng, đừng làm những điều mà mình không muốn người khác làm cho mình. Còn kẻ thua cuộc thì quan niệm, phải làm điều đó với người khác, để xem thái độ họ như thế nào rồi mới làm với mình, và phải quan tâm đến mình trước khi quan tâm đến người khác.

Cuộc sống luôn tồn tại người thắng và kẻ thua. Cả hai đều cảm thấy thoải mái và bằng lòng với chính mình, bởi họ có những lý lẽ riêng nhất định.

Điều 20

Ranh giới giữa đúng và sai thật mong manh.

Có một vị giáo sư nói rằng, hình như mọi ngôn ngữ trên thế giới đều có chung một cách dùng từ “phải” và “trái”. Trong tiếng Anh, từ “right” vừa có nghĩa là bên phải, vừa có nghĩa là điều phải, điều đúng. Từ “left” có nghĩa là bên trái, cũng có nghĩa là điều sai trái. Tuy nhiên, cuộc sống không phải lúc nào cũng có thể phân biệt phải - trái, trắng - đen dễ như điều đúng nằm bên phải, điều sai nằm bên trái.

Trong chính trường có cánh tả và cánh hữu, không phải lúc nào cánh hữu cũng đúng, cánh tả cũng sai. Cánh hữu (phải) thường đặc trưng cho sự bảo thủ trì trệ, còn cánh trái (tả) thường đặc trưng cho những cái mới, những cái không theo quy luật cũ. Sự đấu tranh giữa cái phải - cái trái là nguyên nhân của phát triển. Trong phim, cái phải là cái thiện, còn cái trái là cái ác. Tuy vậy, không phải lúc nào cái phải cũng đúng và chiến thắng.

Bản thân mỗi người cũng thế. Trong cuộc sống, không phải lúc nào ta cũng biết chính xác con đường mình đang đi là đúng hay sai. Có thể bạn cho rằng sự lựa chọn của mình là đúng, biết đâu trong mắt người khác lại là sai. Thực tế, sự khác biệt giữa sai và đúng rất mong manh. Cái sai có thể là đúng và ngược lại, nó có thể hoán đổi cho nhau trong khoảnh khắc. Nhiều người đã không phân biệt được đâu là đúng và đâu là sai, thậm chí không thể nhận thức rõ ràng về chúng.

Những vụ giết người hàng loạt, khủng bố xảy ra ở nhiều nước trên thế giới, mà nguyên nhân là do tranh chấp, mê tín, cuồng giáo hoặc cướp bóc. Hành động của các sát thủ đó đều bị xã hội cho là sai. Tuy nhiên, bản thân những phạm nhân đó lại cho rằng họ làm thế là đúng, là để bảo vệ quyền lợi của chính họ. Ở Amazon có một bộ tộc ăn thịt người sinh sống. Với bộ tộc này, ăn thịt người là việc đúng vì tín ngưỡng của họ cho phép thế.

Ranh giới về văn hóa dân tộc cũng vậy. Mỗi đất nước có một nền văn hóa khác nhau, trong đó văn hóa được nhiều người chấp nhận và phổ biến thì được coi là đúng. Nếu như ở Thái Lan, sex được coi là một phần không thể thiếu trong chiến lược phát triển du lịch thì ở Việt Nam, điều này lại bị phủ nhận. Bạn không thể phán xét sự đúng sai trong khi so sánh hai quan điểm trái chiều về văn hóa này.

Quan điểm đúng hoặc sai ở mỗi người phụ thuộc vào thời điểm và môi trường mà người đó đang sống. Thời điểm thay đổi, môi trường thay đổi sẽ làm thay đổi quan niệm của người đó. Nhiều người có thói quen khẳng định mình đúng và không màng đến suy nghĩ của người khác. Tất nhiên, chúng ta không cho rằng họ sai, nhưng những điều họ thể hiện khiến họ trở nên ngu ngốc trước mặt người khác.

Theo kết quả khảo sát của Viện Nghiên cứu Đạo đức học Josephson ở Los Angeles, Mỹ, có gần 62% học sinh trung học phổ thông thừa nhận đã gian lận trong thi cử; 27% thừa nhận

từng trộm đồ ở các cửa hàng; 40% cho biết các em đôi khi nói dối để xin tiền bố mẹ. Nhưng vẫn có nhiều học sinh đáng được biểu dương vì có lòng tự trọng cao. Hầu hết các em đều hiểu được ý nghĩa khi là một người có phẩm chất đạo đức tốt, dù đôi khi các em cũng nói dối và gian lận. 92% trong số đó cho biết các em hài lòng với đạo đức và tính cách của mình. 74% tự xếp mình có tư cách đạo đức tốt hơn bạn bè của mình.

Viện trưởng Micheal Josephson cho biết: "Không thể yên tâm khi biết rằng, phần lớn thế hệ trẻ hiện nay – những người sẽ trở thành nhân viên cảnh sát, chính trị gia, luật sư, bác sĩ, nhà nghiên cứu hạt nhân hay nhà báo trong tương lai – đôi khi có hành vi gian lận mà không cảm thấy có lỗi."

Kiểm nghiệm thực tế cho thấy, gian lận và nói dối có thể hủy hoại danh tiếng, sự nghiệp và tương lai của bạn. Bạn có thể giải bày mọi lý lẽ với các chuyên gia tư vấn mà bạn muốn, nhưng cuối cùng, mọi người vẫn có thể đặt nghi vấn rằng bạn có đáng để mọi người tin cậy hay không. Rõ ràng, sự cách biệt giữa đúng và sai rất mỏng manh, vì thế đừng tranh cãi về nó mà hãy tìm hiểu nó.

Điều quan trọng là mỗi người sống sao cho đúng với lương tâm, sao cho vẫn có thể ngẩng cao đầu nhìn mọi người.

Bạn bị xúc phạm ư? Vậy thì sao?

Anh ta thể hiện sự coi thường bạn bằng một loạt những lời chê bai, vu khống, bịa đặt về thái độ của bạn. Tệ hơn thế, anh ta lăng mạ bạn ngay giữa nơi đông người. Dĩ nhiên, điều đó khiến máu bạn sôi lên và đầu bạn muốn bốc khói. Thật không thể chấp nhận được! Bạn muốn độn thổ xuống đất vì xấu hổ, nhục nhã bởi anh ta dám xúc phạm bạn khi chưa hiểu rõ ngọn nguồn câu chuyện. Bạn chẳng có lỗi gì cả. Bạn đang là một nạn nhân cần được mọi người chia sẻ thông cảm. Nhưng hình như chẳng ai chịu hiểu cho bạn. Còn gì đau đầu hơn?

Anh ta gây phiền phức cho bạn. Bạn không coi trọng khả năng chuyên môn của anh ta, bạn không thích tính cách của anh ta, và anh ta là người mà bạn không muốn đếm xỉa đến. Bạn ghét thói lăng nhăng, giả dối của anh ta, nên khi nhìn thấy vẻ mặt ngây dại của anh ta, bạn đã tuôn ra những lời độc địa, châm chọc, xúc phạm. Và tất nhiên, anh ta không để bạn yên.

Bạn thấy đấy, không có “quy tắc cuộc sống” nào yêu cầu người ta phải thích hoặc tôn trọng bạn, dù bạn có cố gắng làm vừa lòng họ nhiều đến thế nào, và ngược lại. Điều này có thể khiến bạn ngạc nhiên, nhưng sống trong một đất nước tự do không có nghĩa là bạn có thể tránh bị xúc phạm hoặc miễn dịch với những điều có thể khiến bạn bị xúc phạm. Cuộc sống không trao cho bạn một giấy chứng nhận phải im lặng, giáo dục lại hoặc quấy rầy những người mà bạn không đồng ý.

Muốn tránh bị xúc phạm, bạn nên thử đến một tu viện, một ngôi chùa hơn là chỗ giao thông đông đúc hay một trường đại học nổi tiếng, vì ở đó bạn sẽ phải giao tiếp với nhiều người, mà như thế có nghĩa là chắc chắn bạn sẽ không thể tránh khỏi những tình huống khó xử. Đó là sự yêu quý, ganh ghét, đố kỵ, hiểu lầm cũng như lòng tự trọng. Và trong một hoàn cảnh nào đó, bạn xúc phạm người ta, hoặc người ta xúc phạm bạn. Bạn nên biết chấp nhận nó, bởi nó là một phần của cuộc sống.

Trong cuộc sống, ai cũng có ít nhất một lần bị xúc phạm hoặc xúc phạm người khác khi hai bên “cảm thấy khó chịu về nhau”. Sự xúc phạm có thể xảy ra bất kể bạn là người trưởng thành, người theo chủ nghĩa tự do hay theo đảng bảo thủ, đồng tính nam, đồng tính nữ, người theo đạo Phật, công giáo, tín đồ Hồi giáo, người Mỹ gốc, người Việt Nam, người Tây Ban Nha, người Mỹ Phi, người bệnh vực bình quyền cho phụ nữ, người theo phái Phúc âm, người có mái tóc vàng, người thấp, người béo, người gầy, luật sư và những kẻ hói...

Điều muốn nói ở đây là, “xúc phạm” có mặt ở mọi lúc, mọi nơi, với mỗi người, và bạn đừng nghĩ rằng mình sẽ tránh được nó.

Điều 22

Cuộc sống không hề công bằng. Bạn phải làm quen và chấp nhận điều đó

Mỗi người có một cuộc đời, khả năng và số phận riêng. Tuy nhiên, bạn vẫn thích so sánh mình với người khác. Khi cảm thấy không thỏa mãn điều gì đó, bạn tức giận gào lên: “Cuộc đời thật bất công!” Hai người học chung một lớp, bạn học chăm chỉ hơn, nhưng kết quả không phải lúc nào cũng cao hơn. Đường như mọi may mắn đều đổ dồn vào người kia. Còn bạn phải gánh chịu mọi rủi ro, hẩm hiu của cuộc đời. Bạn cảm thấy bị quan, bất mãn về mình.

Có những lúc bạn hét lên: “Tại sao cứ phải là tôi?”, “Tại sao những người tốt lại hay gặp chuyện chẳng lành?”... Đó chính là lúc bạn đang bị tổn thương và nhốt mình trong vết thương ấy. Hãy bình tĩnh để có thể thoát ra khỏi chiếc lồng bất mãn. Thế giới xung quanh không lừa dối hay bất công với bạn. Tất cả chỉ là cái bóng của trí tưởng tượng và cơn bốc đồng trong con người bạn. Không có chuyện xấu hay chuyện tốt, chỉ có kết quả của những lựa chọn.

Những người giỏi không phải lúc nào cũng được trọng dụng, trả công xứng đáng. Người không có năng lực lại có thể kiếm nhiều tiền hơn những người chăm chỉ, cần mẫn. Bất công hơn nữa khi những kẻ chuyên xu nịnh, tha hóa lại có việc làm tốt, được thăng chức, được đề bạt... Đó là những chuyện chúng ta vẫn thường gặp trong cuộc sống.

Cuộc đời luôn có những bất công như thế, nhưng nếu ta chỉ nhìn nhận phiến diện một chiều như thế thì chính ta lại không công bằng với cuộc sống. Cuộc sống làm ta bất hạnh nhưng cũng mang lại cho chúng ta hạnh phúc và nụ cười. Có trải qua bất hạnh, ta mới hiểu được hạnh phúc, mới biết cách giành lại nó. Khi đã trải qua hạnh phúc, ta mới thấy cuộc đời thật đẹp đẽ và đáng sống.

Cuộc sống không có lỗi trong các bất hạnh của ta, nó chỉ tuân theo quy luật của chính nó. Nếu ta mất đi một thứ, đó là vì cuộc sống cho ta cơ hội hiểu được cái đã mất quan trọng với ta thế nào. Nếu cuộc sống cho ta một thứ, là vì nó cho ta cơ hội để trân trọng những gì ta đang có. Cuộc sống cho ta cơ hội để sống. Đừng trông chờ cuộc sống phải cho ta điều ta muốn, hãy chủ động giành lấy nó. Thay vì than vãn, buông xuôi, hãy sửa chữa hoặc tìm cho mình những quyết định đúng đắn khác, đừng tiếp tục sai lầm bằng những sai lầm khác. Nếu bạn gặp thất bại, hãy đứng đầu hàng, hãy đứng dậy bởi bạn luôn có cơ hội để làm lại, vì bạn có một thứ mà cuộc sống phải quý giá, đó là niềm tin và niềm hy vọng.

Bạn thường hay than vãn rằng cuộc sống thật tệ. Điều đó cũng đúng thôi. Nó nói lên rằng bạn phải có trách nhiệm với cuộc sống của mình và điều chỉnh hành động của mình đúng đắn hơn. Chẳng hạn như bạn phải lao động để kiếm tiền nuôi sống bản thân, phải sửa chữa những đồ dùng do bạn làm hư hỏng, không được nhận thành quả mà người khác làm ra trong khi bạn ngồi chơi game. Không có điều nào trong số đó bất công cả.

Một số bạn trẻ thường mơ mộng về “hạnh phúc” là khi họ được hẹn hò với hoa hậu, người mẫu nổi tiếng; trở thành thần tượng âm nhạc như Madonna, Britney Spear, Mỹ Tâm, Đan Trường...; được sống trong ngôi biệt thự với đầy đủ tiện nghi đắt tiền và lái một chiếc ô tô láng bóng trên đường phố... trong khi cuộc sống thực của họ lại khác xa những gì họ nghĩ. Cuộc sống cần có ước mơ nhưng đừng quá ảo tưởng.

Có những điều thật quý giá xung quanh chúng ta, nhưng không phải ai cũng quan tâm và nhận ra nó. Đó có thể là sự hy sinh của cha mẹ, anh em trong gia đình cho chúng ta; là sự cố gắng vượt lên số phận của những người khuyết tật. Bạn có cho rằng tất cả điều đó chỉ là bình thường và không đáng nâng niu? Bạn chỉ thấy bất công khi những mơ ước viển vông không thành sự thật? Thực tế, cảm giác thất vọng trong cuộc sống là lẽ thường tình. Ta phải biết chung sống và học cách đối phó với nó.

Nhà vật lý nổi tiếng Stephen Hawking là một ví dụ điển hình cho việc học cách chung sống với cảm giác thất vọng trong cuộc sống. Khi còn học ở Đại học Oxford (Anh), ông là một trong những sinh viên xuất sắc nhất trường. Nhưng thật không may sau đó, Hawking bị mắc chứng bệnh đa xơ cứng. Đã có lúc tuyệt vọng, ngồi trên xe lăn, ông than thở: “Tại sao chuyện như vậy lại xảy ra với tôi? Sao tôi có thể chết đột ngột như thế?”

Nhưng khi điều trị trong bệnh viện, tận mắt chứng kiến một thanh niên nằm cạnh giường chết vì bệnh máu trắng, Hawking tự nhủ: “Có nhiều người còn kém may mắn hơn tôi. Ít nhất bệnh của tôi không làm cho tôi cảm thấy ốm yếu. Bất cứ khi nào chán nản, buồn xuôi, tôi lại nhớ đến người thanh niên ấy.” Ông còn viết: “Mặc dù những đám mây đen đã giăng ngang tương lai của tôi, nhưng tôi thấy mình đang hưởng thụ cuộc sống hiện tại tốt hơn trước đây rất nhiều.”

Kể từ năm 1974, Hawking không thể tự ăn, tự lên giường hay ra khỏi giường. Mặc dù vậy, ông vẫn cố gắng thực hiện tiếp các công trình khoa học của mình. Năm 1985, Hawking phải chịu một tai họa nữa. Ông mắc bệnh viêm phổi và để cứu sống ông, ca phẫu thuật mổ phế quản đã khiến ông bị câm vĩnh viễn. Cuối đời, ông phải sống trên xe lăn và luôn có sự trợ giúp của y học. Cách duy nhất mà nhà khoa học lỗi lạc này có thể giao tiếp được là nói những từ một âm tiết và nhướn lông mày khi ai đó chỉ vào bảng chữ cái. Sau này, ông có thêm bạn đồng hành là chiếc máy vi tính nhỏ và nhạc cụ tạo âm thanh để giao tiếp, viết sách, báo và nhiều công trình khoa học.

Có lẽ, Hawking là nhà vật lý nổi tiếng nhất thế giới với 12 học vị danh dự, là thành viên Hội đồng Hoàng gia Anh, thành viên Viện Hàn lâm Khoa học Mỹ và nhận được rất nhiều giải thưởng, huy chương. Ông có ba người con và một cháu. Khi được hỏi ông cảm thấy thế nào về cuộc sống của mình, ông lạc quan trả lời: “Tôi cố gắng sống tốt và không nghĩ nhiều về hoàn cảnh của mình, không hối tiếc về những điều mà vì bệnh tật khiến tôi không làm được.”

Hawking đã không phàn nàn rằng cuộc sống thật bất công.

Ngã một lần, bạn sẽ biết đứng vững hơn.

Trong thi đấu thể thao, chúng ta luôn chỉ trích những kẻ thích chơi nhưng sợ thất bại, sợ nguy hiểm và không thích cạnh tranh, bởi thể thao không có chỗ cho những kẻ đó. Thể thao là cuộc so tài bất phân thắng bại, là cuộc cạnh tranh khốc liệt để tìm được “người hùng” và kẻ hèn nhất.

Tại Hạt Broward, bang Florida, Mỹ, các giáo viên trong trường cấm học sinh chạy trong sân. Điều này không có gì đáng bàn cãi, nhưng điều vô lý là họ lại cấm cả việc chơi xích đu, chơi quay ngựa gỗ, trò bập bênh, bò trong những chiếc ống hay hộp cát, vì họ cho rằng chúng rất nguy hiểm. Điều này càng khiến bọn trẻ sợ sệt, nhút nhát, không dám chơi một mình nếu không có người lớn ở bên. Như hai bé gái lớp một đang chơi xích đu, có một người nói với cô bé đang đẩy: “Em bỏ ra, hãy để bạn ấy tự đẩy xích đu.” “Tớ sẽ không ngồi một mình. Một người không thể mạnh bằng hai người”, cô bé ngồi xích đu trả lời và đứng dậy đi. Em đã không đủ tự tin để chơi một mình.

Có nhiều người hơn 40 tuổi vẫn không thể bơi được, vì chỉ cần nhìn thấy nước là họ đã nghĩ đến những tình huống xấu như sặc nước, ngạt thở, gặp phải vũng xoáy... Làm sao họ dám tự tin để thả lỏng cơ thể để có thể nổi lên chứ! Những người biết bơi nói rằng họ cũng đã bị nước xộc vào mũi rất nhiều lần trước khi biết bơi, nhưng bù lại sau đó, họ có được cảm giác thư giãn thoải mái khi vùng vẫy trong làn nước mát. Có được cơ thể khỏe, đẹp và sự tự tin khi bơi lội đáng kể hơn nhiều so với việc phải chịu sặc nước trong thời gian tập bơi.

“Ngã một lần, bạn sẽ biết đứng vững hơn.” Bạn có nhận thấy câu nói này quen thuộc không? Hẳn bạn đã nghe nó rất nhiều lần, từ ông bà, bố mẹ đến thầy cô, bạn bè... Nhưng những người này thường làm ngược với những gì họ nói. Khi bạn bắt đầu chập chững tập đi, bố mẹ, ông bà bạn không bao giờ thôi nắm tay bạn dù bạn có gào khóc đòi tự đi một mình. Họ sợ bạn ngã. Khi bạn chọn trường đại học, thầy cô khuyên bạn chọn những trường dưới thực lục, bởi vì họ sợ bạn bị đau khổ khi thất bại. Bạn vừa mới vấp vào chân cầu thang, chưa thấy đau thì đã có người xuýt xoa “ối, á” bên cạnh, khiến bạn cảm thấy chùn bước mỗi khi đứng trước những bậc tam cấp. Tâm lý của người thân chắc chắn sẽ ảnh hưởng đến tâm lý của bạn. Dần dần trong bạn hình thành thói quen sợ thất bại, đau đớn, mất mát trước khi bạn thật sự bắt đầu làm một việc nào đó. Chính vì thế, cuối cùng, bạn vẫn chỉ đứng ở vạch xuất phát, trong khi bạn bè của bạn đã tiến rất xa rồi.

Ngày nay, câu nói: “Dám làm, dám chịu!” dường như đã trở nên rất quen thuộc với thế hệ thanh niên. Họ dám tự chịu trách nhiệm trước những việc mình làm, và vì thế, sau mỗi lần thành công hay thậm chí là thất bại, họ sẽ tự rút ra được cho mình những bài học cần thiết. Khi tự làm, tự chịu trách nhiệm, bạn sẽ khám phá được năng lực của bản thân.

Không có rủi ro, không có phần thưởng

Bạn có thích xem thi đấu quyền Anh không? Rất nhiều người đã lên án hình thức thi đấu đầy bạo lực, có thể gây chết người này. Với các vận động viên thi đấu quyền Anh, đây là nghề của họ và họ làm nghề này để kiếm tiền. Tất cả những người bước lên võ đài đều là những người biết chấp nhận những chấn thương trên cơ thể.

Nhiều người sống trong những căn nhà “ổ chuột” phàn nàn rằng họ thật kém may mắn vì sinh ra trong cảnh nghèo hèn. Những người này cho rằng các triệu phú đều là những người may mắn vì họ được thừa kế tài sản từ ông bà, bố mẹ. Tuy nhiên, rất nhiều triệu phú khăng định, nếu không có “máu liều”, họ sẽ không bao giờ có được những gì như ngày hôm nay.

Con người luôn phải đứng trước những lựa chọn. Một bên là con đường bằng phẳng, ít chướng ngại vật và một bên là con đường khúc khuỷu, gập ghềnh, nhiều bùn lầy... Phần thưởng dành cho con đường gập ghềnh rõ ràng lớn hơn nhiều, song nó chỉ dành cho những ai dám chấp nhận tai nạn, chấn thương, thất bại, thậm chí bị chôn vùi trong bùn lầy. Chỉ có rất ít người dám chọn con đường có phần thưởng, và càng ít người nhận được phần thưởng hơn. Những gì họ nhận được không thể chỉ đơn thuần là vì may mắn. Các triệu phú cũng vậy. Chỉ những người dám chấp nhận chuyện được/mất mới có cơ hội thành công khi quyết định đầu tư vào một lĩnh vực mà nhiều người ngại ngần.

Gần đây, những người nông dân Việt Nam đã làm lên được những điều bất ngờ như thiết kế ra các sản phẩm độc đáo phục vụ sản xuất, thậm chí, họ làm được cả... máy bay. Các cử nhân khoa học ngày càng nhiều, nhưng số sản phẩm mà họ làm ra để phục vụ cuộc sống lại không tăng tỷ lệ thuận với bằng cấp mà họ có được. Vì sao nông dân làm được phần việc tưởng như chỉ dành cho những người học được đào tạo và nghiên cứu sâu? Thực tế, khi tốt nghiệp và kiếm được việc làm, các cử nhân cảm thấy không việc gì phải vất vả nghiên cứu, vì họ đã “ấm chỗ”. Nghiên cứu đồng nghĩa với việc chấp nhận rủi ro; thành công chưa biết thế nào nhưng thất bại thì sẽ bị đồng nghiệp cười chê, thậm chí có thể bị mất việc. Giải pháp an toàn với họ là sống “làng nhàng”, làm việc “làng nhàng”. Các cử nhân, tiến sĩ hoàn toàn có khả năng làm được những thứ mà nông dân làm, điều quyết định nằm ở chỗ ai dám “liều” hơn ai.

Bạn đừng phàn nàn rằng cuộc sống nhàm chán, công việc buồn tẻ, nếu bạn không cố gắng nỗ lực hết mình. Các giải thưởng thường được treo rất cao, do đó, bạn không có lựa chọn nào khác là phải tìm cách nhảy lên để giành lấy nó. Nếu bạn luôn lo sợ rằng khi nhảy lên cao mình sẽ ngã đau, cách tốt nhất dành cho bạn là hãy bằng lòng với mặt phẳng buồn tẻ mà bạn đang đứng. Cái gì cũng có giá của nó, vì thế, giải thưởng thường chỉ dành cho những người nỗ lực giành lấy nó mà thôi.

Đừng để quá khứ u buồn ám ảnh bạn cả đời.

Nhà triết học người Anh John Stuart Mill từng nói rằng, cách tốt nhất để không cảm thấy thất vọng là không nên bị hút thái quá vào một điều gì đó. Theo ông, người hạnh phúc là người biết “quan tâm đến nhiều thứ hơn là quan tâm đến hạnh phúc riêng của mình”. Nói cách khác, bạn sẽ không thể tìm kiếm hạnh phúc bằng cách cứ quẩn quanh bên những vấn đề của riêng mình. Bạn không thể cứ soi mãi vào góc khuất của quá khứ tang thương, cũng không thể mãi dằn vặt mình, rằng mình không thể thoát khỏi nỗi ám ảnh của quá khứ.

Khi theo dõi các diễn đàn, tôi thấy nhiều người bị cái bóng buồn đau của quá khứ ám ảnh đến mức họ không còn niềm tin vào hiện tại và tương lai. Người ta đã đúc kết rằng người già thường hay hoài niệm về quá khứ. Thực tế, không ít người trẻ cũng luôn chìm đắm trong quá khứ. Có rất nhiều bạn trẻ thú nhận rằng họ không muốn nghĩ đến chuyện lập gia đình, bởi họ sợ mình sẽ lặp lại bi kịch của bố mẹ. Đây là suy nghĩ của những người từng bị tổn thương vì bố mẹ ly dị khi họ còn thơ bé. Một số khác lại khẳng định rằng họ không thể yêu ai được nữa, vì họ tin rằng toàn bộ sự mê đắm của cuộc đời đã dâng hiến hết cho mối tình đầu. Những người này chỉ vì sự ám ảnh của quá khứ mà tự khoá cánh cửa đến tương lai của mình.

Bạn không nhất thiết phải xóa bỏ bóng đen quá khứ ra khỏi cuộc đời thì mới có thể quên được nó. Thời sinh viên, tôi cũng từng viết hàng trăm lần dòng chữ “quên đi mà sống”, nhưng càng viết thì những hình ảnh cần xóa bỏ lại càng hiện rõ trong đầu tôi. Sau này, khi được học môn khí công, tôi rất thích bài xả stress. Trong bài này, thầy yêu cầu các môn sinh hồi tưởng lại những chuyện buồn vui trong quá khứ của mình. Chỉ 15 phút sau khi hồi tưởng, hiệu ứng của bài thực hành khiến những ai tham dự lần đầu cảm thấy kinh ngạc. Người cười nắc nẻ, người khóc sướt sùi. Sau khi sống lại những cảm xúc cũ, các học viên đều công nhận rằng tâm hồn nhẹ nhõm rất nhiều. Bản thân tôi có cảm giác như trời quang mây tạnh sau một trận mưa vậy. Từ đó, tôi không còn phải cố gắng quên đi quá khứ đau buồn nữa. Thỉnh thoảng, tôi vẫn tập lại bài xả stress giống như xem một bộ phim buồn của người khác. Hãy coi quá khứ đau buồn chỉ như một bộ phim, khi đó bạn sẽ nhanh chóng quên được nó và tìm được niềm vui cho cuộc sống của mình. Hãy hít thở sâu, ngủ một giấc dài và nghĩ rằng ngày mai trời lại sáng.

Hãy nhìn vào mắt khi nói chuyện với nhau.

Ánh mắt sẽ nói lên tất cả. Khi nhìn vào mắt người đối diện, bạn có thể biết được họ nghĩ gì, muốn gì, buồn hay vui, nói thật hay nói dối,... Trong giao tiếp, dám nhìn thẳng vào mắt đối phương còn chứng tỏ bản lĩnh và sự tự tin của bạn.

Tôi đã thấy rất nhiều người, những người mà khi nói chuyện với người khác, thay vì nhìn vào mắt người đối diện và lắng nghe, lại nhìn lên trần nhà hoặc nhìn vu vơ vào đâu đó, hoặc tay gõ gõ, xoay xoay một vật gì đó, thậm chí đưa tay sờ mũi. Đó là một thói quen xấu, là cách nhanh nhất để kết thúc câu chuyện hoặc biểu hiện thái độ thiếu thiện chí, khó chịu với người đối diện. Bạn có thể dễ dàng gặp những người như vậy xung quanh bạn, thậm chí khi bạn chìa tay ra để bắt tay, mắt họ vẫn nhìn quanh phòng để tìm kiếm xem có ai quan trọng hoặc thú vị hơn bạn không.

Khi nói chuyện với người khác, bạn đừng nên làm những việc khác như nhắn tin trên điện thoại, mở cặp hay ngăn kéo tìm tài liệu, hoặc nói chuyện với người thứ ba,... Điều đó sẽ biến bạn thành một kẻ thiếu lịch sự. Hãy để đôi mắt được giao tiếp “điều độ”. Không nên liếc nhìn hoặc nhướn mày sang hướng khác khi đang nói chuyện. Đôi mắt nhìn láo liên, quá linh hoạt của bạn có thể khiến người đối diện mất tập trung, thậm chí, họ có thể cho rằng bạn đang thiếu nghiêm túc, không trung thực.

Tuy nhiên, đa số mọi người đều không thích bị ai nhìn quá lâu. Nhìn thẳng vào mắt người đối diện là điều cần thiết, nhưng chỉ cần 5 giây là đủ, đừng nhìn chằm chằm, không chớp mắt vào họ. Thậm chí, họ có thể nghĩ rằng bạn đang phát hiện ra điểm nào đó không hay trên khuôn mặt họ. Cũng thật bất lịch sự khi bạn tiếp xúc với ai đó mà cứ nhìn trân trân vào bộ phận nào đó trên cơ thể của họ.

Nếu trong lúc trò chuyện, điện thoại của đối phương đổ chuông, hay có một người nào đó xuất hiện để trao đổi với người kia điều gì đó, khi đó, bạn nên để mắt “lang thang” ngoài cửa sổ hay trên bầu trời... Sự không tập trung đúng lúc của bạn sẽ khiến đối phương đánh giá bạn không phải là người ưa tọc mạch chuyện riêng của người khác, và chắc chắn họ thích sự tế nhị đúng lúc của bạn.

Việc lơ đãng hoặc có thái độ không thiện chí với người nói chuyện với mình là điều Chesterfield, quý tộc người Anh (1694 – 1773), đã suy nghĩ nhiều và sau đó viết thư răn dạy con trai của mình rằng: “Một vết thương còn dễ lành hơn một hành động thiếu văn hóa. Đừng bao giờ có thái độ thiếu thiện chí hoặc tỏ ra khinh khi người đối diện nếu họ kém mình, và đừng bao giờ tỏ ra mình hơn người ta và thể hiện bằng cách nói chuyện với người khác kiểu ‘ông chẳng bà chuộc’. Và cũng đừng nghĩ mình kém người ta mà tỏ ra thiếu tự tin trong giao tiếp bằng những hành động nhìn quanh hay vò đầu bứt tai.”

Hãy nhớ một điều rằng, bạn nói về bản thân thú vị như thế nào thì người nghe lại thường thấy nhàm chán thế ấy. Câu chuyện nhàm chán nhất là chỉ có một người nói một mạch từ đầu đến cuối, hay một người chỉ mãi nói về bản thân mà không quan tâm đến người nghe nghĩ gì, cần nói gì. Vì vậy, hãy học cách lắng nghe, chú ý đến người khác và cư xử lịch sự, tôn trọng họ.

Học cách suy nghĩ rõ ràng và logic

Khi đi xin việc, có bao giờ bạn đặt câu hỏi: Tại sao các ông chủ lại cần tuyển một người tốt nghiệp đại học thay vì phổ thông trung học? Nhà tuyển dụng muốn tuyển một người tốt nghiệp đại học vì họ muốn có được những nhân viên có khả năng “suy nghĩ”. Họ cần những người có thể học nhanh mọi thứ, biết cách xác định và giải quyết các vấn đề, đưa ra ý kiến từ những thông tin lộn xộn, biết đánh giá và có khả năng sáng tạo.

Để giải quyết một vấn đề nào đó, bạn phải biết mổ xẻ nó ra thành nhiều thành tố, suy nghĩ xem làm thế nào để mỗi thành tố đó phù hợp được với nhau và xác định những nguyên nhân dẫn tới các vấn đề của chúng. Sau đó, bạn cần đưa ra những câu trả lời có thể có và đưa ra một giải pháp.

Hãy thử nghĩ về quãng thời gian mà bạn phải đối mặt với một khó khăn (trong học hành, công việc, hay cuộc sống cá nhân). Vấn đề của bạn là gì? Bạn đã làm thế nào để giải quyết nó? Bạn đã thành công đến mức độ nào? Hãy thử nghĩ về một tình huống mà bạn có rất nhiều cơ hội lựa chọn. Bạn đã làm thế nào để đưa ra quyết định đúng đắn nhất?

Những người không có khả năng suy nghĩ, suy xét vấn đề thường không có khả năng bảo vệ ý kiến của mình, gió chiều nào theo chiều ấy. Đặc biệt, nếu lười suy nghĩ, không có khả năng nhìn nhận, đánh giá vấn đề, bạn rất dễ trở thành nạn nhân của các trò lừa đảo hay những thông tin “vía hè” của những người bán hàng ngoài đường, chợ.

Đừng nhầm lẫn thuyết tương đối với chủ nghĩa hoài nghi. Những người theo thuyết tương đối tranh luận rằng không có gì hoàn toàn tốt và hoàn toàn xấu, tất cả mọi giá trị đều tương đối. Quả thật, đúng-sai, thật-giả, thiện-ác, tốt-xấu,... những giá trị này đều mang tính tương đối. Có thể trong hoàn cảnh này, hành động đó là đúng, nhưng trong hoàn cảnh khác thì lại là sai.

Nếu từng học qua về thuyết tương đối trong môn vật lý, chắc chắn bạn sẽ biết điều đó. Để chắc chắn một vật chuyển động hay đứng yên, cần đặt nó vào một cột mốc nhất định. Ví dụ, một người ngồi trên xe được coi là đứng yên nếu so với chiếc xe, mà cũng được coi là chuyển động nếu so với mặt đường. Các khái niệm đúng-sai, thật-giả, thiện-ác cũng tương tự. Chúng ta coi giết người khác là ác, nhưng nếu giết người để cứu nhiều người thì đó lại là thiện.

Các nhà nghiên cứu văn hóa chỉ ra rằng, những nền văn hóa khác nhau có hệ thống giá trị khác nhau. Đôi khi, một trong những hệ thống giá trị này tốt hơn hệ thống giá trị khác. Nhà thần học người Mỹ Peter Kreeft đã tưởng tượng ra một xã hội nơi “sự tốt bụng, công lý, lòng dũng cảm, sự tự chủ, chung thủy, hy vọng và từ thiện bị coi là xấu xa. Trong khi đó, sự dối

trá, lừa bịp, trộm cướp, sự hèn nhát, phản bội, nghiện ngập, thất vọng và ghen ghét được coi là tốt đẹp”.

Bạn không thể chấp nhận điều đó. Nhưng bạn có thể bắt đầu học cách nói về những quan điểm. Điều này không có nghĩa là bạn không nên phản bác quan điểm về đảng phái và tôn giáo của những người khác bạn. Mỗi người có những niềm tin khác nhau, và bạn không nên coi thường niềm tin của những người bất đồng quan điểm với mình. Đừng vội quy kết họ là sai, bởi họ cũng có lý lẽ riêng của mình.

Nếu bạn không đồng ý với quan điểm của một người nào đó, bằng mọi cách, hãy giữ vững lập trường. Hãy củng cố các lập luận của bạn, đưa vào các con số và sự kiện để tăng tính thuyết phục. Đưa ra các ví dụ cụ thể và thực tiễn để minh họa cho quan điểm của bạn. Nếu lập luận của bạn hợp lý và đúng đắn, sẽ không ai muốn tiếp tục phản đối. Hãy cố gắng sử dụng các minh họa rõ ràng vì chúng mang tính thuyết phục cao.

Hãy giải quyết vấn đề của bạn bằng những lý lẽ và suy nghĩ thấu đáo, logic – bạn sẽ làm lung lay quan điểm của đối thủ.

Khiêm tốn một chút sẽ giúp bạn tiến xa hơn

“Khiêm tốn, thật thà, dũng cảm.” Đây là một trong 5 điều Bác Hồ dạy, và đó có lẽ là điều bạn đã thuộc ngay từ thời bắt đầu đi học. Vậy bạn nghĩ thế nào về sự khiêm tốn?

Tôi thường hình dung sự khiêm tốn giống như một cậu bé đang cố thu mình để khỏi vướng vào một cậu bé khác đang hoa chân múa tay kể lể về những chiến công của mình. Cậu bé khiêm tốn luôn nói: “Không, cháu chưa làm được gì cho ra hồn cả”, trong khi cậu bé khoác lác ưỡn ngực tự hào: “Tất cả những thành tích ấy đều nhờ đến cháu!” Thông thường, những cậu bé biết giấu mình sẽ tiến xa hơn những cậu bé “ruột để ngoài da”, bởi vì người thích khoe khoang giống như một ván bài lật ngửa, chẳng còn bí mật nào để giữ lại nữa.

Sức mạnh ngầm là những gì mà sự khiêm tốn thường mang lại cho người sở hữu nó. Những người khiêm tốn thường nhận được cảm tình của đám đông. Đám đông thường không chấp nhận sự khoe khoang hay khoe khoang, dù không phải người khoe khoang nào cũng sai. Kể cả khi bạn nói rằng bạn không cần sự ủng hộ của đám đông, thì sự khiêm tốn cũng giúp bạn nỗ lực nhiều hơn trong cuộc sống. Bạn luôn tự biết mình đã làm được gì và chưa làm được gì. Bạn sẽ còn tiến xa, vì những gì bạn hiểu về bản thân là vô cùng quan trọng.

Tuy nhiên, xin đừng nhầm lẫn khái niệm khiêm tốn với thói quen tự hạ thấp mình để lấy lòng người khác. Có những người luôn nói với cấp trên rằng mình là kẻ bất tài, hèn kém, trong khi họ nghĩ tới điều ngược lại. Sự hạ thấp mình này thường khiến người đối diện cảm thấy thương hại, không đề phòng. Để cho người khác phải cảm thấy thương hại không phải là ý nghĩa của sự khiêm tốn. Khiêm tốn khác với sự dối lòng. Nếu bạn biết rằng mình xứng đáng đứng ở vị trí số một mà lại cứ phải nói ra điều ngược lại thì đó không phải là bản lĩnh của kẻ mạnh. Không có gì khổ tâm và hèn kém hơn việc phải tự hạ thấp bản thân để làm vừa lòng những người thích xu nịnh, luồn cúi. Hãy hiểu sự khiêm tốn giống như cách nói bình tĩnh từ một suy nghĩ bình tĩnh và chín chắn. Bạn không nhận mọi thành tích về mình, bởi vì bạn hiểu rõ những điểm yếu trong con người bạn. Hãy giữ lại chút bí mật về bản thân bạn bằng thái độ khiêm nhường. “Biết người biết ta, trăm trận trăm thắng.”

Tập làm cả những điều nhỏ nhất

Chẳng hạn, bạn cần biết khi nào xe máy của bạn cần thay dầu. Đó không phải là một việc quá to tát, nhưng lại là một trong những vấn đề hàng ngày mà bạn phải ghi nhớ, chứ không phải sẽ luôn có một người bên cạnh để nhắc nhở bạn.

Một trong những dấu hiệu của sự trưởng thành là bản thân bạn nhận thức được cuộc sống của chính mình. Nếu bạn cố tình quên đi một việc cần phải làm thì những hệ lụy của nó có thể sẽ rất nghiêm trọng. Bạn có thể phải sống với những hậu quả của việc quên thực hiện các điều đó.

Thay dầu cho xe của bạn là một trong những điều như vậy. Việc này khá quan trọng. Nếu bạn không để ý, chăm sóc xe của mình, đôi khi chúng sẽ gây phiền phức cho bạn. Hiển nhiên, nếu bạn quên thay dầu máy, kiểm tra xăm xe và những quy định bảo hành khác, những điều bất trắc hay tai nạn có thể sẽ xảy ra khi bạn đi trên đường. Đó là một lời khuyên bổ ích.

Có lẽ các bạn trẻ đều từng có lần hối tiếc về những quyết định của mình, và thường cảm thấy bế tắc mỗi khi rơi vào những tình huống khó giải quyết. Ngay từ nhỏ, bạn đã được bố mẹ bao bọc, chăm sóc từ miếng ăn, giấc ngủ. Bạn cảm thấy không thể làm được gì nếu không có bố mẹ bên cạnh giải quyết những rắc rối cho bạn, thậm chí cả những việc nhỏ như nấu ăn, giặt giũ. Có một câu nói rất đúng: “Sự tự tin để đạt được thành công lớn bắt nguồn từ những thành công của những nhiệm vụ nhỏ bé.” Hành trang vào đời của bạn có thể bắt đầu từ một số điều nhỏ nhặt hàng ngày mà bạn phải “thuộc lòng”.

Trước tiên, bạn phải học cách tự giặt đồ, nhất là khi bạn không có kế hoạch sống với bố mẹ lâu dài. Nếu không, bạn sẽ luôn phải mang trên mình những trang phục nhem nhuốc, nhàu nhĩ.

Nếu không muốn cả đời phải ăn ngoài quán xá mất vệ sinh hoặc ăn đồ ăn nhanh khiến bạn béo phì, bạn nên học cách nấu ăn. Sẽ có lúc bạn có thể làm bố mẹ, người thân ngạc nhiên nếu bạn nấu một món gì đó phức tạp, độc đáo hơn những món đơn giản hàng ngày mọi người thưởng thức. Bạn sẽ nhận được lời khen ngợi.

Bạn có kế hoạch để dành tiền ở tuổi 20. Thực hiện việc này, bạn sẽ không bao giờ phải lo lắng về tiền bạc khi bạn 45 tuổi. Bạn cần có cái nhìn tổng thể về khoản tiền mà bạn sẵn có, về khả năng kiếm tiền sắp tới, về thu nhập hiện tại... để đưa ra một phím “xuất” phù hợp. Chi tiêu hợp lý sẽ giúp bạn không rơi vào tình huống bị động khi có những điều xấu xảy ra.

Bạn cũng nên chú ý đến cách ăn mặc, chăm sóc ngoại hình.

Nếu đã làm tốt những việc trên, bạn cũng nên giữ gìn sức khỏe bằng cách không hút thuốc, không uống quá nhiều rượu, bia hay ăn uống không điều độ. Hãy tự biết chăm sóc sức khỏe của bản thân và giúp người thân không phải lo lắng về tình trạng sức khỏe của bạn.

Ngoài ra, bạn cần ghi nhớ một điều, nếu bạn được phục vụ chu đáo, hãy boa thêm 15% giá trị hóa đơn cho người phục vụ. Hầu hết những người phục vụ bạn đều được trả lương rất thấp, vì vậy, họ có thể sống tốt hơn với chút tiền “tip” của khách. Và hơn thế nữa, bạn sẽ được nhiều người phục vụ tận tình hơn nếu bạn “tip” hào phóng.

Bạn đã thật sự trưởng thành nếu bạn thực hiện được đầy đủ những điều trên đây. Và khi đó, cuộc sống luôn mở rộng vòng tay chào đón bạn.

Điều 30

Bạn nghĩ thế nào không quan trọng, chỉ có những gì bạn làm mới thể hiện con người bạn.

Một phạm nhân bị kết án 20 năm tù vì tội giết người. Chỉ vì nghi ngờ ghen tuông, anh ta đã không ngần ngại ra tay sát hại bạn gái, rồi tự đến đồn công an tự thú. Trong tù, anh ta luôn kêu rằng mình là người tốt, sợ dĩ anh ta giết người là do quá yêu bạn gái và không chịu nổi sự phản bội. Đã mấy lần anh ta nổi khùng với cán bộ quản lý trại giam vì dám “hiểu lầm” anh ta là người xấu! Trong thâm tâm, anh ta nghĩ mình đã hành động đúng để “bảo vệ danh dự” bị xúc phạm. Và anh ta không thừa nhận tội ác mà mình đã gây ra. Liệu bạn có tin anh ta là người tốt khi anh ta giết người yêu của mình không ghê tay? Cho dù có bao biện, đổ lỗi cho tình yêu mù quáng, anh ta vẫn hiện nguyên hình là một kẻ “máu lạnh”, hồ đồ, nhẫn tâm và tàn ác.

Một bác sĩ phẫu thuật muốn chứng tỏ mình là người liêm khiết, tận tình trong công việc nhưng trước khi vào phòng mổ, túi áo blue trắng ông ta mặc luôn có phong bì của người nhà bệnh nhân đưa, và ông ta không có ý định nói câu “đừng làm thế!”

Một anh chàng kiến trúc sư khoác lác rằng công trình của anh ta sẽ là “công trình thế kỷ”, nhưng chỉ sau một thời gian ngắn, công trình đã gặp phải sự cố: lún, nứt, nghiêng. Hóa ra, anh ta đồng lõa với chủ đầu tư khai khống vật liệu để rút ruột công trình.

Để nhìn nhận, đánh giá một con người, chúng ta nên nhìn vào những gì người đó làm hơn là xem họ nghĩ gì. Có ý định đúng, chân thành thôi chưa đủ, bạn phải có những lựa chọn đúng đắn và làm tốt điều đó. Đôi khi, người ta nghĩ một đằng, làm một nẻo. Thực tế, không ai thừa thời gian để mở xẻ đầu của bạn xem bạn nghĩ gì, nhưng hành động của bạn sẽ cho mọi người biết bạn là người như thế nào.

Một ngày nào đó, bạn sẽ phải sống độc lập.

Cha ông ta đã tạo nên nhiều chiến tích kỳ diệu như băng qua eo biển Bering lạnh lẽo, đi vòng quanh mũi Hảo Vọng và khám phá ra thế giới mới, đi du lịch tới miền Viễn Tây, leo lên đỉnh Everest, khám phá Bắc Cực và đặt chân lên mặt trăng. Những thành tựu ấy không chỉ ghi dấu những bút phá của loài người, mà ở khía cạnh nào đó, nó còn thể hiện sức trẻ, sự trưởng thành của một con người – biết tự vươn ra thế giới bên ngoài để khám phá và học hỏi.

Nhưng theo một cuộc điều tra tại Mỹ, có tới 43% thanh thiếu niên tuổi 18 đến 24 vẫn sống phụ thuộc vào bố mẹ, trong khi đáng lẽ ở độ tuổi đó, họ phải tự kiếm tiền và chi trả cho bản thân. Còn ở Việt Nam, tư tưởng “ăn bám” mà người ta gọi là hội chứng NEET cũng đang theo chân một số bạn trẻ. Không phấn đấu, không mơ ước, không đào tạo, họ thành người “tàng hình”, tự loại bản thân ra khỏi guồng quay của xã hội. NEET là từ viết tắt của cụm từ tiếng Anh “Not in education, employment or training” (không học, không việc làm, không đào tạo). Nói cách khác là lông bông trong sự bao bọc của gia đình.

Hội chứng “không làm gì” bùng phát ở các nước phát triển như Anh, Nhật Bản và Trung Quốc. Ở Việt Nam, NEET đang khá phổ biến ở độ tuổi từ 18-25, mối quan tâm duy nhất của họ chỉ là bố mẹ có chu cấp được cho họ mãi không. Chưa có con số thống kê cụ thể nhưng có một thực tế là không ít bạn trẻ sau khi tốt nghiệp trung học đã phó mặc số phận cho bố mẹ mà không quan tâm đến những cơ hội kiếm tiền tự lập; hoặc vì một lý do bi quan nào đó, họ đã tự loại mình ra khỏi guồng quay của xã hội.

Nguyễn Hoàng, sinh năm 1988, là một học sinh “mắc bệnh” lười mẫn tính. Những năm tháng phổ thông đối với Hoàng đúng là cực hình bởi học hành bết bát. Học bạ của cậu luôn trong tình trạng “S.O.S”. Bố mẹ Hoàng không mấy để ý đến kết quả học tập của con, họ chỉ cần cậu không chơi bời hư hỏng là được. Vì thế, suốt ngày Hoàng dán mắt vào chơi điện tử. Chật vật mãi, Hoàng cũng lấy được tấm bằng tốt nghiệp trung học phổ thông. Trong khi chúng bạn đua nhau ôn thi lên đại học hoặc đi tìm việc làm, Hoàng vẫn “bình chân như vại” hưởng chu cấp của bố mẹ. Cậu tuyên bố: “Tôi sẽ ở với bố mẹ cả đời! Chẳng có gì mà phải xấu hổ! Xa cái nhà này chỉ có nước... chết đói.” Lối sống vô nghĩa này xem ra lại rất “có nghĩa” với những kẻ không hề có khái niệm tự thân vận động như Hoàng, bởi ngay cả bố mẹ cậu cũng nói sẽ nuôi cậu cả đời, thế thì Hoàng còn phải cố gắng để làm gì!? Chính các bậc phụ huynh với tâm lý “không nuôi con thì nuôi ai” sẵn sàng bảo vệ con cái, mặc dù chúng đã quá đủ sức tự đứng một mình, đã khiến “đội quân NEET” ngày càng tăng.

Một bộ phận thanh niên cứ nấn ná giữa hai ranh giới “mới lớn” và “tự lập”, khiến nhiều nhà nghiên cứu phải thay đổi cách định nghĩa từ “trưởng thành”. Trong một ấn phẩm của Hiệp hội Xã hội học Mỹ năm 2004, một nhóm nhà khoa học xã hội nghiên cứu sự kéo dài tuổi

trưởng thành đã kết luận: “Ngày nay, tuổi trưởng thành mất nhiều thời gian hơn để vượt qua các bước trong cuộc đời mình so với một thập niên trước đây.”

So sánh hai cuộc điều tra dân số Mỹ năm 1960 và 2000, các nhà khoa học xã hội cho biết có sự giảm đáng kể tỷ lệ thanh niên ở độ tuổi 20-30 “hoàn thành những việc lớn trong đời” như: dọn ra ngoài ở, kết thúc chuyện học hành, độc lập tài chính, lập gia đình và có con. Nếu năm 1960 có 77% phụ nữ và 65% nam giới hoàn thành 5 chỉ tiêu của cuộc đời khi 30 tuổi, thì năm 2000, con số đã giảm xuống 46% phụ nữ và chưa đến 31% nam giới. Các nhà xã hội học kết luận: “Xã hội Mỹ sẽ phải xem lại chính xác độ tuổi trung bình của một người ‘trưởng thành hoàn toàn’ là bao nhiêu và phát triển theo cách giúp những thanh niên này vượt qua các mốc quan trọng của đời mình (lập gia đình, có con cái, học hành,...).”

Ý kiến khác lại cho rằng, khi những người đến tuổi trưởng thành từ chối “không muốn lớn” thì bắt buộc các bậc cha mẹ nên xem lại mình đã chuẩn bị cho con bước vào thế giới người lớn đúng cách chưa. Một số người lại ủng hộ việc “kéo dài tuổi chưa lớn” này trong nền kinh tế khủng hoảng như hiện nay, vì để tìm được một công việc phù hợp cho con sau khi chúng ra trường quả là vấn đề nan giải.

Lật ngược vấn đề, nếu bạn được nuôi nấng chu đáo, tại sao bạn phải ra ngoài sống chỉ vì bạn đã đến tuổi trưởng thành? Không có ai trong gia đình bạn đưa ra bất cứ yêu cầu, điều kiện gì mà bạn cần có để ở cùng nhà với mọi người. Ngôi nhà là nơi che chở mỗi khi chúng ta gặp sóng gió, hoạn nạn trong cuộc đời. Nơi đó có ông bà, cha mẹ bạn – những người sẽ giúp bạn bất cứ khi nào bạn muốn. Nếu bạn thuê nhà bên ngoài để ở, ai sẽ chuẩn bị bữa sáng, gấp những đôi tất phẳng phiu và rửa chén bát cho bạn? Vậy bạn có nhất thiết phải đi tìm một nơi ở khác không?

Vấn đề ở đây chính là bạn biết dung hòa giữa hai vế: bạn đã trưởng thành, có thể tự nuôi sống bản thân, thậm chí là phụng dưỡng được cha mẹ mà không nhất thiết phải dọn ra ở riêng.

Hãy học cách tự chịu trách nhiệm.

Ngày mai là hạn cuối cùng nộp hồ sơ, vậy mà tối hôm ấy, chị dâu tôi vẫn phải gọi đến vài chục cuộc điện thoại để nhờ tư vấn cho con trai thi vào trường nào. Cháu tôi học đến lớp 12 vẫn phải có bố mẹ đưa đón, dường như sự phụ thuộc thái quá vào người thân đã khiến cháu không còn khả năng tự chịu trách nhiệm nữa. Tôi biết cháu tôi thích trường Ngoại Thương, nhưng cháu sẵn sàng nghe theo quyết định cuối cùng của mẹ thay vì tự chọn hướng đi cho cuộc đời mình. Tôi đã gặp nhiều người như cháu tôi, lúc không thành đạt, họ đổ hết “tội lỗi” lên đầu bố mẹ. Họ cho rằng bố mẹ đã chọn sai con đường khiến họ trở nên mất phương hướng và không phát huy được năng lực của mình. Trong chuyện này, cái sai duy nhất của các bậc phụ huynh là đã không để cho con cái có cơ hội tự chịu trách nhiệm đối với suy nghĩ, quyết định và hành động của mình. Những người sống phụ thuộc vào người khác luôn đổ lỗi cho người khác thay vì chịu trách nhiệm cho những gì mình làm. Tôi cảm thấy họ thật đáng thương, vì họ khiến người nghe cảm thấy như thể họ là những đứa trẻ không thể trưởng thành.

Nếu không thể làm theo kế hoạch của lớp hay giải quyết được mọi chuyện với người quản lý khu ký túc xá, bạn vẫn chỉ là “một đứa con nít”. Khi trưởng thành, bạn phải chịu trách nhiệm về cuộc đời mình. Tất nhiên, trước đó, bố mẹ bạn đã tác động rất lớn đến nhân cách của bạn, nhưng từ giờ trở đi, bạn phải tự đưa ra những lựa chọn cho cuộc đời mình.

Ở Nhật Bản, một nhóm các ông bố, bà mẹ được gọi là “cha mẹ trực thăng”, những người này luôn “bay lượn” ngay trên đầu các con, giám sát chặt chẽ các con để nhanh chóng hỗ trợ mỗi khi chúng gặp khủng hoảng. Họ nhất định phải luôn quanh quẩn để mắt đến những đứa con đã lớn của họ, kiểm tra, kiểm soát từ những cái nhỏ nhất, và luôn thay con quyết định tất cả những việc liên quan đến chúng.

Ở Việt Nam cũng vậy. Đa số giảng viên các trường đại học cho rằng, ngày càng có nhiều bậc cha mẹ nuông chiều con vì họ có ít con. Kể cả khi con đã trưởng thành, họ cũng không muốn để chúng va chạm với cuộc đời. Vô hình trung, họ đang tạo ra một thế hệ trẻ “chỉ đợi bố mẹ ra chỉ dẫn” và không biết dự tính cho bản thân.

David Anderegg, Giáo sư Tâm lý trường Cao đẳng Bennington (Mỹ), cho biết: “Nếu bạn có một đứa con nhỏ vô tình uống phải dầu ăn, thì việc vỗ vào lưng cho em bé trở hết ra chứng tỏ bạn là một người mẹ tốt. Nhưng nếu con bạn 10 tuổi và uống nhầm phải dầu ăn, bạn không phải vỗ lưng nó. Hãy để con bạn ngồi xuống và cố gắng giải thích cho con nên làm gì. Con bạn sẽ học được cách đối phó, xử lý tình huống và biết rằng đó không phải là điều khó xử cuối cùng trong cuộc sống.” Bạn đã lớn hơn nhiều so với tuổi lên mười, và tôi tin là bạn tự làm được nhiều việc hơn là phải nhờ đến sự giúp đỡ của người khác. Bạn có thể tham khảo ý kiến của người lớn và bạn bè, nhưng hãy là người đưa ra quyết định cuối cùng. Hãy

coi thất bại là điều tất yếu của cuộc sống, đừng đổ lỗi cho người khác mà nên học cách tự chịu trách nhiệm.

Theo nhận định của tờ Asahi (Nhật Bản), những sinh viên được bố mẹ “bao bọc” có thể sẽ làm việc tại các vị trí tốt trong các công ty uy tín, nhưng họ sẽ không bao giờ trở thành những vị lãnh đạo cao cấp, bởi vì họ vẫn là các cậu con trai, cô con gái bé bỏng của bố mẹ họ.

“Tôi không thể tin được một người mẹ của đứa con 22 tuổi lại đại diện cho con trai gọi điện đến công ty xin việc”, một giám đốc phát biểu trên tờ Tạp chí Phố Wall như vậy. Nhiều ứng viên dự cuộc phỏng vấn xin việc nói với những người có thể trở thành sếp của họ rằng: “Hãy để tôi hỏi ý kiến bố mẹ tôi, tôi sẽ liên lạc lại với ông sau.”

Có lẽ, con của những “cha mẹ trực thăng” sẽ khó trở thành... người lớn!

Hãy có tham vọng nhưng đừng vội thất vọng.

Bạn có thể buồn khi không có được mức lương 10 triệu đồng một tháng chỉ một năm sau khi tốt nghiệp đại học? Bạn sẽ không trở thành Phó Chủ tịch tập đoàn, không là Giám đốc cấp cao của một công ty nước ngoài hoặc không mua được một chiếc ô tô riêng? Có thể bạn không được sếp thừa nhận rằng ông ta tuyển dụng bạn vì bạn giỏi giang. Như thế nghĩa là những kiến thức bạn học trong trường, sự cố gắng nỗ lực của bạn chỉ là con số 0. Người ta tuyển dụng bạn nhờ sự may mắn khi đúng lúc cần người thì bạn xuất hiện. Họ tuyển chọn bạn cũng như tuyển chọn vô số người khác, và bạn cũng chỉ như hàng chục, hàng trăm ứng viên khác. Lòng tự trọng khiến bạn cảm thấy ảm ức và khó chịu vì người ta cố tình không thừa nhận năng lực của bạn. Bạn đành phải kiềm chế và chờ cơ hội thể hiện bản thân.

Tại một hội thảo tư vấn về kỹ năng sống, một thanh niên bức xúc nói rằng anh rất thất vọng về cách cư xử của sếp, rằng ông ta không giữ đúng lời hứa. Tốt nghiệp Đại học Kinh tế với tấm bằng hạng ưu, anh được mời về làm chuyên viên phát triển thị trường cho một hãng điện tử nổi tiếng với lời hứa sau 6 tháng sẽ được đề bạt lên chức Phó Phòng kinh doanh. Thiếu kinh nghiệm quản lý, mối quan hệ ít nên công việc tiến triển chậm không như mong đợi. Dù cuối cùng anh cũng hoàn thành kế hoạch, nhưng không được ông chủ thăng chức. Cảm giác bị coi thường khiến anh không thể chấp nhận được việc đó. Anh đã tìm đến hội thảo trên để học cách đối phó, giải quyết những mối quan hệ xã hội, công việc và để xả stress.

Thực tế, những sinh viên khi mới vào đời rất dễ bị sốc trước áp lực của cuộc sống. Điều họ cần nhất khi ra trường là được tư vấn tâm lý và việc làm. Huấn luyện kỹ năng sống cho sinh viên, tuy không phải là một môn học, nhưng là một trong những hoạt động ngoại khóa rất quan trọng. Trong công việc, họ phải biết xử lý mâu thuẫn, giải quyết xung đột, tiếp nhận và xử lý khủng hoảng tâm lý. Theo Tiến sỹ Tâm lý Huỳnh Văn Sơn – trưởng bộ môn Tâm lý học, Trường Đại học Sư phạm thành phố Hồ Chí Minh – những mong muốn phi thực tế khi ngồi trên ghế nhà trường khác xa những gì trong cuộc sống. Điều này dẫn tới sự gia tăng đột biến số sinh viên mới ra trường đi tìm kiếm “nhà tư vấn kỹ năng sống” khi họ không “có được cuộc sống tốt ngay khi ra trường”.

Trước đây, các bạn trẻ chỉ được bố mẹ, thầy cô dạy “kỹ năng sống” trong gia đình và trường phổ thông. Họ chưa được trực tiếp tham gia công việc ngoài xã hội đòi hỏi tự mình phải giải quyết mọi vấn đề. Nhiều bạn không chịu nổi sức ép công việc, va chạm xã hội thường rơi vào cảm giác chán nản, suy sụp tinh thần khi “công việc không đơn giản như mình tưởng”. Có bạn thất vọng, từ trước tới nay mình chưa bao giờ bị điểm kém, chưa bao giờ thất bại, vậy mà khi đi làm, có nhiều việc mình không hoàn thành tốt mà không hiểu vì sao?

Điều mà các bạn trẻ cần là kinh nghiệm. Hãy thử tưởng tượng, cùng một công việc nhưng một người với thâm niên 20-30 năm trong nghề chỉ mất vài giờ để hoàn thành, trong khi bạn loay hoay cả tháng mà chưa giải quyết được. Hiện tượng đi học muộn, vô kỷ luật, hay nói chuyện riêng trong lớp, không hoàn thành công việc đúng kế hoạch, khả năng làm việc theo nhóm kém... là những “tật xấu” không dễ gì thay đổi của sinh viên Việt Nam. Chúng khiến nhiều bạn trẻ bị sa thải khi làm việc trong các doanh nghiệp liên doanh với nước ngoài.

Nhiều bạn trẻ cảm thấy không công bằng khi người chủ hay phàn nàn rằng họ thiếu “kỹ năng làm việc căn bản”, hay chểnh mảng, thiếu tập trung trong công việc, đi làm muộn... Những người này quen được sống trong sự tán tụng của bố mẹ, bạn bè khi còn ngồi trên ghế nhà trường. Trong đầu họ chỉ có một ý nghĩ khi ra trường sẽ kiếm được một công việc tốt, đồng lương cao ngất ngưỡng và có một vị trí “xứng tầm”. Lờn chê bai trong những ngày đầu đi làm khiến họ như người rơi từ chín tầng mây xuống. Các cảm xúc phức tạp thường xảy ra trong trường hợp này là: buồn, tự ái, hẫng hụt, hoài nghi về người khác và về giá trị của bản thân.

Tất cả chúng ta đều được khuyến khích có ước mơ. Bạn không sai khi tưởng tượng ra viễn cảnh tốt đẹp cho cuộc sống hậu sinh viên. Tôi chỉ muốn nhắc để bạn đừng quên rằng chỉ trừ những người quá may mắn, còn bình thường, tất cả chúng ta đều phải nỗ lực và phải biết chờ đợi thì mới mong đạt được sở nguyện. Bạn đừng dập tắt ước mơ của mình, và cũng đừng vội thất vọng nếu sau 5 năm đi làm, bạn vẫn đứng ở vị trí thấp nhất trong cơ quan. Thỉnh thoảng, trên các phương tiện thông tin đại chúng lại đăng tải chuyện các cụ già 70, 80 tuổi cấp sách đi học. Cơ hội đối với những người ở tuổi “xưa nay hiếm” rõ ràng quá ít so với các bạn, những người ở độ tuổi 20, nhưng họ vẫn không từ bỏ ước mơ của mình, nên không có lý do gì để bạn sớm thất vọng cả.

Bạn hãy nỗ lực hết mình, tự kiểm soát và làm chủ cuộc sống của mình. Cuộc sống sẽ luôn mở rộng vòng tay chào đón những ai biết làm chủ nó.

Mọi thứ không phải lúc nào cũng như bạn mơ ước.

Tôi là người vụng về, vì vậy có luyện tập hay nghiên cứu bao nhiêu cũng sẽ không trở thành một diễn viên múa ba-lê. Những người không có khả năng phân biệt các nốt nhạc sẽ không thể trở thành ca sĩ như Michael Jackson, Christina Aguilera hay Jewel. Những người thi lực kém không thể trở thành phi công... Sự di truyền, những nỗ lực, khả năng chịu đựng, sự thông minh và học vấn, tất cả đóng vai trò quan trọng trong việc quyết định điều gì phù hợp với bạn.

Trong thời điểm thị trường “khát” nhân lực chất lượng cao, sự cạnh tranh của các ứng viên trí thức ngày càng khốc liệt, có nhiều bạn sinh viên mới tốt nghiệp cuống cuống tìm kiếm những công việc nghe có vẻ hấp dẫn, thời thượng, lương bổng khá như tài chính, truyền thông, chứng khoán,... mà quên rằng nó không dính líu gì với chuyên môn họ đã được đào tạo. Kết quả là khả năng của họ chưa đáp ứng được công việc mà nhà tuyển dụng đưa ra. Lương họ nhận thấp hơn con số mong đợi. Đây là kết quả tất yếu và hoàn toàn bình thường, nhưng người trong cuộc lại không nghĩ như vậy. Bạn bè nhiều người học kém hơn, khi ra trường cũng làm trái ngành nghề được đào tạo mà lương bổng lại cao hơn. Họ không chấp nhận nỗi sự thật này. Nhưng cuộc sống vốn là như thế, bạn phải hiểu rằng không ai nắm được cả thế giới trong bàn tay mình.

Nhiều sinh viên hay ngộ nhận về khả năng của mình dẫn đến định hướng nghề nghiệp sai lầm. Họ tuyên bố: Tôi có thể bỏ qua môn Sinh học, Hóa học mà vẫn có thể trở thành bác sĩ nếu muốn. Điều đó có thể xảy ra, nhưng đi kèm với nó là khả năng những vị bác sĩ này sẽ gây ra nhiều cái chết oan cho bệnh nhân... Những người không thể làm nổi phép toán thì đừng nghĩ đến chuyện trở thành kỹ sư.

Bạn hãy thử nhớ lại thời thơ ấu của mình. Bạn từng đòi rất nhiều đồ chơi, nhưng rốt cuộc, bạn nhận được những gì? Chắc chắn bố mẹ bạn không thể đáp ứng hết mọi nhu cầu của bạn. Những giọt nước mắt đau khổ của bạn cũng không thể kéo cái ô tô đồ chơi về nhà, đơn giản là vì khả năng tài chính của bố mẹ bạn có hạn. Một đứa trẻ có thể không biết lý do thật sự của việc bố mẹ từ chối mua món đồ chơi mà nó khao khát, nhưng bạn thì khác. Bạn đã đủ lớn để hiểu rằng có những thứ nằm ngoài tầm tay mình. Bạn thích bộ váy lông lầy của siêu sao điện ảnh, bạn khao khát có được một biệt thự giữa thủ đô, trong khi hiện tại bạn đang phải sống nhờ vào bố mẹ. Đừng khóc lóc, than phiền vì bạn không được sở hữu những thứ đó. Siêu sao điện ảnh hay những người sống trong căn nhà đắt tiền nhất có thể đang thèm muốn thứ hạnh phúc bình dị mà bạn đang có. Họ sẵn sàng mất rất nhiều của cải để đổi về một chút thanh thản, vui vẻ trong tâm hồn. Những người được coi là thành đạt vẫn có lúc phải ngồi tiếc nhớ thời “vô danh” của mình. Không ai có được mọi thứ như mong ước cả.

Thất nghiệp khác với không có việc làm

Có một chi tiết trong bộ phim của Hàn Quốc liên quan đến vấn đề thất nghiệp: khi bị thôi việc, người chồng xấu hổ không dám nói cho vợ con biết nên vẫn phải duy trì giờ giấc giống như thời đang đi làm. Sáng dậy sớm, ra khỏi nhà với vẻ vội vã tắt bật, chiều về muộn với dáng điệu mệt nhọc của một người bị “vắt kiệt sức lao động”. Thay vì giúp vợ đi chợ, nấu cơm, quét dọn nhà cửa hay đưa đón con đến trường, anh ta lại tìm cách chôn vùi nỗi xấu hổ ở một nơi mà anh ta tin là không ai nhận ra mình. Đó là hồ câu cá. Ở đây cũng có rất nhiều người vật vờ vô nghĩa như anh ta.

Những người ở hồ câu cá trong phim tự đẩy mình vào thế bần cùng: thất nghiệp và không chịu làm việc. Sau này, khi bước vào trường đời, nếu chẳng may lâm tình thế của nhân vật trên, tôi hy vọng bạn sẽ tìm ra giải pháp tốt hơn là việc gia nhập đội quân câu cá để giết thời gian. Bạn có thể chưa được nhận vào cơ quan nào dù vừa tốt nghiệp với tấm bằng loại ưu, bạn có thể đột nhiên bị sa thải, nhưng như thế không có nghĩa là bạn bị đẩy vào thế cùng đường. Chỉ cần bạn không nản lòng thì câu nói “cứ đi rồi sẽ đến, cứ gõ rồi cửa sẽ mở” cũng linh nghiệm đối với bạn.

Có nhiều cách để bạn tạo ra việc làm cho mình thay vì ngồi ủ rũ một góc nhà và than thân trách phận. Nếu bố mẹ vẫn còn đủ sức bao cấp, bạn có thể tiếp tục con đường học tập của mình. Học lên thạc sĩ, tiến sĩ, học thêm một chuyên môn, vi tính, ngoại ngữ... Trong quá trình tích lũy này, không chỉ kiến thức của bạn được nâng cấp mà bạn cũng có thêm sự tự tin, thêm nhiều mối quan hệ và đủ thời gian tìm cho mình một công việc phù hợp. Tất nhiên không phải ai cũng may mắn có được sự “bao cấp” như vậy. Nếu bạn buộc phải kiếm tiền thì cũng không phải đã hết cách kiếm tiền. Hãy gửi hồ sơ xin việc đến tất cả những nơi có thể tiếp nhận. Trong lúc chờ đợi một công việc có đầy đủ lương bổng như mong ước, hãy làm những công việc khác như bán hàng, bưng bê ở quán cà phê, làm bảo vệ, tạp vụ... Như tôi đã nói, không có việc hợp pháp nào là hèn kém, hèn kém nhất là người không chịu tìm việc để làm.

Hai tiếng thất nghiệp nghe thật hãi hùng. Thất nghiệp kéo theo rất nhiều hệ lụy: bạn cảm thấy mất niềm tin vào cuộc sống, tự chán ghét bản thân, trở nên cáu bẳn với cả những người thân như thể chính họ gây ra cảnh thừa tay thừa chân của bạn. Bố mẹ bạn cũng bị liên đới trong trường hợp này. Hãy tin là họ buồn không kém gì bạn. Tôi vẫn muốn nhắc lại hình ảnh về đội quân câu cá để nói với bạn rằng, trong trường hợp tồi tệ nhất, việc thú nhận mình đang thất nghiệp rồi ở nhà làm việc vặt giúp đỡ bố mẹ cũng còn tốt hơn là giấu nhem mọi chuyện đi. Nhiều người giữ lòng tự trọng cao đến độ thà chết chứ không chịu nói là mình bị thất nghiệp. Đây là suy nghĩ không nên có về lòng tự trọng. Thất nghiệp là điều tồi tệ có thể xảy đến với bất kỳ ai, nhất là trong thời buổi thường có khủng hoảng kinh tế như hiện nay. Để không bị huỷ hoại vì nó, bạn cần học cách đối mặt với sự thật. Bằng cách nào

ư? Hãy nói với mọi người về tình cảnh của bạn. Và trong khi chờ đợi một cơ may, bạn có thể làm những công việc mà khi đi làm bạn sẽ ít có cơ hội để nghĩ đến chúng: đi chợ, nấu cơm, giặt giũ, quét dọn nhà cửa. Khi bắt tay làm một việc gì đó, bạn biết rằng mình hoàn toàn không phải là một người thừa. Bạn thất nghiệp, nhưng vẫn còn rất nhiều việc đang chờ bạn.

Không có công việc hợp pháp nào là hèn kém. Chỉ có kẻ “ăn không ngồi rồi” mới đáng xấu hổ.

“Mặc áo hình con thú để gây sự chú ý của người đi đường ư? Ôi, bạn bè mà biết thì sẽ cười nhạo mất, có cho tiền triệu mình cũng nhất định không làm!” Bạn nghĩ gì về sự kiên quyết từ chối việc mặc áo hình con thú để kiếm tiền? Tôi cảm thấy bất bình về điều đó. Tôi không thấy có gì liên quan đến chuyện mất danh dự trong việc mặc áo hình con thú cả. Dù bạn có phải làm một công việc khó khăn chỉ với một mức lương tối thiểu thì vẫn đáng quý gấp ngàn lần so với việc bạn ngồi nhai mẩu bánh mỳ mua từ đồng lương của bố mẹ và tán chuyện về cuộc thi tìm kiếm thần tượng âm nhạc Việt Nam. Việc nào cũng đáng được tôn trọng, có việc làm nghĩa là bạn tự lập. Sự thật là bạn chưa tự lập nếu bạn không tự trả tiền cho đồ ăn thức uống hàng ngày, tiền thuê nhà, quần áo, tiền xăng xe, bảo hiểm và học phí. Chỉ có một cách bạn có thể làm đó là tìm được một công việc. Không việc nào hèn cả. Chỉ có ăn không ngồi rồi là đáng xấu hổ.

Chúng ta đang sống trong một đất nước có nhiều cơ hội và lợi tức thay đổi không ngừng. Nếu xuất phát điểm của bạn thấp, không có nghĩa là bạn sẽ đứng nguyên ở đó. Điều quan trọng là bạn phải làm việc nỗ lực hơn là nằm ườn trong phòng nghe nhạc, trong khi bạn bè bạn đang hỏi ý kiến khách hàng để lấy thông tin về một mặt hàng công ty họ mới tung ra thị trường, về cách nhân viên làm việc đã làm khách hàng vừa lòng chưa,...

Nếu bạn có thể bắt đầu một công việc xoàng xĩnh nhất trong thế giới việc làm và làm tốt công việc đó, bạn sẽ không phải làm công việc đó quá lâu. Rất nhiều người như thế đã có bước tiến lên cấp bậc cao hơn chỉ sau một năm làm việc. Họ đã tự làm việc để tiến thân. Họ học hỏi những kỹ năng, cách cư xử và những thói quen giúp họ có thể tiến lên nấc thang của sự giàu có.

Ray Kroc là một người bán hàng, chuyên cung cấp “milkshake – sữa lắc trước khi uống và thức ăn trộn” cho một cửa hàng thức ăn “phục vụ nhanh” lái xe và khách hàng qua đường của hai anh em Dick và Mac McDonald. Kroc rất kinh ngạc khi mỗi tháng cửa hàng này bán được hơn 2.000 hộp milkshake. Kroc nhìn thấy tiềm năng phát triển của công việc kinh doanh này và quyết định mua lại bản quyền “quán ăn nhanh” này từ hai anh em nhà McDonald. Kroc khai trương cửa hàng McDonald’s phục vụ thức ăn nhanh đầu tiên tại Des Plaines, ngoại ô phía Bắc Chicago ngày 15/4/1955.

Trong 3 năm đầu tiên, hệ thống các cửa hàng McDonald’s đã bán được hơn 100 triệu chiếc bánh hamburger và cửa hàng McDonald’s thứ 100 được khai trương 4 năm sau đó, năm 1959. Đến năm 1961, Kroc trả 2,7 triệu đô-la Mỹ để mua hết toàn bộ quyền lợi từ anh em nhà McDonald. Năm 1963, chiếc bánh hamburger thứ 1 tỷ đã được người tiêu dùng thưởng thức. Một tốc độ phát triển kinh doanh nhanh chưa từng có.

Sau McDonald, đã xuất hiện hàng loạt “đại gia” bán đồ ăn nhanh như Subway, Fred DeLuca, KFC, Lotteria hay Burger King... Đáng chú ý, huyền thoại Tony Tan Caktion cũng bắt đầu khởi nghiệp từ một cửa hàng bán kem, ngày nay đã có trong tay cả một hệ thống gồm gần 1.000 cửa hàng ăn nhanh mang tên Jollibee. Người dân Philippines đã tự hào gọi doanh nhân thành đạt nhất của nước mình là “ông trùm McDonald của Philippines”. Năm 2004, Tony Tan Caktion được Tập đoàn tư vấn Ernst & Young bình chọn là doanh nghiệp thành công nhất thế giới.

Hay như cậu học sinh Fred DeLuca từ khi 17 tuổi đã mở cửa hàng bán bánh mì chỉ nhằm kiếm thêm chút tiền để có thể theo học đại học sau này. Ngờ đâu chỉ hơn 20 năm sau từ quán hàng nhỏ đó, Fred DeLuca đã sở hữu cả một tập đoàn bán đồ ăn nhanh khổng lồ. Với một chiến lược kinh doanh táo bạo nhưng rất bài bản, Fred DeLuca đã làm nên nghiệp lớn bắt đầu từ 1.000 đô-la tiền vay. Đó là những con số biết nói về những doanh nhân thành đạt từ nghề bán đồ ăn nhanh. Thật đáng nể phục.

Một chuyên gia kinh tế đã viết: Một con số đáng ngạc nhiên về các nhân viên bán đồ ăn nhanh tiến bộ qua các cấp độ và hưởng lợi nhuận từ doanh thu bán hàng cùng với hưởng lương trách nhiệm quản lý. Điều đặc biệt là hầu hết họ đều từng làm thuê cho các quán ăn nhanh của Mc Donald, và ở đó, họ có cơ hội trau dồi kỹ năng giúp họ có một công việc tốt sau này. Các cửa hàng đồ ăn nhanh của McDonald như một ngôi trường rèn luyện những kỹ năng làm việc cơ bản.

Trong cuốn sách No Shame in My Game (Không xấu hổ với trò chơi của tôi), Katherine Newman, giáo sư trường Đại học Harvard, đã mô tả ảnh hưởng tích cực mang tính quyết định mà công việc làm ở nhà hàng ăn nhanh mang lại. Bà thấy rằng những thanh niên làm cho nhà hàng ăn nhanh có khả năng làm việc theo nhóm rất tốt, có sự gắn kết chặt chẽ giữa những cá nhân cùng suy nghĩ, và họ một mực bảo vệ “sự tôn trọng” đối với nghề này ngay cả khi bị bạn bè nhạo báng.

Hãy nhìn vào những gì mà McDonald, Subway hay Fred DeLuca đã làm. Thành công mà họ có được từ kinh doanh “đồ ăn nhanh” chắc hẳn sẽ khiến bạn xấu hổ khi từng nghĩ đây chỉ là nghề xoàng xĩnh, không đáng làm. Chỉ trừ chuyện cướp giật, giết người, làm ăn phi pháp ra, còn với những việc đem lại thu nhập cho bạn, giúp bạn sớm trưởng thành và sống độc lập, đừng e ngại mất nhân phẩm vì nó.

Điều 37

Đừng để thành công của người khác làm bạn buồn.

“Schadenfreude” là một từ mượn của Đức có nghĩa là “sung sướng trên sự đau khổ của người khác”.

Luôn luôn có những người cảm thấy buồn cho bản thân khi thấy người khác quá may mắn. Ghen tỵ là tính xấu. Bạn có thể cố gắng tự huỷ hoại hoặc rằng ghen tỵ là một cảm giác về tính công bằng. Thật không may, đó là cảm giác chung của tất cả mọi người, đôi khi chỉ là sự thèm muốn có một con lừa đẹp như của người hàng xóm.

Gần đây, một người quen của tôi đã cho xuất bản một cuốn sách rất hay, mang tính thời sự và được công luận quan tâm nên bán rất chạy. Cuốn sách của tôi cùng chủ đề nhưng không thành công như vậy. Khi biết thành công của tác giả đó, tôi cảm thấy trong lòng mình kém vui, buồn bã, xấu hổ, lặng thinh, ngờ vực rồi bức bối, căm ghét, thấy mình bị xúc phạm,... Tôi không thành công là do độc giả không chú ý tới cuốn sách, và sự thành công của người quen kia không ảnh hưởng gì đến tôi nhưng tôi vẫn bị phân tâm và suy nghĩ nhiều về điều đó. Anh ta đã tổ chức một bữa tiệc lớn khao bạn bè và ký tặng sách trong một cửa hàng sách. Tôi không biết có nên đi không? Tôi muốn đi để trong lòng không còn cảm giác ghen tỵ với anh ta.

Tuổi trẻ luôn mang trong mình đầy nhiệt huyết, nhưng có lúc tôi cảm thấy một chút cay đắng khi mình không đạt được thành công mà mình nghĩ mình được hưởng. Nó làm tôi buồn vì nghĩ mình có nên thất vọng hay ghen tỵ về thành công của người nào đó hay không? Đôi khi, mình lại thất vọng vì chính những điều làm mình thất vọng hoặc nghĩ rằng liệu khi mình làm giống người ta thì có đạt được thành công như họ không? Tôi buồn khi thấy sách của người kia bán chạy thì có giúp lượng sách của tôi bán được nhiều hơn không? Tất nhiên là không, mà điều đó lại ảnh hưởng đến cuộc sống thường nhật và khiến tôi có thêm những ý nghĩ tiêu cực, dễ chùn bước trước những kế hoạch tiếp theo.

Nếu bạn luôn cảm thấy ghen tỵ với thành công của người khác, nó sẽ trở thành thói quen xấu, vì trong cuộc sống, chúng ta sẽ luôn phải gặp những người thành công hơn, tài năng hơn mình. Vì vậy, để có được thành công như tác giả cuốn sách kia, tôi sẽ phải phấn đấu hơn, sống tích cực và mừng cho thành công của người đó, đó là câu trả lời tốt nhất.

Trong mỗi cuộc thi, sẽ luôn có người cao điểm hơn, có người quán quân, có á quân. Bạn của bạn sẽ yêu được cô gái xinh hơn, giỏi giang hơn, học ở ngôi trường tốt hơn, có gia đình giàu có hơn, sống trong một ngôi nhà đẹp hơn, có công việc tốt hơn và có những đứa con ngoan ngoãn hơn, xinh xắn hơn. Những điều may mắn đó của họ chắc chắn sẽ tác động đến bạn, nhưng đừng vì thế mà tỏ ra ghen tỵ, hay đổ kỵ, vì nếu thế, bạn sẽ luôn bị dày vò với những suy nghĩ tiêu cực. Nhà văn Pháp De Balzac đã nói: “Người có tính ganh tỵ khổ sở hơn bất cứ

một người bất hạnh nào. Bởi vì hạnh phúc của người khác càng lớn bao nhiêu thì nỗi bất hạnh trong anh ta sẽ nhân lên bấy nhiêu.”

Cuối cùng, tôi đã quyết định đến buổi tiệc ký tặng sách. Tôi thấy đó là quyết định đúng đắn, tôi sẽ đến với tư cách một độc giả bình thường, chia vui với thành công của người khác. Bắt tay chúc mừng tác giả, tôi thấy thật nhẹ nhàng. Rõ ràng, tôi không thể kiểm soát doanh thu của mình hay của người khác, nhưng tôi có thể kiểm soát được phản ứng của mình với điều đó. Và tôi cố gắng vượt qua nó. Nhiều lần sau đó, khi nghe một tin tốt của ai đó khiến tôi dấy lên cảm giác ghen tỵ, tôi lại nghĩ đến lần tôi đến buổi tiệc ký tặng sách.

Mặc dù hơi khó thực hiện, nhưng bạn hãy rèn luyện cảm giác được chia vui với người khác.

Điều 38

Cuộc sống đầy rẫy những tình huống khó xử.

Đôi khi bị bẽ mặt sẽ giúp bạn trưởng thành hơn.

Trong cuộc đời mỗi người, ai cũng có ít nhất một lần bị bẽ mặt trước đám đông hoặc gặp tình huống “gà mắc tóc” nào đó. Đó là chuyện thường ngày của cuộc sống. Nhưng phụ huynh của bạn lại tỏ ra quá lo lắng khi cố gắng làm tất cả mọi việc có thể để bảo vệ bạn không rơi vào hoàn cảnh ấy. Liệu cha mẹ bạn có thể ngày nào cũng theo sát, đếm từng bước chân mỗi khi bạn ra đường; xem bạn tiếp xúc với ai; ăn uống, vui chơi với người nào,... để bảo vệ bạn, cảm đoán bạn không? Tôi tin chắc là không.

Có những lúc bạn đứng trước sự lựa chọn, hoặc là sống thu mình để tránh những tình huống khó xử, hoặc là học cách đối phó với nó, bạn sẽ làm gì? Đôi khi, những tình huống khiến bạn cảm thấy hơi bẽ mặt lại giúp bạn tránh được những kết quả tồi tệ hơn. Chán nản với những điểm số kém và thái độ cư xử không hay của cô con gái 14 tuổi, một bà mẹ ở Oklahoma đã phạt con đứng ở góc phố đông đúc cầm một tấm biển có dòng chữ “Tôi không làm bài tập và gây phiền toái cho các thầy cô trong trường”. Một bức thư gửi tới báo chí tố cáo người mẹ vì “đã giết chết tâm lý của cô con gái” bằng cách làm bẽ mặt con nơi công cộng. Một người đi xe máy ngang qua đã gọi điện cho cảnh sát nói rằng đó là một cái cờ hạ thấp lòng tự trọng của con trẻ.

“Tôi không phải là một chuyên gia”, người mẹ nói, “nhưng tôi làm điều đó với con tôi như là một sự thử nghiệm, ít nhất là như vậy. Và, thực tế tôi đã thấy sự tiến bộ rõ rệt trong cách cư xử của con gái sau lần phạt cầm bảng chữ đó.” Những người chứng kiến sự việc này ở trường cũng ghi nhận cô bé đã có thái độ cư xử tốt hơn. Cô nói với các phóng viên rằng, chuyện đó làm cô chú tâm học hành hơn, và cô hy vọng sẽ cải thiện điểm số ở trường đủ để cô có thể tham gia đội bóng rổ trong niên học tới.

Không ai mong phải phơi bày sự hổ thẹn của mình ra giữa đám đông, nhưng xác suất rủi ro luôn có sẵn trong cuộc sống của chúng ta. Bạn tôi rất đẹp, cô ấy từng tham gia một cuộc thi thanh lịch thời còn là học sinh phổ thông. Điều đau đớn nhất đối với cô ấy là khi không trả lời nổi một câu hỏi đơn giản về một sự kiện quen thuộc trong lịch sử. Cả hội trường cười ồ lên vì câu trả lời ngô nghê của bạn tôi. “Lúc đó, mình chỉ muốn chui xuống đất. Giận mình đã không chịu học hành tử tế. Nhưng cũng nhờ thế mà mình quyết tâm không để bị bẽ mặt lần nữa, mình lao vào học, không chỉ môn lịch sử mà tất cả các môn.” Bạn tôi đã làm được nhiều hơn những gì bố mẹ cô ấy có thể mong đợi, điểm thi tốt nghiệp phổ thông trung học và điểm thi đại học của cô ấy cao ngất ngưởng. Thay vì chui vào một xó tối để tránh bị mọi người cười chê, bạn tôi đã dũng cảm bước ra ánh sáng bằng nỗ lực vượt bậc của mình.

Bạn không thể biết trước thời điểm gặp tình huống khó xử, bởi vì rủi ro luôn mang tính bất ngờ. Điều mà bạn nên làm để giảm thiểu rủi ro là tự hoàn thiện mình trong khả năng có thể.

Học cách đối phó với thói đạo đức giả.

Nhà văn Pháp Francois Duc de La Rochefoucauld (1613-1680) nhận xét: Đạo đức giả không làm mất uy tín và đạo đức của bạn. Nó đơn giản chỉ như một bộ quần áo đẹp để chúng ta mượn và diện chúng. Một người đạo đức giả là người luôn nói một đằng, làm một nẻo, nhưng ít nhất, anh ta biết điều đó nghe có vẻ như anh ta đang làm đúng.

Đa số chúng ta, dù có thừa nhận hay không, đều có những mặt đạo đức giả. Chúng ta đánh giá người khác khắt khe hơn nhiều so với đánh giá bản thân. Bạn kêu ca đồng nghiệp làm việc vô kỷ luật, chơi game, chát chít trong giờ làm việc, trong khi bạn tán gẫu suốt buổi chiều mà bỏ cả đồng tài liệu chưa hoàn thiện. Bạn lên lớp rằng giới trẻ 9X bây giờ sống buông thả, quan hệ yêu đương nhăng nhít, nhưng sự thật là bạn cũng yêu dầm báy anh chàng đấy thôi. Thông thường, rất dễ nhận diện những kẻ đạo đức giả. Đó là vị linh mục thuyết giảng về sự trinh bạch nhưng cũng quấy rối các cô lễ sinh hát trong giáo đường. Những người đi đầu trong phong trào chống tham nhũng cuối cùng bị bắt vì nhận quá nhiều tiền hối lộ. Mẹ của ngôi sao tuổi teen Jamie Lynn Spears tỏ ra bất bình khi con gái bà mang bầu ở tuổi 16 với bạn trai là một học sinh vừa tốt nghiệp phổ thông, và bị dư luận lên án kịch liệt, trong khi thế giới lại chúc mừng con gái của chính trị gia Sarah Palin khi cô bé này có thai lúc 17 tuổi. Sự kiện Jamie Lynn Spears mang bầu đã gây sốc không chỉ cho những fan nhỏ tuổi của cô, mà còn khiến nhiều bậc phụ huynh ở Mỹ tức giận vì họ cho rằng, Jamie Lynn Spears đã làm xấu đi hình ảnh của cô trong mắt con trẻ và cô có thể sẽ tạo tiền lệ xấu với những học sinh ở Mỹ. Trả lời phỏng vấn tạp chí Newsweek, bà Lynne Spears nói: “Sarah Palin dường như càng nổi tiếng hơn sau khi thông tin con gái bà ta mang bầu, bà ấy được chúc mừng. (...) Còn Jamie Lynn khốn khổ của tôi thì bị đối xử rất nghiệt ngã và nhiều khi tôi nghĩ, dư luận quá đạo đức giả...”

Chúng ta cũng thường gặp những kẻ đạo đức giả ở công sở. Đồng nghiệp kiểu này rất nguy hiểm, họ có thể khiến công việc của bạn trở nên tồi tệ. Bề ngoài, họ luôn tỏ ra thân thiện và nhiệt tình với bạn, nhưng sau lưng lại tìm mọi cách hủy hoại hình ảnh của bạn. Cùng làm chung một dự án, nhưng họ có thể khoác lác về thành tích của họ mà phủ nhận sự đóng góp của bạn, thậm chí “chơi” xấu bạn. Hãy tránh xa loại người này, hoặc bạn phải biết khéo léo “chung sống hòa bình” với họ.

Nhưng có phải là đạo đức giả không khi một số người nghiện rượu nhưng lại cảnh báo bạn không được quá chén? Hay với cha mẹ bạn – người vào độ tuổi của bạn đã quan hệ tình dục trước hôn nhân – nhưng lại dạy bạn không được “ăn cơm trước kẻng”? Chẳng có cha mẹ nào đại gì khoe khoang với con về “thành tích yêu đương” hay “thành tích rượu chè” của mình. Bạn biết là họ nói dối, và bạn chấp nhận những lời dối đó, vì suy cho cùng, họ muốn tốt cho bạn. Những lời nói dối “chân thật” như thế có ý nghĩa hơn nhiều so với sự thật phũ phàng.

Trong cuộc sống, thói đạo đức giả thường bị coi là một trong những điều tồi tệ nhất mà bạn có thể buộc tội cho ai đó, khiến họ mất uy tín trong một cuộc tranh cãi nào đó. Thật không may khi những lời khuyên chân thành đôi lúc cũng bị cho là “những lời giả dối” đáng bỏ ngoài tai – một cách để người ta loại bạn ra khỏi cuộc chơi.

Nhà báo Mỹ Judith Martin cho rằng, đạo đức giả không hoàn toàn là một điều tội lỗi trong xã hội, mà đôi khi nó có giá trị tích cực. Nên hiểu điều này như thế nào? Phong thái tốt là lịch sự với những người gây phiền phức cho bạn; cười và bắt tay với những người bạn nghĩ là họ ngu đần; giả bộ cảm kích dù nhận được món quà bạn không thích; giả bộ thú vị dù nghe bác bạn kể một câu chuyện nhằm chán chảng có tình huống nào hài hước cả. Đó không phải là đạo đức giả. Đó là sự văn minh và bạn nên thử làm như thế xem.

Điều 40

Đừng vội cười người lập dị. Họ có thể sẽ là sếp của bạn.

Bill Gates là người “thông minh đáng sợ” và đầy “kiêu ngạo”. Gu ăn mặc của Bill Gates luôn là quần bò và áo vest, ông thường lái chiếc xe bán tải cũ mèm và ghé vào những quán ăn nhanh khiến mọi người không nhận ra ông. Nhìn vào cung cách sinh hoạt quá bình dị ấy, chắc hẳn bạn sẽ không muốn ngồi cạnh ông ta trong bữa ăn nếu xung quanh có những người thú vị hơn. Bill Gates không để ý đến điều đó, thậm chí người ta gán cho ông là người lập dị, ông cũng không quan tâm.

Đó là bài học cuộc sống, bởi bạn không bao giờ nghĩ một người “lập dị” như Bill lại trở thành một tỷ phú nổi tiếng và là người có ảnh hưởng lớn trong lĩnh vực công nghệ thông tin toàn cầu hiện nay.

Steve Chang (Đài Loan) – ngôi sao trong lĩnh vực sản xuất và kinh doanh phần mềm diệt virus toàn cầu, được báo chí thế giới gọi là “Bill Gates châu Á” với thương hiệu Trend Micro. Ông từng tỏ ra khá lập dị với kiểu tóc màu hồng, mặc áo thun ba lỗ, quần ống bó, đi ủng leo núi dự họp, mà theo ông, đó chỉ là một cách tiếp thị.

Ngoại trưởng Đức Joschka Fischer từng được xem là một phần tử chuyên “phá bĩnh”, thích mặc quần jean và bỏ tay vào túi quần khi phát biểu trong Quốc hội, đã trở thành người “ngghiêm chỉnh” bất ngờ sau khi nhậm chức Ngoại trưởng.

Đáng chú ý là trong số những người “kỳ quặc” có nhiều người là học giả, chính khách và nghệ sĩ nổi tiếng. Những người này đều có cá tính rất mạnh và lập dị như thích mặc quần áo xộc xệch, thích cô đơn, xa lánh cộng đồng hay làm chuyện ngược đời... Nhiều người trong số này trở nên khá thành đạt trong lĩnh vực của mình.

Đừng bao giờ đánh giá thấp một người bị coi là lập dị hoặc đánh giá thấp những đứa trẻ đối xử không thật tốt với người khác. Nhà văn Paul Graham nhận xét, để có được sự nổi tiếng thì không ở đâu, bọn trẻ lại chăm chỉ làm việc như ở Mỹ, thậm chí chỉ trừ lúc ngủ là chúng không làm việc, còn ngày nào cũng vậy. Mọi nỗ lực của chúng nhằm tạo sự nổi trội hơn những người khác. Những đứa trẻ lập dị không nhận ra điều đó. Có thể do chúng có nhiều thứ khác để nghĩ đến, hoặc có thể chúng không làm được gì để có được sự nổi tiếng. Nhưng cũng như mọi người, chúng sẽ thấy thật khó khăn khi phải chịu đựng những lời chế nhạo, những trò gậy cười chỉ vì chúng lập dị.

Hãy luôn nhớ điều này. Những gì diễn ra tốt đẹp ở trường không phải lúc nào cũng tốt đẹp trong cuộc sống. Một số người được đánh giá là xuất sắc khi còn đi học đôi khi lại thể hiện là người không có năng lực làm việc thực tế khi vào đời. Đồng thời, một số người có tài nhưng không được bạn bè nhìn nhận lại là những người sẽ có giá trị nhất. Sẽ có lúc bạn là nhân viên của họ. Và bạn sẽ lấy làm xấu hổ vì đã từng xem thường và xa lánh họ. Cuộc sống không

phải lúc nào cũng suôn sẻ, bạn không phải lúc nào cũng thành công nếu bạn luôn "nhìn đời bằng nửa con mắt".

Có nhiều lý do thích hợp để bạn đối xử tốt với những người lập dị, bởi đó là một việc làm lịch sự và tạo thói quen đối xử tốt với người khác, đặc biệt đối với những người hiện tại không cùng vị trí xã hội với bạn. Ví dụ, một khảo sát gần đây về các CEO (giám đốc điều hành) của các công ty lớn cho thấy, họ đều nhất trí rằng, cách các CEO đối xử với các bồi bàn, thư ký và nhân viên bảo vệ phản ánh tính cách của họ.

Bill Swanson, một CEO của Raytheon (công ty chế tạo vũ khí của Mỹ), cho biết, một trong những quy luật bất thành văn đáng tin của các nhà quản lý là: Một người đối xử tốt với bạn nhưng thô lỗ với bồi bàn hay với người khác cũng không phải là một người tốt. Bằng chứng là người ta đã loại một vài người trong đợt tuyển dụng do họ có thái độ ăn nói cộc lốc với nhân viên lễ tân. Đó là cách cư xử của những người kém thông minh và vô văn hóa.

Hãy đồng cảm và tôn trọng những người lập dị. Có thể một lúc nào đó, họ sẽ khiến bạn phải nể phục.

Điều 41

Đồng nghiệp không nhất thiết phải trở thành bạn.

Còn bạn bè thì không phải người một nhà.

Vì bạn không thể tự chọn bố mẹ hay người thân cho mình nên hãy chọn bạn cẩn thận. Cho dù những người thân trong gia đình có làm bạn bức tức đến đâu thì cũng không gì có thể thay thế được gia đình bạn. Người thân luôn ở bên bạn khi bạn cần, còn bạn bè hay đồng nghiệp thì khó có thể như vậy. Họ còn nhiều thứ để quan tâm, chăm lo, xây dựng vì tổ ấm gia đình của họ mà ở đấy... không có chỗ cho bạn xen vào.

Ngày nào cũng vậy, trừ thứ Bảy, Chủ nhật, bạn dành ít nhất 8-10 giờ một ngày để trao đổi công việc, trò chuyện, ăn trưa, đi mua sắm, điện thoại hỏi han, tâm sự chuyện này chuyện kia với bạn bè, đồng nghiệp. Có những vấn đề mà gia đình không giúp gì được cho bạn, bạn lại “cầu cứu” đến bạn bè. Đôi lúc chỉ là nhu cầu tâm sự, chia sẻ, nhưng quan trọng hơn là nhờ họ giúp một việc gì đó. Khi ấy, bạn có cảm giác họ giống như những thành viên trong gia đình mở rộng. Có lúc bạn dành cả ngày nhắn tin hay chat với họ. Điều này khiến bạn nhầm lẫn mối quan hệ đó cũng thân thiết như chính những người thân trong gia đình bạn, nhưng không phải vậy.

Bố mẹ, người thân của bạn có thể túc trực đầu đêm suốt sáng để chăm sóc bạn mỗi khi bạn ốm. Họ sẵn sàng bán nhà, vay mượn tiền bạc để chữa bệnh cho bạn, thậm chí, họ dám đánh đổi tính mạng vì bạn. Tôi tin chắc rằng, người bạn thân nhất của bạn cũng khó có thể làm được điều đó. Bạn cũng không nên đòi hỏi, trông chờ quá nhiều vào sự “hết mình” của họ, bởi họ không phải là thành viên trong gia đình bạn. Họ cũng nghĩ bạn như thế. Nói cách khác, những người bạn thật sự sẽ ở bên bạn khi bạn cần họ nhất. Nhưng nếu đòi hỏi ở họ lòng dũng cảm, sự hy sinh vì bạn thì khá hiếm. Nếu bạn kỳ vọng quá nhiều vào sự hy sinh đó, kết quả nhận được sẽ làm bạn thất vọng.

Đó là một trong những lý do bạn chọn bạn cần cẩn thận như chọn một trường đại học, bởi nó sẽ ảnh hưởng đến nghề nghiệp và tương lai của bạn, như câu nói nổi tiếng của Lord Chesterfield khi viết thư cho con trai: “Hãy nói cho tôi bạn của bạn là ai, tôi sẽ nói cho bạn biết bạn là người như thế nào.”

Quyết định kết bạn với một người nào đó có thể thay đổi con người của bạn. Khi bạn đi làm, quyết định này còn ảnh hưởng đến các cơ hội thăng tiến của bạn. Không nhất thiết phải kết bạn với tất cả các đồng nghiệp nếu bạn nghi ngờ đạo đức của một số người. Những người trưởng thành thích được tự tập với bạn bè thời đi học hơn là ngồi chuyện phiếm với đồng nghiệp, bởi vì chỉ cần lỡ lời với đồng nghiệp, họ có khả năng mất việc ngay lập tức. Bạn bè thời đi học không dính dáng gì đến chuyện lương bổng, cơ hội thăng tiến, còn đồng nghiệp thì liên quan tới tất cả những điều đó. Ông cha dạy “Chọn bạn mà chơi”. Với đồng nghiệp lại càng cần phải thận trọng. Tôi từng gặp rất nhiều lời phàn nàn rằng chỉ vì trút hết “gan ruột”

với đồng nghiệp về những bức xúc trong cơ quan mà bị sắp cho thôi việc. Tất nhiên, không phải đồng nghiệp nào cũng sẵn sàng đẩy bạn “ra rìa”. Không ít người tìm thấy tình bạn thật sự không phải ở thời học sinh, sinh viên mà là khi họ đã đi làm. Người tốt, kẻ xấu có ở mọi nơi. Bạn cần thời gian quan sát trước khi đặt niềm tin vào một người nào đó.

Cuộc đời của bạn sẽ tốt đẹp hơn hay tồi tệ đi tùy thuộc quyết định chọn bạn của bạn. Nếu bạn chọn lầm, sẽ có một ngày chính những người bạn đó sẽ đưa bạn đến địa ngục.

Những người thành đạt cũng từng gặp khó khăn như bạn

Bố mẹ bạn có bao giờ nói với bạn rằng ngày xưa họ từng khổ đến mức chỉ mong có được một bát cơm đúng nghĩa bát cơm, không độn ngô, khoai hay chưa? Ngày nay, bạn khó có thể hình dung được sự đói rét, cơ cực mà bố mẹ bạn trải qua khi mà xung quanh bạn, người ta chỉ luôn lo lắng làm thế nào để ép con cái của họ ăn. Nhiều bạn trẻ phàn nàn rằng chẳng cần nghĩ đến cái “ngày xưa” ấy thì bản thân họ cũng đủ khổ sở rồi. Cuộc sống càng phát triển thì càng nhiều cạnh tranh và áp lực.

Hàng ngày, bạn phải chi trả cho rất nhiều thứ: học hành, xăng xe, cà phê, đi cửa trước, đút lót cửa sau... Nếu chỉ trông chờ vào sự chu cấp của bố mẹ thì bạn khó có thể toại nguyện. Bạn muốn nhanh chóng có việc làm, muốn được thật nhiều lương bổng, nổi tiếng như các nhân vật xuất hiện hàng ngày trên đài, báo. Bạn muốn ngay lập tức được là người thành đạt. Chẳng có gì đến dễ dàng với bạn cả. Đừng quên rằng bố mẹ bạn phải trải qua bao nhiêu vất vả mới có được ngày không phải lo nghĩ đến việc có gì trên mâm cơm cho bạn ăn hôm nay. Những người thành đạt cũng thế, phần lớn trong số họ đều đã trải qua những thời điểm khó khăn, có thể còn khó khăn hơn cả bạn bây giờ.

Hãy nghe báo chí kể về Tổng giám đốc công ty TNHH Hòa Bình, Nguyễn Hữu Đường, ông nổi tiếng với biệt danh Đường “malt”. Rất nhiều bài báo nhắc đến quãng thời gian 10 năm đạp xích lô chở bia thuê cho các cửa hàng bán lẻ của anh. Quãng 10 năm vất vả cực nhọc này vẫn được xem là may mắn so với những công việc trước đó của anh như làm thợ rèn, làm mảnh cửa sổ, buôn bán nhỏ... Bởi vì Nguyễn Hữu Đường không chỉ nhận được từ công việc này một khoản tiền đủ để trang trải cuộc sống mà anh còn có thêm vốn hiểu biết về bia. Không ai tưởng tượng nổi một người làm lủi đạp xích lô như anh lại có ngày đứng ra mở một xưởng bia tư nhân trên đường Bưởi (Hà Nội) với công suất 20.000 lít/năm, sau này xây dựng nhà máy sản xuất malt bia đầu tiên ở Bắc Ninh với công suất 35.000 tấn/năm, rồi vươn sang cả lĩnh vực bất động sản (xây dựng trung tâm thương mại). Vậy mà mọi chuyện đều có thể. Tất nhiên, những điều có thể này phải được hình thành từ một nghị lực phi thường, một khao khát khác thường. Đã có lúc Nguyễn Hữu Đường bị suy nhược thần kinh thực vật nặng, đó là hậu quả của việc vắt kiệt sức để hoàn thiện hương vị của một ly bia.

Xuất phát điểm của chúng ta có thể giống nhau, những khó khăn mà chúng ta gặp phải có thể bằng nhau nhưng lại có người thành đạt, còn có người lại suốt đời quần quanh với những công việc cũ mèm và luôn than phiền về sự hẩm hiu của số phận. Sự khác biệt ở đây chính là ước mơ, nghị lực, quyết tâm... Tất nhiên cũng cần có cả may mắn nữa. Nhưng may mắn không đến với những người chùn bước, thoái lui trước khó khăn.

Trường học có thể loại bỏ việc thắng thua, nhưng cuộc sống thì không!

Các nhà tư vấn tâm lý thường nhắc nhở rằng, trong cuộc sống luôn có sự cạnh tranh, có người thắng cuộc và kẻ thua trận. Trong một trận đấu, có đội tiến sâu đến đêm chung kết và nhận huy chương vàng, có đội phải xách vali về nước ngay từ vòng đấu loại. Trong công việc, có người thành đạt, lại có kẻ thất nghiệp. Một số người vượt qua kỳ thi và đỗ đại học, người khác thì trượt “vỏ chuối”. Cuộc sống sẽ tôn vinh những người tài giỏi và chế giễu kẻ thua cuộc.

Nhưng ở một số trường học, sự thắng thua không như vậy. Giải bét sẽ bị bãi bỏ và những học sinh tiêu biểu sẽ không được nhận giải “học sinh xuất sắc” vì lo sợ có thể làm tổn thương đến học sinh khác. Ở đây không có thứ giải, không phân biệt kẻ thắng, người thua. Những nỗ lực cũng quan trọng như kết quả.

Bộ phim hoạt hình Alice in Wonderland (Alice ở xứ sở thần tiên) có tác động tích cực đến nền giáo dục công khi cho rằng bất kỳ người nào thắng, người đó phải có giải, hoặc ít nhất là được trao kỷ niệm chương. Nhiều phòng lưu niệm ở các trường học của Mỹ chứa đầy vật kỷ niệm vô nghĩa như các sợi dây duy băng, thẻ bài,... thể hiện khát khao được nhận giải nếu họ thắng cuộc. Người ta cố gắng làm thế nào đó để gắn cho đội tuyển của trường mình có được giải thưởng, chẳng khác nào khẳng định “mọi học sinh đều có năng khiếu và có tài”!

Tuy nhiên, đó chỉ là cái “bẫy” ngọt ngào để xoa dịu lòng tự trọng của bọn trẻ. Nếu ai cũng có năng khiếu thì đồng nghĩa với việc không ai có năng khiếu cả. Trong bảng hạnh kiểm hay học bạ của học sinh, tất cả đều được các thầy cô nhận xét đạt hạnh kiểm A, hạnh kiểm tốt. Vậy thì ai trong số các bạn là xuất sắc, vượt trội? Hiếm có ai bị kỷ luật hay hạnh kiểm xấu. Thứ bậc nhiều khi bị thổi phồng. Bạn sẽ không có cảm giác buồn bã, thất vọng vì thấy “ai cũng đặc biệt” như mình. Ai cũng có giải, dù chỉ là một sợi dây duy băng, có thể xoa dịu nỗi buồn của kẻ yếu kém, nhưng vô hình trung làm tổn thương lòng tự trọng của người có tài. Khi nói “ai cũng đặc biệt” cũng chính là “không có ai đặc biệt cả”. Thật là bất công.

Charles Willie, Giáo sư trường Đại học Harvard, từng tuyên bố rằng, mục tiêu của giáo dục không phải là tổ chức cuộc đua tài để lựa chọn ra người xuất sắc, bởi nó sẽ gây ra áp lực cho học sinh, vì mỗi người đều có năng khiếu, sở trường cũng như nỗ lực khác nhau. Thay vào đó, các trường nên quan tâm đến “tính thỏa đáng” khi xem xét, đánh giá khả năng của học sinh.

Rất nhiều giáo viên sư phạm cho rằng, các trường học không nên tổ chức các cuộc thi mang tính cạnh tranh để giành giải thưởng. Không ít giáo viên ủng hộ việc giao cho sinh viên những dự án nghiên cứu, làm việc theo nhóm hơn là làm việc cá nhân. Những hoạt động kiểu này gọi là “cùng tiến”, nói cách khác là “hãy để những đứa trẻ thông minh làm tất cả mọi việc”.

Ngay cả những sinh viên được vinh danh vì một thành tích nào đó, thì sự vinh danh lý thuyết cũng chỉ như một phần thưởng có giá trị đầu tiên mà sinh viên đó cần có cho hành trang vào đời. Nhưng ở góc độ nào đó, bạn sẽ phải học cách chấp nhận thua cuộc. Nếu không, sẽ luôn có những điều bất ngờ không mấy tốt đẹp trong cuộc sống xảy ra. Vince Lombardi đã nói: “Điều tuyệt vời nhất không phải là bạn sẽ không bao giờ có cảm giác thất bại mà là bạn đứng dậy sau những thất bại đó như thế nào.”

Bạn đừng nhụt chí sau mỗi lần thất bại, mà đôi khi phải lấy đó là động lực để bước tiếp. Abraham Lincoln, một trong những tổng thống Mỹ xuất sắc nhất trong lịch sử, là một người nổi tiếng vì ông luôn thua cuộc cho đến khi ông trở thành tổng thống Mỹ. Còn nhà sinh học Ganvani sau nhiều lần làm thí nghiệm thất bại, phải đến khi tình cờ làm thịt ếch để nấu cháo cho vợ, ông đã tìm ra hiện tượng điện sinh học. Flemming cũng vậy, ông không nản sau nhiều lần thí nghiệm thất bại để tìm ra kháng sinh chống sốt rét. Cuối cùng, trong một lần tình cờ có tấm bản cấy liên cầu khuẩn bị nhiễm nấm, ông đã tìm ra penicillin.

Những thành công có được đó chính là nhờ họ đã lạc quan tin tưởng mình sẽ thắng lợi sau những thất bại.

Điều 44

Tiền tiền cũng khó như kiếm tiền

Tại khu tập thể nhà tôi, một người phụ nữ từng sống ở nước ngoài nảy ra ý định tổ chức một hội chợ cho các con tập kiếm tiền và tiêu tiền. “Chúng ta chỉ là người tổ chức và quan sát, hãy xem con của chúng ta làm gì với số tiền mà các cháu kiếm được!”, chị thông báo tinh thần của hội chợ. Đây là cách mà chị học được ở một người bạn. Quan điểm của người bạn này là “dạy cho bọn trẻ biết cách tiêu tiền”.

Bạn có từng bị bố mẹ phàn nàn về chuyện tiền điện thoại, tiền điện, tiền internet lên quá cao không? Tôi thấy nhiều bạn trẻ đã có phản ứng gay gắt trước những lời phàn nàn này. Họ cho rằng sau này họ sẽ làm ra tiền để “trả nợ” bố mẹ, còn bây giờ, khi bố mẹ thừa khả năng chu cấp thì hãy cho họ được quyền chi tiêu thoải mái. “Tiền làm ra cũng chỉ để tiêu, chết có mang theo được đâu!”, nhiều bạn tuyên bố như vậy.

Đúng là người chết thì không tiêu được tiền. Vấn đề là hầu hết chúng ta, những người bình thường, không biết chính xác lúc nào tìm mình ngừng đập. Một khi chúng ta còn sống, điều khó chịu nhất, đáng xấu hổ nhất là lệ thuộc vào những đồng tiền không phải do công sức của mình bỏ ra. Điều tồi tệ nhất là để xảy ra tình trạng không một xu dính túi.

Tiết kiệm, đó là cách đối xử cổ điển đối với đồng tiền, cách này hầu như luôn luôn đúng. Ai cũng biết tiết kiệm để làm gì. Nhịn một bữa ngon ở khách sạn 5 sao, bỏ qua một cái váy hàng hiệu, tháng sau bạn có thể tận hưởng cái tivi như mong ước. Tiết kiệm cho tương lai của bạn, bố mẹ, con cái và người thân. Tiết kiệm để dùng vào những khó khăn và nhu cầu cấp thiết.

Bạn có thể kiếm được rất nhiều tiền nhưng bạn chỉ trở nên bất khả chiến bại nếu bạn biết sử dụng đồng tiền kiếm được vào những mục đích ngắn hạn và dài hạn phù hợp. Đừng vội vàng “nướng” những đồng tiền mình kiếm được vào những trò đỏ đen. Cũng đừng phẫn khích tiêu đến đồng tiền cuối cùng. Bạn không phải là thánh để có thể biết trước điều gì sẽ xảy ra với mình.

Kể cả khi bạn có ngồi trên một núi tiền thì bạn vẫn phải luôn học cách sử dụng chúng. Truyện cổ tích Việt Nam có rất nhiều dị bản liên quan đến một nội dung: vợ dạy chồng ngốc cách tiêu tiền. Chàng ngốc cầm tiền vợ cho đi một vòng rồi lại trở về vẫn với đồng tiền ấy, không biết tiêu tiền vào việc gì. Đọc câu chuyện này ai cũng buồn cười. Hầu hết chúng ta đều nghĩ rằng chỉ có kẻ đại ngốc mới cầm tiền đi rồi cầm tiền về như thế. Sự không có tiền để tiêu chứ ai lại sợ không biết tiêu vào việc gì. Vậy mà thực ra nhiều người trong số chúng ta, những kẻ được coi là tỉnh táo và khôn khéo, đã không ít lần phải hối hận vì cách tiêu tiền của mình. Bạn có bao giờ bị dẫn vật vì chuyện hoang phí một cách vô ích vào những trò chơi game thâu đêm suốt sáng? Hối hận vì trút hết hầu bao vào những trò đỏ đen? Thích thú ngắm những hình ảnh bắt mắt trên mạng, bạn lao vào trò mua sắm online, vợ về những thứ chả biết bao giờ thì dùng đến. Lúc cần tiền để giúp đỡ người thân đang nằm viện, bạn mới giật mình, tiền bay theo gió mất rồi!

Có những người nhiều tiền vẫn chẳng được nể vì bởi cách tiêu tiền của họ khiến người ta nghĩ đến các trọc phú. Câu chuyện công tử Bạc Liêu đốt tiền để lấy ánh sáng “truy tìm” đồng tiền của bạn bị rơi xuống đất là một ví dụ. Hành động này không chứng minh sự giàu có và bản lĩnh của kẻ mạnh. Nó chỉ thể hiện sự khoe mẽ, thói chơi ngông mà thôi. Những người kiếm được đồng tiền bằng mồ hôi và nước mắt không bao giờ cho phép đùa giỡn với đồng tiền như thế. Bạn có hiểu tại sao những người đi xe ô tô biển xanh vào nhà hàng sang trọng bậc nhất, gọi ồ ạt các món ăn rồi không đụng đũa tới, chẳng mấy may quan tâm đến giá cả của chúng không? Thiên hạ phần uất gọi đó là những người tiêu tiền “chùa”, đồng tiền do làm ăn phi pháp mà có. Bạn thấy đấy, học cách tiêu tiền cũng khó không kém gì cách kiếm tiền. Bởi vì nhiều khi nó phản ánh cả giá trị của chính bạn.

Sử dụng đồng tiền cũng giống như một nghệ thuật. Đã có nhiều khóa học dành cho các ông bố, bà mẹ trẻ về chủ đề chi tiêu trong gia đình. Bạn đừng vội cười. Sẽ có lúc cuộc sống khó khăn đến mức bạn thậm ước giá thời gian quay trở lại, để bạn được tiêu tiền theo một cách hoàn toàn khác. Bạn còn nhiều cơ hội để quan sát và tự rút ra những bài học cho riêng mình về cách chi tiêu. Người thầy tốt nhất ở đây chính là ý thức của bạn.

Bạn không hoàn hảo và cũng không cần phải tỏ ra là một người hoàn hảo.

Bạn có thể thèm muốn khi nhìn thấy hình ảnh của những siêu mẫu chân dài, những người nổi tiếng với làn da hoàn hảo hoặc những người giàu có có thể làm bất kỳ điều gì họ thích như đi trên chiếc phi cơ riêng của gia đình và mua sắm ở các trung tâm thương mại nổi tiếng thế giới.

Thế giới của những người nổi tiếng giống như những hình ảnh trong phim hoạt hình. Bạn đang sống trong thế giới thực – nơi mọi người có làn da sần sùi, hoặc thừa cân và không có nổi một chiếc xe đến trường, phải mượn của mẹ hoặc đi xe bus. Điều đó không có nghĩa lý gì vì nó phản ánh đúng đời sống thật và hầu hết mọi người đều đang trong hoàn cảnh đó.

Những người tìm kiếm sự hoàn hảo thường gặp phải thất bại, vì chắc chắn sẽ có người hơn họ trong mọi lĩnh vực của cuộc sống. Ai cũng vậy, cũng đôi khi rơi vào một tình thế khó xử nào đó, ví dụ nhà bác học đôi khi đãng trí, anh hùng đôi khi sẩy chân, cuộc chiến sẽ rơi vào những ngày tồi tệ và thậm chí thánh cũng có thể sai. Tuy nhiên, bạn nên tránh để không đi vào vết xe đổ của người khác.

Con người không ai hoàn hảo. Đừng ngần ngại thừa nhận rằng bạn chưa hoàn hảo. Các nhà tâm lý học cho rằng, người luôn mưu cầu sự hoàn hảo cũng chính là những người thích cầu toàn. Họ không chỉ thích hoàn hảo trong công việc mà còn mong muốn tất cả mọi thứ liên quan đến mình đều hoàn mỹ. Những người cầu toàn thường rất cứng nhắc trong công việc. Họ muốn kết quả tốt và không đi lệch kế hoạch đã định. Khi gặp thất bại, họ dễ rơi vào tình trạng bực bội và lẩn tránh chính mình. Nếu luôn nỗ lực để trở thành nhân vật số một, bạn sẽ rất căng thẳng.

Con người ai cũng có mặt tốt, mặt xấu. Đôi lúc, bạn cũng nên cho phép mình phạm vài sai lầm nho nhỏ để rút kinh nghiệm cho lần sau. Nên nhớ, biết chấp nhận bản thân, mọi việc sẽ “dễ thở” hơn. Học làm người không hoàn hảo chính là trở nên mềm dẻo, khoan dung hơn với những người xung quanh.

Linh mục John Hughes đã kể lại câu chuyện về một lần diện kiến ngắn ngủi Mẹ Teresa² giữa thập niên 1980. Trong chuyến đi đến Calcuta, vợ chồng Hughes đã đến nhà Prem Dan để chữa bệnh cho anh.

Hughes khá hồi hộp trước cảnh tượng sẽ được gặp bà xơ nổi tiếng. Nhưng trong suốt cuộc viếng thăm, họ không nhìn thấy Mẹ Teresa lần nào. Cho đến khoảng hai tuần trước khi họ rời Calcuta, Hughes đến để thay băng cho Prem Dan. Khi gần xong việc, ngẩng lên và nhìn quanh, Hughes mới phát hiện ra Mẹ Teresa đang ngồi cách đó vài mét, im lặng và nhìn ông điều trị vết thương. Lúc đó, Hughes hỏi người phụ nữ nổi tiếng nhất thế giới rằng, liệu bà có thể giúp ông không và bà đã gật đầu.

Hughes cắt bỏ những chiếc băng bẩn, làm sạch vết thương và bôi thuốc. Mẹ Teresa quấn băng mới và cài ghim. Đột nhiên, Hughes phát hiện Mẹ Teresa làm sai, bà đã gài băng ngược chiều. Ông vội nghĩ và đắn đo không biết có nên nhắc bà không: “Bạn có nói với vua Martin Luther rằng ông đã mắc lỗi về ngữ pháp trong bài thuyết giáo không? Tôi có nên nói với Mẹ Teresa, người giành giải Nobel, một người sinh ra để trở thành Thánh, rằng bà đã mắc lỗi nhỏ khi giúp đỡ người nghèo không?” Cuối cùng, Hughes quyết định chỉ vào chiếc kẹp bị lỗi và nói với Mẹ Teresa rằng bà đã đặt sai, nó sẽ bung ra ngay lập tức. Mẹ Teresa nhìn vào chỗ ông chỉ, bà ngừng lại một lúc và nhận ra rồi cúi xuống và làm lại.

Bài học ở đây là kể cả người nổi tiếng nhất, được ngưỡng mộ nhất trên thế giới thì cũng là con người bình thường và có thể mắc sai lầm.

Những sai lầm của các vị anh hùng không phải là cái cớ để chúng ta chỉ trích họ. Chúng nhắc nhở chúng ta rằng, những người phi thường cũng có những sai lầm như người bình thường, và những người bình thường rồi cũng làm nên những điều phi thường.

Xây dựng tên bạn trở thành một thương hiệu

Khi tôi phỏng vấn một sinh viên về những điểm mạnh của bạn ấy, câu trả lời làm tôi hơi bất ngờ: tôi là sinh viên Đại học Ngoại thương, điều đó chưa đủ để làm nên thương hiệu của tôi hay sao?

Tôi không tin mọi sinh viên Đại học Ngoại thương đều thuộc diện xuất sắc, nhưng niềm kiêu hãnh trong mắt của cô sinh viên ấy khiến tôi bị thuyết phục. Từ đấy, tôi rất hay suy nghĩ về “thương hiệu”, một khái niệm tưởng chỉ dùng cho các sản phẩm trong quá trình sản xuất và phân phối.

Ở Việt Nam những năm gần đây thường có các cuộc đua vào trường điểm. Cuộc chạy đua này xem ra rất trường kỳ: chọn từ trường mầm non cho đến trung học rồi cả đại học. Nếu không nói đến những chuyện tiêu cực phát sinh xung quanh hiện tượng này thì việc lựa chọn của các bậc phụ huynh, học sinh cho thấy một ý nghĩa tích cực: ai cũng hướng đến những điều tốt nhất. Bạn cũng thế, bạn luôn muốn mình được mọi người yêu mến nhất, nể phục nhất, bạn luôn muốn đứng ở vị trí số một trong các cuộc tuyển dụng. Vậy thì không còn cách nào khác, bạn phải nỗ lực nhiều hơn những gì bạn đang làm bây giờ.

Kể cả khi bạn khoác lên mình tấm phù hiệu của sinh viên Đại học Ngoại thương, bạn vẫn chẳng có gì đáng kể nếu như bạn không chứng minh được khả năng của mình. Tên bạn chỉ có thể khắc sâu trong tâm trí của mọi người, nếu như bạn xuất sắc ở một lĩnh vực nào đó. Đừng mất công hoàn thiện mình ở tất cả các lĩnh vực, vì sự thật thì mỗi người chỉ có năng khiếu ở một vài bộ môn nhất định mà thôi. Ngay như cà phê Trung Nguyên, cũng một cái tên ấy nhưng người tiêu dùng chỉ quan tâm nhiều đến cà phê pha phin. Cà phê pha sẵn của Trung Nguyên bị thờ ơ và lép vế so với nhiều sản phẩm cùng loại. Đấy, một thương hiệu mạnh cũng chỉ nên tập trung vào một lĩnh vực, nếu nhiều quá thì sẽ bị loãng “chủ điểm”.

Bạn cần nhìn ra điểm mạnh của bản thân. Có một vài người được bố mẹ phát hiện năng khiếu từ bé, và cứ thế đi theo con đường đã được vạch sẵn. Nhiều người phải đợi khi lớn lên mới biết mình mạnh ở điểm nào. Ngay cả bây giờ, khi bạn đang chán nản với kết quả học tập không mấy khả quan của mình, bạn cũng đừng vội thất vọng. Tôi thấy có nhiều người chỉ tốt nghiệp ở mức trung bình thôi, nhưng khi vào các cơ quan để làm việc, họ rất nổi bật. Hãy tin vào khả năng tiềm ẩn trong con người bạn. Chẳng hạn như sự cần cù, chịu khó học hỏi có thể giúp bạn tiến rất nhanh so với một người tự tin là mình hoàn thiện nên bằng lòng với những gì mình đang có.

Nhiều người cho rằng việc họ được sinh ra trong một gia đình có truyền thống học tập và mấy đời quan cũng đã đủ làm nên thương hiệu của họ rồi. Đúng là họ rất có lợi thế với những nơi xem xét khả năng của người khác bằng một bản sơ yếu lý lịch tự thuật. Nếu được tuyển dụng, tôi thích mời các ứng viên đến hỏi chuyện trực tiếp hơn là ngồi xem hồ sơ của

họ. Có người đã kể với tôi rằng, cô không hiểu tại sao mình lại vượt qua được hàng chục thí sinh để được đứng chân trợ lý giám đốc cho một công ty nước ngoài. “Trong đó có cả những người mà tôi biết họ học xuất sắc hơn tôi nhiều”, người thắng cuộc thổ lộ. Sau này, vị giám đốc mới giải thích cho sự lựa chọn của mình: ông ấn tượng về việc cô xuất hiện đúng giờ và trả lời các câu hỏi một cách giản dị, thẳng thắn, chân thành. Ở Việt Nam, đến đúng hẹn quả là một yêu cầu khó khăn, bởi thói quen dùng giờ “cao su” gần như đã trở thành điều bình thường tại các công sở. Bạn thấy đấy, đôi khi việc xây dựng thương hiệu cho bản thân chỉ bắt đầu từ những chi tiết tưởng như không đáng gì.

Hãy kể câu chuyện về cuộc đời bạn.

Hãy tưởng tượng bạn đang trên giường hấp hối vì tuổi già. Hồi tưởng lại quá khứ, bạn đã làm được gì, bạn sẽ để lại gì, bạn sẽ như thế nào, bạn muốn được mọi người nhớ đến là một người có cá tính, tốt bụng hoặc đáng tin? Bạn muốn cuộc sống của mình khác biệt với mọi người và những quyết định của bạn có làm thay đổi điều gì lớn lao hay không? Và bạn có tự hỏi: Bạn sẽ làm gì để cuộc đời mình có ý nghĩa?

Victor Frankl – người tù sống sót từ trại tập trung của Đức Buchenwald, chuyên gia tâm thần học người Do Thái – đã viết, con người đừng nên hỏi ý nghĩa cuộc đời anh ta là gì, mà câu trả lời chỉ có thể là bằng hành động, việc làm của anh ta và khả năng chịu trách nhiệm về những việc làm ấy.

Phát biểu trong lễ phát bằng của trường Đại học Stanford (Hoa Kỳ), Steve Jobs, Giám đốc điều hành và là người đồng sáng lập hãng máy tính Apple, phát biểu rằng, một năm trước đó anh bị chẩn đoán có khả năng mắc bệnh ung thư.

Jobs kể rằng anh được bác sỹ hẹn chụp X-quang và qua chiếu chụp, các bác sỹ đã phát hiện ra anh có một khối u trong tuyến tụy đã di căn nên chỉ sống được không quá 6 tháng. Tin dữ này khiến Jobs bị sốc và nghĩ mình sẽ chết trong vài tháng nữa. Sau ngày hôm ấy, các bác sỹ tiến hành một ca phẫu thuật để lấy một vài tế bào trong khối u đó. Một tin tốt lành đã đến khi bác sỹ thông báo là Jobs sẽ không chết vì căn bệnh hiểm nghèo. Hóa ra anh là một trường hợp bệnh hiếm, có thể sống nhờ vào ca phẫu thuật. Đôi khi cái chết lại hữu ích. Chết là một cái đích mà ai cũng phải chạm, không ai thoát. Chết là một điều tất yếu, cái chết đôi khi là tác nhân thay đổi cuộc sống, vì rõ ràng, người già sẽ lên đường tìm đến miền đất hứa. Và chắc chắn chúng ta cũng sẽ có lúc phải già. Điều khiến bạn khác biệt với người khác khi ở bước vào tuổi già và cận kề cái chết là bạn có gì để kể về cuộc đời mình cho con cháu.

Thông điệp ở đây là: Thời gian có hạn, nó trôi đi và không bao giờ chờ đợi ai. Vì vậy, đừng lãng phí thời gian và đừng sống cuộc sống của người khác.

Có lẽ nhiều bạn trẻ luôn trần trối phải làm sao để khi 40 tuổi, 60 tuổi họ không giật mình hối tiếc vì đã để quên chìa khóa ở tuổi 20; hối tiếc vì nhiều điều chưa làm được, nhiều điều bỏ qua khi họ còn trẻ.

Không ít bạn cho rằng, lẽ sống là khái niệm to tát, không cần nghĩ đến làm gì, song, theo Tiến sĩ Tâm lý học Huỳnh Văn Sơn: “Lẽ sống là điều bạn tự giải mã khi trả lời câu hỏi mình sống vì điều gì? Phải chăng đó là sống có ích, sống nhân hậu; biết lạc quan, biết ước mơ và biết phấn đấu để thực hiện những kế hoạch mình ấp ủ. Lẽ sống cần được bắt đầu bằng nội lực của bạn. Mỗi ngày, bạn hãy chọn cho mình một niềm vui và làm một việc có ích.”

Vậy lẽ sống của bạn là gì? Có phải lẽ sống thật sự là điều gì đó quá xa xôi? Nếu bạn chưa từng nghĩ đến thì có lẽ bây giờ cũng không còn là quá sớm để bạn nghĩ về nó. Nếu từng nghĩ đến, bạn đã làm gì để trả lời?

Điều 48

Đừng quên nói lời cảm ơn.

Bạn không thể hình dung được thời gian, công sức và tình yêu mà bố mẹ dành cho bạn trong suốt cuộc đời ngay từ khoảnh khắc tuyệt diệu đầu tiên khi bạn ra đời.

Thay tã cho con, cho con ăn, theo dõi bước đi đầu tiên của con, đọc sách cho con ngủ, nấu những bữa cơm ngon, mua quà, mặc quần áo cho con, dọn dẹp phòng con khi con ra ngoài, thức trắng đêm để chăm sóc khi con lên cơn sốt... Luôn luôn lo lắng, sợ hãi và cả sự hy sinh cũng như niềm hy vọng và tự hào vì bạn. Đó là tất cả những gì mà bố mẹ bạn đã ném trái, cả hạnh phúc và đắng cay để nuôi bạn khôn lớn đến ngày nay.

Bạn thường luôn nhớ chúc mừng và tặng quà các cô bạn gái nhân dịp sinh nhật, ngày 8-3 nhưng lại quên mất rằng bạn còn có một người phụ nữ khác quan trọng hơn rất nhiều, đó là mẹ. Bạn có thể hăng hái trở tài là một đầu bếp giỏi trong chuyến cắm trại dã ngoại của lớp nhưng lại lười vào bếp nhặt rau giúp mẹ. Bạn xem đó là việc đương nhiên mẹ phải làm.

Bạn từng ngần ngại khi xoa bóp đầu cho mẹ khi mẹ mệt nhưng lại quên mất rằng mẹ đã từng thức trắng đêm để canh giấc ngủ cho bạn mỗi khi bạn ốm. Bạn sẵn sàng gặt gồng, nổi đóa lên chỉ vì những lời trách cứ, răn dạy của bố mẹ, dù đúng nhưng sau đó bạn lại quên ngay như chưa từng được nghe. Khi trưởng thành, bạn quá bận rộn với công việc, thường xuyên đi sớm về khuya, ăn tối xong vội vàng lên giường ngủ mà đôi lúc quên hỏi thăm mẹ vì đã chong đèn thức chờ cơm bạn. Bạn từng khó chịu vì bố mẹ mình có lúc “lấn thấn” nhớ nhớ, quên quên như trẻ con nhưng lại quên mất rằng, vì vất vả sinh thành nuôi dưỡng bạn mà bố mẹ bạn mới như vậy. Bạn thường không bao giờ để ý những lúc bạn buồn bã, thất vọng hay thất bại, bố mẹ luôn ở bên cạnh, che chở, nâng đỡ bạn.

Chỉ khi bắt đầu làm cha, làm mẹ, bạn mới thấu hiểu làm đấng sinh thành khó đến nhường nào. Dường như lúc đó tất cả đã muộn, bố mẹ bạn hoặc đã già, hoặc đã đi xa mãi mãi. Bạn không thể tìm lại những năm tháng hạnh phúc ấy. Khi thật sự mất đi một điều gì, bạn mới thấy điều đó là quan trọng. Sẽ đến một ngày, những giây phút quây quần vui vẻ bên gia đình không còn nữa. Bạn nhận ra mình thật vô tâm vì chưa bao giờ thực tâm giúp đỡ bố mẹ trong công việc gia đình. Bạn hối hận vì đã cư xử không phải khi cha mẹ trách cứ mình.

Vì vậy, hãy đừng làm tổn thương bố mẹ mà hãy cố gắng thể hiện sự kính trọng, yêu thương và lòng biết ơn bố mẹ. Hãy dành nhiều thời gian hơn cho gia đình, để yêu thương và cảm nhận đầy đủ những nhọc nhằn của mẹ, những nghiêm khắc của bố, hay cái nhõng nhẽo của em. Vì có thể một lúc nào đó, bạn sẽ không còn thời gian để quay lại được nữa.

Ngay từ bây giờ, bạn hãy nói lời cảm ơn thật chân thành với bố mẹ, gia đình, đó là nơi duy nhất đón bạn về bằng vòng tay ấm áp nhất dù cuộc đời thăng trầm của bạn luôn gặp phải những thất bại tưởng chừng sẽ khiến bạn gục ngã hoàn toàn...

Hãy cảm ơn những người bạn đã luôn bên bạn những lúc khó khăn, chán chường, tuyệt vọng, đã giúp bạn vượt qua những cám dỗ hàng ngày trong cuộc sống đời thường. Hãy cảm ơn người hàng xóm “tối lửa tắt đèn”, người luôn cố gắng giúp bạn những công việc dường như rất nhỏ nhặt như sửa cái bóng đèn cho đến những việc lớn hơn như giúp đưa bạn vào bệnh viện khi không có người thân của bạn bên cạnh. Cảm ơn một người qua đường đã cho bạn đi nhờ xe, những món quà của người thân tặng bạn nhân dịp sinh nhật, lễ tết. Cảm ơn thật nhiều những khó khăn, thử thách, và cả những nỗi đau đã dạy cho bạn cách sống và con đường đi hôm nay.

Tôi rất ấn tượng với câu chuyện của tác giả Anatole France nói về một nghệ sĩ xiếc tên là Barnadas với trò tung hứng của anh ấy – người muốn làm những điều tốt để cống hiến và tỏ lòng biết ơn đối với Đức Mẹ Maria. Nghệ sĩ xiếc Barnadas sống vào thời vua Louis (Pháp) trị vì, anh đã đi hết từ thành phố này đến thành phố khác để biểu diễn. Cuối cùng, anh vào một tu viện và trở thành thầy tu với hy vọng được phục vụ Đức Mẹ Đồng trinh.

Tuy nhiên, anh trở nên nản lòng khi thấy những việc mình làm thật nhỏ bé so với những thầy tu khác – những người có tài năng đặc biệt có thể trở tài để ca ngợi Đức Mẹ. Barnadas cảm thấy mình thật ngu ngốc, kém tài và thật đơn giản, thậm chí, anh không thể hy vọng làm được điều gì đó tốt đẹp như đọc một bài thuyết giáo, viết một bản hiệp ước hay chạm khắc để tỏ lòng biết ơn Đức Mẹ như những thầy tu có học, có tài khác. Có lúc bất mãn, anh thốt lên: “Lạy Chúa, con chẳng làm được gì cả.”

Anatole France viết: “Barnadas đã than vãn và sống buông thả trong nỗi đau khổ của chính mình.” Cho đến một buổi sáng, anh ta nảy ra một ý tưởng và chạy đến nhà nguyện, rồi ở đó một mình trong một tiếng.

Hôm sau, anh lại quay lại nhà nguyện. Cứ như thế, anh đến khá thường xuyên bất kỳ khi nào rảnh và khi nhà nguyện không có người. Điều này hiển nhiên khiến các thầy tu khác nghi ngờ, họ tự hỏi anh ta đang làm gì ở nhà nguyện một mình. Họ quyết định theo dõi Barnadas. Một buổi tối, Barnadas đến nhà nguyện và hai thầy tu đã theo dõi anh ta. Họ nhìn qua các thanh chắn và thấy mọi điều Barnadas làm. Trước hình ảnh Đức Mẹ Đồng trinh, Barnadas chống đầu xuống nền nhà và chân lộn trên không trung kiểu “trồng cây chuối” với 6 đồng xu và 12 con dao tung hứng đẹp mắt.

Sau cùng, Barnadas nhận ra rằng anh đã có một món quà tặng Đức Mẹ. Anh đã bày tỏ được sự biết ơn đối với Đức Mẹ bằng việc làm tốt nhất mà mình có thể làm được. Anh không phải là nhà thơ, người viết nhạc, nhà chạm khắc, hay một nghệ sĩ mà chỉ là một nghệ sĩ xiếc với trò tung hứng.

Bạn không thể lớn lên đã là một Giám đốc điều hành, một bác sĩ phẫu thuật, một ca sĩ opera. Nhưng bất kể công việc nào mà bạn thực hiện và làm tốt nó với lòng tự hào, và đặc biệt là sự nỗ lực hết mình cũng là cách bạn trả ơn cho mọi người.

Xác định mục tiêu, đích đến trong cuộc đời

Thế hệ sinh ra trong những năm chiến tranh rất hay dùng từ “lý tưởng”. Ngày nay, các bạn trẻ ngại dùng từ này. Nhiều bạn cho rằng lý tưởng là một cái gì đó quá cao siêu, không dành cho những người có “giấc mơ con đề nát cuộc đời con” (thơ Chế Lan Viên) như họ. Thực ra, lý tưởng nên được hiểu đơn giản là việc xác định mục tiêu, đích đến trong cuộc đời của mỗi người. Ngay từ thuở học vỡ lòng, bạn có thể đã được cô giáo hỏi sau này bạn muốn làm gì, trở thành người như thế nào. Điều lạ lùng là những đứa trẻ trả lời rất nhanh câu hỏi này, trong khi nhiều người sắp trưởng thành lại lúng túng không tìm ra đáp án cho chính mình. Hình như càng lớn lên thì người ta càng hay đánh rơi ước mơ của mình. “Tôi không biết mình thực sự muốn gì”, đó là câu trả lời tôi thường được nghe khi hỏi những người đang chọn trường đại học để nộp hồ sơ dự thi. Hậu quả là có rất nhiều người không yêu công việc của mình chỉ vì họ “không biết mình thực sự muốn gì”.

Các cơ quan, tổ chức muốn phát triển thì luôn phải lập ra kế hoạch hàng tháng, hàng quý, hàng năm, thậm chí là 5 năm hay 10 năm. Bạn cũng nên lập kế hoạch ngắn hạn và dài hạn cho cuộc đời mình. Như tôi đã đề cập ở phần xây dựng thương hiệu cho cái tên của bạn, mỗi người cần xác định rõ ưu điểm của bản thân. Nếu bạn biết mình mạnh ở điểm nào, nếu bạn hiểu rõ niềm say mê của mình, bạn sẽ nhìn thấy mục tiêu của cuộc đời bạn. Một người không biết gì về các phép tính nhưng yêu thích việc kinh doanh và muốn trở thành một thương nhân thành đạt thì phải khắc phục ngay điểm yếu của mình từ thời còn đi học. Bạn muốn trở thành nhà báo thì không có lý do gì để suốt ngày ngồi một chỗ nghe nhạc được. Nếu như đến khi học đại học, bạn tự nhiên yêu thích sân khấu và muốn trở thành diễn viên múa thì tôi e rằng việc xác định mục tiêu của bạn đã trở nên chậm trễ. Một diễn viên múa phải được rèn luyện các kỹ năng cơ bản từ tấm bé. Trong trường hợp này, bạn vẫn có thể tiếp cận mục tiêu của mình bằng cách đi theo nghề nghiên cứu thay vì trở thành một diễn viên múa thực sự.

Mỗi cuộc đua luôn có một đích đến. Cuộc đời bạn cũng giống như một cuộc đua vậy. Bạn chẳng bao giờ chiến thắng nếu như bạn không nhìn thấy cái đích của mình. Hãy cầm lấy tay chèo và hướng về cái đích mà bạn tự đặt ra cho mình. Đừng để cuộc đời bạn trôi đi mông lung giữa trùng dương.

Điều 50

Hãy tận hưởng những gì có thể.

Một ngày nào đó, bạn sẽ nhận ra một điều, thật tuyệt vời khi là một đứa trẻ vô lo vô nghĩ, không phải đối mặt với bài tập về nhà, đi học, ra trường, tìm kiếm công việc, kết hôn, có con và nuôi dạy chúng. Bạn muốn kỳ nghỉ hè dài hơn, các bữa tiệc kéo dài hơn, những cuộc chơi bất tận không phải lo lắng đến việc đi làm và kiếm tiền để duy trì cuộc sống.

Trong cuộc sống, những điều lo lắng luôn đồng hành cùng chúng ta, khiến chúng ta mệt mỏi, kiệt sức. Chúng ta lo lắng về điều gì? Chúng ta lo lắng về ngày mai, về những thất bại, những đứa con, những rắc rối có thể gặp phải, về tuổi già, tương lai... và rất nhiều điều khác nữa.

Có một người từng nói: “Lo lắng là cây cầu dài nhất mà chúng ta nhặt từng bó gỗ để xây nên để rồi không bao giờ bước qua.” Lo lắng là sự sợ hãi, căng thẳng, buồn phiền, chán nản, bức tức, thất vọng, bất mãn và oán giận. Tất cả như một bóng đen che phủ cuộc sống. Kết quả là, chúng ta không cảm thấy hứng thú với chính bản thân, không còn động lực, sự nhiệt tình, niềm hy vọng với cuộc sống nữa.

Hãy ngồi xuống, thư giãn và suy nghĩ lại. Cuộc sống dành cho bạn từng phút mà bạn không thể quay lại hay lấy lại, vì vậy, hãy tận hưởng “chuyến đi” hơn là lo lắng về những “ổ gà”. Bạn sẽ không bao giờ bằng lòng với những gì bạn đang có cho đến khi chúng không còn bên bạn nữa.

Bạn nghĩ rằng kết hôn, có con cái xong xuôi rồi hãy tính đến chuyện hưởng thụ. Nhưng khi có con rồi, bạn lại chưa thể an tâm chừng nào chúng chưa trưởng thành. Dự định đi du lịch xa của bạn bao giờ mới thực hiện? Đợi đến khi nhà cửa sắm đầy đủ, hay là lúc bạn về hưu?

Hãy ngừng việc chờ đợi cho đến khi bạn mua được nhà, được xe, cho đến khi con cái bạn lập gia đình, cho đến khi bạn học xong, kết hôn, rồi về hưu, mùa hè hay sang đông, có lẽ cho đến khi bạn chết. Chẳng có lúc nào tốt hơn bây giờ để tận hưởng cuộc sống cả.

Cuộc sống của bạn sẽ luôn đầy những thách thức. Cách tốt nhất là hãy luôn chấp nhận nó và tận hưởng cuộc sống dù có bao nhiêu khó khăn.